

Exulantské verše

Exulantské verše (1945 – 1988)

**ZOSTAVIL
MARTIN LACKO**

BYTČA
2020

EXULANTSKÉ VERŠE (1945 - 1988)

ZOSTAVIL MARTIN LACKO

Bytča

2020

© Martin Lacko

© Slovenský dejepisný spolok

Slovenský dejepisný spolok

1. mája 35/4

014 01 Bytča

Zdroj fotografie na obálke: Slovenský národný archív, fond STK

ISBN 978-80-973443-3-7

OBSAH

BOLEŠŤ NIELEN EXILOVÁ (Martin Lacko)	9
--------------------------------------	---

OZVENY TERORU

MIKULÁŠ ŠPRINC	DONBAS	17
MIKULÁŠ ŠPRINC	MUČENÝM SLOVENSKÝM ŠTUDENTOM	19
MIKULÁŠ ŠPRINC	LUDOVODEMOKRATICKÁ	21
MIKULÁŠ ŠPRINC	PADAJÚ HLAVY	22
MIKULÁŠ ŠPRINC	NAŠE PRÁVO	24
MIKULÁŠ ŠPRINC	SLOVENSKO 1955	26
MICHAL GERDELÁN	BEZ NÁZVU	29
MICHAL GERDELÁN	V ZEMI NEMÝCH	30
MICHAL GERDELÁN	MORS EX ORIENTE	32
BOŽIDAR	PROSTONÁRODNÁ	34
BOŽIDAR	BALADA O SUDCOVI Z LUDU	35
BOŽIDAR	PRVÝ APRÍL PLÁNOVAČA	37
ANDREJ HORA	SLOVENSKO 1954	38
ANDREJ HORA	SLOVENSKO 1958	39
LUDO BEŠEŇOVSKÝ	ŠIBENICE	40
LUDO BEŠEŇOVSKÝ	LIPTOVSKÁ PRIEHRADA	43
CYRIL ONDRUŠ	ŽALUJEM	45
CYRIL ONDRUŠ	BIELA LEGIA	47
GORAZD ZVONICKÝ	ČERVENÉMU RUSKU	49
GORAZD ZVONICKÝ	DRUŽSTEVNÍK	51
RUDOLF DILONG	ODBOJ	53
MARIAN ŽIAR	KEBY TAK SMELI	57
X. Y. Z.	ŠIBENICE	59
FRANTIŠEK SLAVKOVSKÝ	VÝKRIK ZO SLOVENSKA	62
ANDREJ ŽARNOV	SLOVENSKÝ ŽIAL	64
JÁN OKÁE	SLOVENSKO	68
KAROL STRMEŇ	PLES	69

OSUD UTEČENCA

LUDO BEŠEŇOVSKÝ	ÚTEK	73
LUDO BEŠEŇOVSKÝ	TAK IDÚ	77

ĽUDO BEŠEŇOVSKÝ	V CUDZINE	78
ĽUDO BEŠEŇOVSKÝ	NAČO?	80
ĽUDO BEŠEŇOVSKÝ	NOSTALGIA	82
ĽUDO BEŠEŇOVSKÝ	MATKE	84
ĽUDO BEŠEŇOVSKÝ	MŔTVEJ MATKE	86
RUDOLF DILONG	VO VYHNANSTVE	88
RUDOLF DILONG	V CUDZINE	93
RUDOLF DILONG	PIESEŇ VYHNANCA	95
RUDOLF DILONG	HLADNÝ	97
RUDOLF DILONG	SIROTY	98
GORAZD ZVONICKÝ	UTEČENCOVI	100
GORAZD ZVONICKÝ	S PRIŽMÚRENÝMI OČAMI	102
MIKULÁŠ ŠPRINC	VYHNANCOVA PIESEŇ	104
MICHAL GERDELÁN	CUDZINA	106
IK	LEN JEDNU TÚŽBU MALÚ	107
ĽUDOVÍT KANDRA	25. 4. 1948	108
DRAGA DIVÍNSKA	DNI EMIGRANTA	109
JÁN OKÁĽ	EMIGRANTI	111
ANDREJ ROLÍK	VYHNALI NÁS!	113
KATARÍNA BEZEMKOVÁ	TICHÁ SPOMIENKA	114

SPEVY O NÁRODE A DOMOVINE

JOZEF DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN	VIANOCE 1958	117
JOZEF DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN	LÁSKA K VLASTI	120
JOZEF DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN	STOJ PRI NAŠICH DOMA, BOŽE	121
MICHAL GERDELÁN	VYDRŽAŤ!	123
MICHAL GERDELÁN	NEBOJ SA!	124
MICHAL GERDELÁN	ODKAZ	125
ĽUDO BEŠEŇOVSKÝ	SLOVENSKO	127
ĽUDO BEŠEŇOVSKÝ	TU ZA MOROM	128
RUDOLF DILONG	SLOVENSKO	129
RUDOLF DILONG	DOMOV NÁŠ	131
M. Ž.	SLOVÁCI	132
MARIAN ŽIAR	MÔJ NÁROD	133
LUČANSKÝ	ZA BOHA A NÁROD!	134
TOMÁŠ J. VETEŠKA	DOMOVINA MOJA	136
MIKULÁŠ ŠPRINC	DVOJKRÍŽ	139
M. Š.	ŽIAL NAD SLOVENSKOM	141

AUTOR NEZNÁMY	VLASTĚ MOJA	143
L. MARTIN	SLOVENSKO MOJE	144
MARUŠA JUSKOVÁ	JAR 1947	145
UJO Z KOLAČKOVA	POZDRAV Z ALVINSTONU	147

MARTÝRI A OSOBNOSTI

RUDOLF DILONG	ODKAZUJE MŔTVY	151
RUDOLF DILONG	IN MEMORIAM HRONSKÝ	155
RUDOLF DILONG	ŽURČANSKÝ	159
ANDREJ HORA	LIST BOJOVNÍKOM ZA SLOBODU	163
ANDREJ HORA	MARTÝRI	164
MIKULÁŠ ŠPRINC	MUČENÝM SLOVENSKÝM ŠTUDENTOM	165
MIKULÁŠ ŠPRINC	SLOVENSKÝ KRÍŽ	167
KAROL STRMEŇ	REKVIEM ZA KAROLA SIDORA	169
KAROL STRMEŇ	5. JÚL 1955	171
JOZEF DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN	SLOVENSKÍ APOŠTOLI...	173
JOZEF DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN	ZA MOJÍM BISKUPOM J. VOJTAŠŠÁKOM	175
MARIAN ŽIAR	SMUTNO PO DNI	177
MARIAN ŽIAR	ZA ANDREJOM ŽARNOVOM	180
JOZEF VARINSKÝ	MARTÝROM SLOVENSKEJ SLOBODY	182
AEA ĽUBICKÁ	SLOVENSKÁ GOLGOTA	187
KOLOMAN GERALDINI	SLOVENSKÁ TRAGÉDIA	190
I. J. HONTIANSKY	MŔTVY VELITEĽ!	191
BOŽIDAR	18. APRÍL 1947	194
F. P. KOŠŤÁK	ČIERNY VEK	195
AEA ĽUBICKÁ	ČIERNA ZÁSTAVA NA ČEBRATI	197
W. C. HRADECKÝ	PAMÁTCE MONSIGNORA TISU	200
JÁN HORÁK	MSGR. W. C. HRADECKÉMU	202
JOŽO ZVONÁR-TIEŇ	PRI ČERNÁKOVOM HROBE	204
LACO TURČAN	POSLEDNÉ SBOHOM	207
JOZEF SLOVÁK	NAMIESTO KYTICE NA HROB	208
JÁN DORÁNSKY	SBOHOM, PÁN BISKUP...	210
M. S.	APOŠTOL	212
NEZNÁMY AUTOR	OROL SKALNÝ	214
AUTOR NEUVEDENÝ	TAM U NÁS, NA JUHU	216
GORAZD ZVONICKÝ	KARDINÁLOVI	218

ZRADCOM A ODRODILCOM

ĽUDO BEŠEŇOVSKÝ	KOŽENÉ FOTELE	223
ANDREJ ŽARNOV	NA VRUB ČECHOSLOVÁKOM	225
Š. I. P.	ČECHOSLOVÁK	226
M. ZVON	EMIGRANTSKÁ UPOMIENKA	227
X. Y. Z.	HUSÁK	229
KAROL STRMEŇ	ZLATÝ VEK	231
JOŽO ZVONÁR-TIEŇ	VSTAŇ, JURO JÁNOŠÍK!	232
JOŽO SMAK	DO ŠÍKOV, SLOVAČ!	234
ANDREJ HORA	DAJ BOJOVNÍKOV NÁM, PANE...	236

MODLITBY ZA VLAST'

VALENTÍN BENIAK	SLOVENSKÁ MODLITBA	239
JÁN HARANTA	OCHRAŇUJ, BOŽE, SLOVENSKÝ NÁŠ KRAJ!	240
NEZNÁMY AUTOR	BOŽE, ČOS' RÁČIL...	241
JOZEF SNÁK	ZA SLOBODU VLASTI	242
JOZEF DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN	MODLITBA ZA VLAST'...	243
TICHOMÍR	PROSBA K BOHU	245
OTEC FRANCIS FUGA	MODLITBA ZA SLOVENSKO	247
MONS. JÁN REKEM	BOŽE, STRÁŽCA NÁRODOV	249

EPIGRAMY

-JD-	NÁRODNÁ KAUZA	253
-JED-	KOREŇ TRAGIKY	254
-JED-	NAŠE KRÍZY	255
-JED-	PRESUNUTIE KOMPETENCIE	256
-JED-	ČESKO – POMLČKA – SLOVENSKO	257
-JED-	ODZBROJUJEME	258
-JED-	ŠÍRITELIA KNÍH	259
Š. I. P.	FAMÍLIE	260
	MEDAILÓNY AUTOROV	261
	DOSLOV EXULANTA (Ján Vrtielka)	267

BOLEŠŤ NIELEN EXILOVÁ

Po viacerých tematických zbierkach poézie, ako napr. k vzniku slovenskej štátnosti, frontovej, revizionistickej či väzenskej poézie, alebo tej, ktorá bola venovaná najväčším osobnostiam našej modernej histórie (A. Hlinka, M. R. Štefánik), sa napokon dostávame k antológii exilovej poézie.

Exil – čiže politické vyhnanstvo – tvorili intelektuálne elity – politici, štátni úradníci, spisovatelia, básnici, redaktori, umelci a ďalšie profesie. Boli to ľudia, ktorí mali čerstvú skúsenosť so Slovenskou republikou – štátom, v ktorom národ dosiahol svoj najväčší rozmach. V exile sa rozvíjali tri tradičné princípy slovenskej politiky: kresťanský, národný a sociálny. Pre prvú, zakladateľskú generáciu exulantov bolo právo Slovákov na samostatnosť takou samozrejmosťou ako ich vlastné meno. Žiaľ, pre susedov a svet to samozrejmosťou nebolo...

Prvá exilová generácia prežila aj najťažšie útrapy. Prišla na vojnu rozvrátený Západ, kde obyvateľstvo ťažko strádalo. Z jeho strany či zo strany úradov zažívala nepochopenie a odmietanie. Nemala žiadne spojenie s domovom, takmer žiadne navzájom a borila sa s najťažšími skúškami. Žila na pokraji hladu, čelila krajnému materiálnemu nedostatku. No práve tieto kruté pomery v jej príslušníkoch vybudovali či upevnili nezištnosť a vzájomnú pomoc, ktorú považovali za samozrejmosť.

Utečenci, ktorí prišli na Západ po roku 1948, to už mali ľahšie. Stretali sa s priaznivejším prijatím a našli vybudovanú základnú sieť materiálnej pomoci.

Dejiny slovenského exilu sú – okrem zápasu o holé prežitie a o udržanie národnej identity – aj dejinami zápasu o presadenie práva na samostatnosť.

Postavenie Slovákov bolo ešte sťažené tým, že okrem absencie vlastného štátu boli pod dojmom nežičlivej až nepriateľskej propa-

gandy neraz predstavovaní ako „fašisti“. Češi či počestní Slováci, tzv. Čechoslováci, sa pritom sami označovali ako „demokratický exil“. Napriek tomu, že Slovákom upierali právo na svojbytnosť, ba neraz aj na vlastné meno. Príslušníci tejto „kontra-skupinky“ na jednej strane deklarovali svoj antikomunistický postoj, no ešte väčším nepriateľom než komunisti im bolo väčšinové jadro slovenského exilu, teda Slováci, ktorí stáli na platforme slovenskej štátnej samostatnosti. Práve z radov Čechoslovákov vychádzali mnohí denuncianti a spolupracovníci s československými komunistickými úradmi a ŠtB – ako to zachytávajú napokon aj niektoré básne.

Rozhodujúcu pečať slovenskému exilu vtlačila – azda práve vďaka svojmu nesmiernemu zanieteniu, obetám a prežitému utrpeniu – jeho prvá generácia, teda ľudia spätí so Slovenskou republikou, ktorí utiekali v roku 1945 a krátko potom.

A z jej radov vyšlo najviac literárnych i poetických diel.

Napriek jeho obrovskému významu možno povedať, že slovenský exil je u nás zabudnutou, a žiaľ aj nežiadúcou kapitolou. Akoby ani nebol súčasťou našich národných dejín. Média o ňom mlčia. Už študent histórie je pri prezentácii kľúčových období našich najnovších dejín deformovaný. V prípade obdobia prvej a druhej svetovej vojny sa dáva veľký dôraz na odboj, najmä zahraničný. No od roku 1945 sa zrazu z odbojového i opozičného zreteľa náhle upustí a pozornosť sa sústreďuje na domácu oficiálnu scénu. Táto selektívnosť iste nie je náhodná. Má vytvárať dojem, že Slováci boli s Československom spokojní, idylku kazili akurát „zlí komunisti“, ktorí milovaný „spoločný štát“ ovládli. Zamlčaním exilového sveta sa tak „odstrihli“ aj generácie a tvorba ľudí, ktorí Slovensko nosili vo svojom srdci, do krajnosti ho milovali, napriek tomu, ako sa k nim zachovalo. Bola to priam fanatická láska, aká bola pre domácich ľudí len ťažko predstavitelná. Výsledkom tejto lásky – ale aj bolesti nad Slovenskom, nad rodným krajom, ktorý museli nútene opustiť, sú aj nespočetné umelecké, literárne či poetické diela. Po roku 1989 boli niektoré z nich vďaka Matici slovenskej, no najmä vďaka Zahraničnej Matici slo-

venskej a úsiliu a financiám zahraničných Slovákov, vydané nanovo, čím sa priblížili aj domácemu čitateľovi. Mnohé z nich však podnes odpočívajú v prachu osobných zbierok, knižníc či múzeí a len čakajú na svoje nové vydanie či na objavenie.

Práve niektoré zo spomenutých ponovembrových reedícií exilových diel boli aj pre mňa osobne prvým pomyselným oknom do tohto nepoznaného sveta. Konkrétne vydanie románu Jozefa Cigra Hronského *Svet na trasovisku*, ktorý vyšiel z podnetu J. M. Rydla, a potom útla antológia exilových básnikov pod názvom *Básnici sa vracajú*, ktorú v roku 1993 vydala Zahraničná Matica slovenská (Toronto – Svätý Jur) vďaka Andrejovi Brázdovi-Jankovskému a Rudolfovi Šandorfimu.

Naša edícia predstavuje len zlomok básnickej tvorby v slovenskom zahraničí. Domnievame sa však, že je dostatočne ilustračný. Nie je v možnostiach jednotlivca preskúmať všetky vydania exilovej poézie. A nie je to ani cieľom. Dielo je tak iba výberom. Až na malé výnimky, zamerali sme sa na tie básne, ktorých autormi sú príslušníci prvej a druhej exilovej vlny, teda po roku 1945, resp. 1948. Ich krátke životopisy, resp. životopisy tých, čo sa nám podarilo zistiť, sme umiestnili v prílohe. Niektorí z utečencov povojnovej generácie boli činní ešte aj v 80. rokoch...

Práve básne príslušníkov generácie, ktorá si najviac vytrpela, ktorá dostala najviac pľuvancov, podľa nás najvýstižnejšie vyjadrujú dušu a hodnoty slovenského utečenca. Nevenovali sme sa tvorbe príslušníkov tretej exilovej vlny po auguste 1968, ani tvorbe príslušníkov čechoslováckeho exilu.

Okrem lásky k vlasti, bolesti po domove, vyostrenej nemožnosťou návratu, sú to aj reflexie pomerov v podrobenej domovine a naopak aj modlitby za vlasť. (V prípade kapitoly modlitieb za vlasť sme urobili dve výnimky v tom, že sme sem zaradili aj dve básne domácich autorov, Valentína Beniaka a Jána Harantu.)

Aktuálne sú aj dnes, už len preto, že nás môžu motivovať, alebo naopak, vystríhať pred opakovaním chýb, ktoré postihli minulé generácie, ba ktoré sa často opakujú v našich dejinách...

Okrem už spomenutých tematických okruhov sme pozornosť venovali aj reflexii veľkých osobností a hrdinov národa. V tomto ohľade najväčšou historickou osobnosťou pre slovenský exil bol jednoznačne Dr. Tiso. Bol všeobecne vnímaný ako symbol práva Slovákov na štátnu samostatnosť a súčasne obeť protibolševického stanoviska. O Tisovi bolo napísaných v exile jednoznačne najviac básní; viac ako o Štefánikovi, Hlinkovi či Cyrilovi a Metodovi dohromady. No nielen v exile, ale v slovenskej literatúre vôbec najviac básní na počesť niekoho sú práve básne na počesť prvého slovenského prezidenta, a to naprieč celým poetickým spektrom. Už len kvôli tejto rozsiahlosti by ich bolo ťažké zaradiť do zbierky. Boli by na samostatnú knižnú edíciu. Túto však ešte v r. 2004 aspoň čiastočne spravili autori Pavol Holeštiak a Peter Kubica. A hoci odvtedy bolo objavených ďalších niekoľko desiatok básní o Tisovi, do našej zbierky sme zaradili len minimum z nich. Ako zaujímavosť sme ale neobišli jedinú českú báseň o Tisovi od kňaza W. Hradeckého. Keďže sa nám v krajanskej tlači podarilo objaviť ďakovnú báseň tomuto kňazovi, malo svoj zmysel opakovane, po prvýkrát od roku 2004, publikovať aj pôvodinu.

Pochopiteľne, bolo tu aj množstvo iných významných historických osobností či martýrov, ktoré stáli ako veľkým básnikom, tak aj rôznym príležitostným veršotepcom za pozornosť – Karol Sidor, Matúš Černák, Jozef Cíger Hronský, Ferdinand Ďurčanský a iní. A opačne, ako boli pozitívne, nasledovaniahodné vzory, ako boli mučeníci, tak boli – ako v každej inej dobe – aj rôzni zapredanci a odrodilci. Básní, ktoré boli venované im, nie je až tak veľa, no rozhodne stoja za pozornosť. Preto sme aj tieto do našej antológie zaradili.

Neodpustím si ešte jednu poznámku. Práve český kňaz Hradecký svojou básňou na počesť popraveného slovenského prezidenta ukázal smer česko-slovenského zmierenia. Vzájomnosť a úprimnú spoluprácu oboch susedných národov nemožno vidieť v jednostrannom nadbiehaní a poklonkovaní sa českej strane, v stereotypnom

omietať fráz o „nadštandardných vzťahoch“, ako to počúvame z úst politikov. Ani v stupídnych česko-slovenských duetoch, ktoré nás denne otravujú z rádií, či v rôznych rýchlokvasených „superstar“. Nespočíva ani vo vyplakávaní skupiniek skostnatených čechoslovakistov pod sochou českého leva, v ódach na Masaryka, ani v najrôznejších maškarádach a plesoch prázdnych celebrít k výročiam 28. októbra, ktorý sa spomenuté skupinky pravidelne pokúšajú natlačiť do kalendária štátnych sviatkov SR. Zmierenie a základ férových vzťahov leží v spoločnom uznaní Dr. Tisu a prvej SR. Tým by česká strana urobila symbolickú bodku aj za prenasledovaním Slovákov v Československu. Nielen doma, ale aj vonku, medzi Slovákami v zahraničí. Tam síce máme aj dnes niekoľko stotisíc krajanov, avšak na malé výnimky ide už o masy ekonomických migrantov, presúvajúcich sa podľa toho, kde lepšie platia. Bez národného presvedčenia a hrdosti. Suché ratolesti.

Skutočný slovenský exil ako hlas a svedomie národa už vymrel. Nanajvýš dozívajú poslední jednotlivci. No v nejakej forme, ako svedomie národa, exil predsa len ešte existuje. Disent ducha, ktorý žije z odhodlania a ideí, nie z grantov západných „donorov“. Jestvujú ostrovčeky slobody ducha v období neslobody slova, v štáte, kde sú nepohodlné knihy, prejavy, výroky aj s ich autormi likvidované otrávenými šípami žurnalistickej luzy i štátnym kladivom tzv. antiextrémistických zákonov. Nemálo múdrych ľudí tak aj dnes síce žije doma, ale vlastne živorí vo vyhnanstve. Nesmú sa vyjadriť na verejnosti, nepustia ich do médií, do škôl, na verejnosť. Pravdu, ktorú hlásajú a žijú, nechcú počuť médiá, štátne orgány, spoločnosť, ba ani cirkvi.

Čo dodať na záver?

Napriek sklamaniam a dezilúziám, ktoré Slováci po roku 1989 zažili, a aj napriek súčasnému koloniálnemu postaveniu, v akom sa slovenský národ a jeho štát nachádzajú, predsa len ešte svieta svetlo, že ešte nie všetko je stratené, že nádej na obrodu a vzkriesenie národa i štátu ešte žije. Nádej nám tu vlieva práve príbeh slovenského

exilu. V čase, keď už tento po smrti jeho hlavy dodýchaval, a jeho organizačná štruktúra sa rozsypala, došlo – bezpochyby riadením Božím – ku krachu komunistického bloku i Československa a k naplneniu idey slovenskej štátnej samostatnosti.

Tej idey, ktorá sa uchovala práve vďaka exilu...

Preto dúfame, že ani dnešná doba temna nemôže existovať naveky, a tak ako mnohokrát predtým, slnko vyjde aj pre Slovákov.

Martin Lacko

Redakčná poznámka:

Všetky básne uvádzame v pôvodnej podobe vrátane vtedajšieho pravopisu.

Pokiaľ ide o zdroje básní, na konci uvádzame vždy iba ten zdroj, z ktorého sme čerpali (spravidla šlo o krajanské periodikum), aj keď vo viacerých prípadoch boli, či už svojimi tvorcami alebo neskoršími vydavateľmi, zaradené do osobitných básnických zbierok alebo súborných vydání.

OZVENY TERORU

MIKULÁŠ ŠPRINC

DONBAS

.....

Prach čierny sadá na pery,
čierna je jeho príchut'
a srdce sa s tým usmieri,
že nám tu treba zhynúť.

Už miesto krvi koluje
v nás iba hlad a zima,
kým smrť nám nádej maľuje
poslednú medzi ostatnými.

V uholných baniach v Donbase
o vlasti spieva hustý prach,
kde Slovák sníva o kráse
v podzemných ruských temnotách.

Prečo sme tuná, Kriste Pane,
a kto nás tuná vrazdí?
Čakáme skrehlí na svitanie
len v trestaneckom plášti.

Prach čierny sadá na pery,
čierna je jeho príchut'
a srdce sa s tým usmieri,
že nám tu treba zhynúť.

...

Zahvízdal vietor nad štôľňou,
dnes zase padli mŕtvi traja;
ich smútok prešiel do ohňov
a odkaz pomsty do rodného kraja.

Jak psov nás zajtra zahrabú,
žalmy nám budú spievať vtáky;
nad našou smrťou zaplačú
len ťažké ruské mraky.

Na srdce sadá čierny prach,
Ježišu Kriste, krivdy naše pomsti;
po lícach našich steká strach,
my, vydedenci ľudskej dôstojnosti.

Ach, bez nás prídu kvety na jablone
a doma smútkom zvädnú naše ženy;
keď jar zas bude vydychovať vône,
budeme vrahom všetci premožení.

Vy, ktorí v Paríži dnes budujete mier
a davy pozdravíte s víťazného voza,
hľadte na peny našich pier,
jak žaluje v nich zúfalstvo a hrôza.

Zdroj: Putovné piesne Mikuláša Šprinca a Karola Strmeňa.

Scranton, Pa. 1950, s. 6 – 8.

MIKULÁŠ ŠPRINC

MUČENÝM SLOVENSKÝM ŠTUDENTOM

.....

Železo lásku nezlomí
a kati vaši vraždia márne;
nad zemou vanie Boží Duch
a večer chodí do mučiarnie.

Pozri si prsia, mladý kamarát,
škvrčala včera tvoja koža;
možno, že zajtra dodýchaš,
no pravdu s tebou pod zem nepoložia.

Padli z vás stovky, tisíce,
a Boh vie, koľkí ešte padnú;
ak nik, tak vietor vyspieva
hrdinskosť vašu bezpríkladnú.

Vzpiera sa mladosť vaša hrdo
a súdruhovia kynožia vás márne;
bo miluje vás Boží Duch
a veje ku vám do mučiarnie.

Za Boha, za štát, za právo
trhajú vaše plnokrvné svaly;
krv strieka vrahom do tvári
a srdcia vaše tvrdnú ako skaly.

...

Vzpína sa hrud' a svierajú sa paste,
dnes láska k rodu – to je vaša vina;
s poslednou silou zatni zuby,
už v diaľke hučí guľomet a mína.

Zdroj: Putovné piesne Mikuláša Šprinca a Karola Strmeňa.
Scranton, Pa. 1950, s. 2 – 3.

MIKULÁŠ ŠPRINC

EUDOVODEMOKRATICKÁ

.....

I vy spievate, ale do sveta,
spev je vec vpravde nevinná:
čo biele je, to biele je
a červená je lacná malina.
Koho Boh raní slepotou,
nič mu už nehovorí farba;
komolí slová ako papagáj
a ruka mu ich čarbe.

Všetko sa stalo červeným,
vody a hviezdy, chlieb i sad,
spustlo vám srdce ako Sahara,
poriadnu báseň nevie napísať.
Ohlušujete samých seba,
tlampáč je inšpirácia.
Jak ryba na brehu
je bez slobody básnik;
na hanbu múzam
a terčom posmechu.

Červená, červená a jalová:
Štítnický, Rak a Bendová.

Zdroj: Putovné piesne Mikuláša Šprinca a Karola Strmeňa.

Scranton, Pa. 1950, s. 3 – 4.

MIKULÁŠ ŠPRINC

PADAJÚ HLAVY

.....

Jak borovice na horách
padajú živé ľudské hlavy
za teba drahá, rodná zem,
za rubín tvojej nesmrteľnej slávy;

Za to, že mala si raz odvahu
pod voľným slnkom kráčať,
že deti tvoje spievaly
jak krdle mladých vtáčať;

Že meno tvoje tupené sa skvelo
jak v rozčerení zôr sa blyští štít,
keď máj ti sadal na čelo
a vôľa tvoja ako dynamit
štiepala panciere.

V žálároch hnije tvoja mlad'
a na jej prsia vypaľujú kríž:
takto nás učia zabúdať.
No ty to dneska netajíš,
Vzpínajúc srdce svoje k svetlám,
a hoc na hrdle spočíva ti srp,
vieš cestu k svojim spodným žriedlam,
a ponad cudzie skrvavené prápory
tvoj vzdor sa dvíha v hneve partizána,
keď v noci nesie tvoje právo na hory.

Padajú hlavy na nádvoriach väzníc
a rána pijú tvoju sladkú krv.
Zem slovenská, ty láska moja zúfalá,
ďaleko tuná v dyme komínov
čuť spevy tvojich spustošených viníc
a úzkosť tvoju, ktorá stále spievala
do rytmu mojich emigrantských krokov.

Poľujú na nás ako na zver, na kmínov,
ale ty žiješ, kvitneš denne v našej láske,
ty stokrát krásna v smútku svojich okov,
nateraz sen náš pochovaný za živa.

No tvoja smrť je iba zdanlivá,
bo Ježiš Kristus, Vládca Slobody a Práva,
ťa vezme za ruku jak Jairovu dcéru,
a jazvy zbelejú jak veľkonočná sláva,
ty, ktorá bojuješ za veľkú svätú vieru.

Zdroj: Putovné piesne Mikuláša Šprinca a Karola Strmeňa.
Scranton, Pa. 1950, s. 1 – 2.

MIKULÁŠ ŠPRINC

NAŠE PRÁVO

.....

Vzdajte sa, všetko bolo márne,
opozdené sú vaše snaženia.
Na hviezde červenej je napísané,
že osudy sa viacej nezmenia;
že čas váš bol a viac ho nieto,
že sen váš chodí darmo do vinárne,
pre vaše túžby neni vína
v pivniciach času, ktorý zreje
ako zločinec na popravu.

Výbory, schôdzky, talafatky,
máchanie do vetra a prázdne slová;
kriesite darmo mŕtvu slávu,
šírite iba plané zmätky,
zvítazí pravda Leninova.

A keby to aj vskutku pravda bola,
ja budem posledný, čo tomu uverí.
Rozkročmo stanem do dverí,
kde v krbe naša pravda blkotá,
a s pažbou skríženou vám zatarasím
vchod do svätyne našej nádeje.
A napriek sile červeného robota
biť budem stále na gong práva,
bo právo viac je ako presila,
viac ako diktát, srp a kladivo,
viac ako dróty ostnaté.

O, netešte sa, pravda neskonáva,
a hoc má svoje Veľké piatky,
dvíha sa večne ako mládza
z vypálených lúk;
priateľka tých, čo prišli ku nej
z pekla múk.

Cez jej štít zrada neprechádza
a za ním stoja naše rady.
Hľa, koráb lží, už sťažen sa mu kláti!
Na nové stromy vták sa vráti
s pesničkou, ktorá šveholí
o tom, že právo večné je;
o jari, ktorá nebude sa pýtať,
či môže kvitnúť alebo nie,
že stopy krvi radosť zaveje.

O, večné právo mojej rodnej zeme,
my rozkvitnúť ti znovu pomôžeme!

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1954, s. 52.

MIKULÁŠ ŠPRINC

SLOVENSKO 1955

.....

Úbohá sloboda, ktorú im treba
kyjakom natĺkať do hlavy;
kto ale proti nej sa postaví,
pre toho majú ihneď popravy.

Volajú, kričia a vrieskajú,
tlapáč je jediným prameňom
bohatstva, pravdy a úrody.
Zabudnúť možno aj na biedu,
keď do kroku vám hučia pochody.

Sloboda nech je len jediná,
poslúchať surové zákony hmoty,
a za päťročanky pracovať
jak otrok do nemoty.

Potom sa ale všetko nepodarí
a treba hľadať niekde vinníka;
chudobný človek si to odsedí
a zatvorí sa za ním kronika.

Zástavy vejú voľne vo vetre,
umrel nám Stalin, žije Bulganin;
na bruchá najprv padnime
a potom slepo vykročíme len za ním.

A spieva Kostra, Reisel, Mihálik
a ako štvrtý pomáha im Hlbina,
Moskva im slovník predpíše
červený ako kalina.

Zadrhnime sa všetci od chvály
v akademických talároch,
slobodné ľudské umenie
zaregistrovali sme do snárov.

Na poliach vrčia traktory,
no nespievajú žnice;
kedysi voľní sedliaci
plačú dnes do pšenice.

Sýpky sú všade prázdne,
lež denne plné noviny
a tom, že vsjo je charašó
a systém náš je bez viny.

Uznať to s chválou, pokorne
a nekľiať na to škarede;
tešte sa, vlčky, tešte,
veď o košťal si zuby vytriete.

Lež sloboda je sloboda,
taká už a či onaká,
a spev je spev, keď Strana povie,
hoc i len vrana zakváká.

...

Kedysi básnik vravieval:
Toto je žriedlo, toto mláka;
dnes musí hrmieť ako hrom
na otca svojho – na kulaka.

Tak dnes sa žije v rodnej vlasti,
pletie si smutne svoje vrkoče;
a keď jej vravia, že je slobodná,
zvráští si krásne obočie.

Zdroj: ŠPRINC, Mikuláš: Do večna tečie moja rieka.

Prešov 2003, s. 274 – 275.

MICHAL GERDELÁN

BEZ NÁZVU

• • • • •

Včera šťastne oral rodné hrudy,
Ešte voľne mohol svoju spievať,
Rany duše charm mu vlastný liečil,
Nemusel sa vrahom poklonkovať,
Ivan ešte nesmel vyliezť z budy.

Syn sa nebál pohovoriť s otcom,
Enem co nám patrí, hlásal smele.
Bisťubohu, hrdý Tatier syn som,
Ej, nedám sa gniaviť, hruď z ocele!

Svet nech zvie, že Slovák pánom Váhu,
Vartu postavíme na Kriváni,
Odplatíme krivdu, veď odvahu
Rodná mať nám dala na svitaní;
Nebudeme viacej hlavou biť do prahu,
Ej, budeme znovu doma páni!

Nadarmo sa súdruh rozťahuje,
Antikrist nemôže zdolať neba,
Porobený svet sa pripravuje,
Rabstva putá prasknú a na seba,
Ej, na slučku už hotuje
Dráb, čo tyl na našom vlastnom chlebe.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1957, s. 120.

MICHAL GERDELÁN

V ZEMI NEMÝCH

.....

Myseľ nezalieta, bo bol som v kolíske,
však počul som vravieť mamku našu starú –
I keď vždy dostatku nebolo na miske,
nenechával otec zaprášiť fujaru.

Bolesti i žiale, tak jak život nosil,
v noty milí naši z hĺbkky srdca vliali –
i škovránok spieval, hlas keď gazda kosil,
aj slnko sa smialo ponad horu, v diali.

A ženy pri peci, pri prádle v potoku
na priadkach dievčence i večer pri perí,
zavše si spievali i muži do skoku,
bo sám život lúdil úsmevy na pery.

Umlkli však háje, ni vtáčik nespieval,
junák hlavu hrdú k čiernej skláňa zemi,
smutná sťa starenka pri pradienku deva,
bo aj z kolovrátku druh sa už stal nemý.

Čože tak zmenilo zeleň hebkú lásky,
či sa guľa zemska na rub obrátila,
že miesto úsmevov samé iba masky,
a potajme slzí i mať naša milá?

Kto balzam, pošepni, ktože nádej dodá,
kedy bôľne vrásky z tvári zmiznú rodu,
mútna sa vyčistí i vo Váhu voda –
hoj, nezúfaj Slovač, dá Boh zas slobodu!

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy na rok 1961, s. 131.

MICHAL GERDELÁN

MORS EX ORIENTE

.....

Za živa jej kmášu údy,
smej sa sestra, veď krv prúdi,
hoc nie v tele, iba von,
my sme bratia v „COMECON!“

Z východu sme došli všetci,
nesmie rozdiel byť – vo vreci
vypúšťame v noci mačku,
to náš čas – na poľovačku.

Že sa celý národ búri,
hluché sú tie sveta múry,
bez diktátu žiť, či voľne,
porodila Panna bôľne,
taká bola Božia vôľa,
naša zrodila sa z vola,
sedemhlavé dieťa krásne,
hlúpy svet naň spieva básne,
meno viete – komunizmus,
nahradí vám katechizmus.
My vám posielame tanky,
vylúpime všetky banky,
bo tak učí Brežnev, Stalin,
nedožičte ani malín –
čo si rastú na slobode,
stačí žiť o chlebe, vode.

Život chcete zrodiť nový,
kto do boja z vás hotový?
My sme hydra, svet sa bojí,
hrabe zlato v každom hnoji
a nás bratovrahov hladká,
ó, jaká to pieseň sladká,
keď nám z „bratskej“ Ameriky
zasielajú doláriky –
my z vďačnosti, z veľkej lásky,
skracujeme vám opasky,
im súkame silné žinky,
bo už máme priame linky,
Čakáme, kým zavolajú:
prídte, bratia, z vášho raju,
sloboda nás omrzela,
bo hlupákov máme veľa.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1978, s. 122 – 123.

BOŽIDAR

PROSTONÁRODNÁ

.....

Čieže sú to kone
na dvore,
keď s nimi už nikto
neore?
Boli kedys' moje,
už sú nie,
vzali my ich páni
z JRD.
Počkajte, vy páni,
zblednete,
keď vy raz z tých koní
spadnete.

Zdroje: Kalendár Jednota na rok 1956, s. 130.

BOŽIDAR

BALADA O SUDCOVI Z ĽUDU

.....

Súdružky a súdruhovia,
doktori práv si nehovia
viac v palácoch, lokáloch
a v sudcovských talároch.
Súdy naše nové budú –
tu som, čerstvý sudca z ľudu.
Vo všetkom som vyškolený
a marxizmom namastený.
To, čo ja viem, nevie nik;
som predsa vlasti ozdoba,
čo priniesla nová doba,
bývalý kriminálnik.
Preto moje skúsenosti
strielať, vešať, lámať kosti
nenahradí vagón kníh,
ani sto hláv doktorských.
Odpoviem vám, pýtajte sa,
ako treba utiecť z lesa,
ako treba svine chovať,
všetko správne posudzovať
po dobrom, či nasilu,
len z triedneho profilu.
Keď ukradne náš robotník,
to akoby nekradol nik.

...

Páni kradnú vždy a všade,
najviac však tí na západe;
preto sme my občas v hlade,
chýba mäso, masť a rum,
chýba všetko aj – rozum.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1957, s. 95.

BOŽIDAR

PRVÝ APRÍL PLÁNOVAČA

.....

Dnes je deň pre všetky triky
znárodnenej štatistiky.

Predstieranie, klam a lož
dnes dokopy smelo zlož;
lebo všetky reči plané
dnes sú vrele privítané.

Dnes deň plánov prekonania,
rozvoja a budovania
hýri plný výmyslu
o úspechoch priemyslu.

Dnes deň plný blahobytu,
hospodársku prosperitu
hlási nám na papieri;
kto je v KS , uverí.

Dnes deň, kedy komunisti
oberajú úspech istý.

„Prvý apríl, ten je krásny;“
plánovač sa v duchu zasní,
„Kiež by trval celý rok,
čo by to bol za pokrok!“

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1957, s. 33.

ANDREJ HORA

SLOVENSKO 1954

.....

Na temnú oblohu osud píše
krvavou rukou výstražné slová
Za noci Ježiš navštevuje chyže
a teší národ, križovaný znova

Osirel ľud ten bohabojný v smútku
pod rukou pomstivou ľstivého vraha
Nenávisť blčí v každom srdca kútiku
– sú mestá prekliate: Moskva a Praha

Nad krajom zamŕklym hrdý pní sa vzdor
– na čosi čaká sa, verí iste
Povstanú rytieri zakliati z hôr?
Pomôžeš ľudu svojmu, Jezu Kriste?

Nikto to nevie, ale každý verí,
deň vykúpenia že je už blízko
V slobode bude žiť národ zas celý
– martýrskou smrťou vykúpil ho Tiso...

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1954, s. 18.

ANDREJ HORA

SLOVENSKO 1958

.....

Šibenice zhora-zdola, celý rad šibeníc
tieň vrhá na Teba, rodná zem moja.
Tam, kde ramená rozpínal kríž,
tam dneska šibenice stoja.

A tisíc vzdychov nocami sa nesie
spod mŕkvyh krovov, spod väzníc.
Krv nevinná spod rúk katov tečie;
Slovensko týrané, zem čiernych šibeníc!

Úzkosť a strach nad Tebou vládne,
na horách mŕtvo je, doliny sú nemé.
Kedy už tyran podlý padne?
Kedy Ťa z drápov poturčencov dostaneme?

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1959, s. 80.

LUDO BEŠEŇOVSKÝ

ŠIBENICE

.....

Posledný výstrel, končí žatva smrti;
ó, milióny živých ľudských trosiek
odpočinite si z tejto hroznej púti.

Nad horizonty dvíha sa nový vek
z koreňov mŕtvych, mŕtvych miliónov,
na pozdrav kýva vykúpený človek,

radosťou plače v srdci sladkých zvonov,
bolesti skladá ako rúcho staré
a dušu ladí do životných tónov.

To ticho zdanie, hĺbky však vo vare,
miešajú žlč a krviprelievanie,
pomsta sa dvíha ako slnko jaré,

Z ktorého nová žatva smrti vanie,
pohltiť tých, čo vo štít ideálu
dali svoj život, celé svoje manie.

Už počuť nárek, kolotanie žiaľu
a slzu ťažkú jak sa vžiera v líce –
máme zas krvi drámu neustálu,

Po námestiach sa týčia šibenice,
spievajú žalm masám do ulice.

Do modrých výšok, jak hrot bajonetu,
vpichol sa výkrik bolestný a tiahly,
ako keď vôňa zakrváca
z kvetu,

na siete kláves čierne slzy padli,
árie nocí, svitania a žiale
povité hrôzou strašnými chápadly.

Tie stromy smrti zasadené v skale
namiesto chleba sýtia lačné davy,
a pieseň krvi, ktorá dáva vale,

v krídla ju berie, ó, márnny zdrap slávy,
vlajúci v čase, ktorý má byť nový,
kde miesto kvetov sypú ľudské hlavy.

Márne sa vzpieraš tejto chladnej ruke.
Čoho sa dotkne v zkrvavenom čase,
to všetko zaspí v bolesti a muke.

Jako to zrno v nalomenom klase
v ošiale túžob stráca svoje sily,
navracajúc sa k počiatocnej kráse,

v takúto márnosť svety vyústili;
z dymiacich trosiek chaosu tvár zvoní
a v ľudskom hlase čierna pomsta kvíli.

Videl som smrť a úzkosť bielych koní
zdvíhať sa k sféram ako hradby nemé,
cez mŕtvu slzu, ktorá nezazvoní.

...

V ošiale krvi mrie hlas rodnej zeme –
v tom v čom sme a čo možno ešte príde,
na dlhé roky v raste zakapeme.

Možno dobre, že nič nás neobíde.
Z koreňa skúšok rastie vytriezvenie,
cez reč mŕtvych sa k novým pravdám ide.

Zdroj: BEŠEŇOVSKÝ, Ludo: V putách rodnej zeme.
Michigan 1983, s. 72 – 73.

LUDO BEŠEŇOVSKÝ

LIPTOVSKÁ PRIEHRADA

.....

Vytiahli čiaru smrti
cez rozkvitnuté lúky,
tisíce rúk sa zaborilo do zeme,
trhajú živé telo –
zakvílil Liptov môj
a jeho srdce skamenelo...

To v mene pokroku
otvára sa tá strašná rana;
by bolo menej chleba
a viacej svetla v oku
dovidiť tmavú cestu
z úzkosti do neba.

Liptovská Sv. Mara,
Sielnica, Dechtáry –
a dedín a dedín
lejúcich slzy slané
ako ich kladú na máry
v údolí liptovskom –
krčiažky maľované.

Nikto sa nepýtal:
chcete ísť Kvačany
na dno tej veľkej slzy?
S rozkazom udreli
za noci na brány:

...

Vstávajte, Liptáci,
veľký sa pohreb chystá,
stáročné dejiny ideme pochovať
– pre umučeného Krista!
Čo plačeš Sirotiak
pod krížom v starom chráme?
Ježišu, omdlievame...
Pracuje agregát
a naplňa sa rana.
Hej, starý Kubovčík,
potiahniteže ten veľký
– posledné Anjel Pána.
Nuž padni, Liptov môj,
padni si na kolená
a vydrž, vydrž tak
kým začne nová smena...

Zdroj: Literárny almanach Slováka v Amerike na rok 1971, s. 108.

CYRIL ONDRUŠ

ŽALUJEM

.....

Že rod náš Satan zloby kmása,
posmrtný veniec žírne nivy rodia
s výkrikom hrôzy – domovina naša –
a ťažké chmáry iba smútok plodia –
Že mať mi k smrti utrúpili kati,
otcovi v cele život dohasína,
brat padol pod kosákom štátý
a cudzina zas pohltila syna –
Že more polí iba v blene stáva
a klas ich plodný cudzí požiera
a sily cicia, na život niet práva,
tak káže „vlády ľudu“ príšera –
Že kňazi kážu v tóni šibenice
a od oltára idú v koncentráky,
v žalároch mrú i ľudu na tisíce
a duše ničia v ubiedené vraky. –
Že krv mi rodu v cudzí svet sa plaví
a miesto spevu iba plač, bôl, ston
a ranou pnú sa žitia nášho splavy.
Či nádej v šťastie zmĺkne napokon?

Však aspoň hory ohňom plápolajú,
slobody pút sa lámu závory,
do boja zajtra všetkých zavolajú.
V slobodnom štáte – kraj ten zazorí

...

a preto, brat môj, prilož ruku v boji,
a v obeť všetko i svoj život daj,
nech čas už raz tie rany zhojí,
v slobode splesá náš slovenský kraj.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy na rok 1954, s. 208.

CYRIL ONDRUŠ

BIELA LEGIA

.....

Biela legia
V údoliach hôr
pnú štíty v prosbu ruky –
– v údoliach hôr,
kde trpí rod môj muky;
Však v tichu ich
(hoc' kosák kruté robí orgie)
už v mohutných
to šíkoch Bielej Legie
bojuje Slovač naša smelá
za pravdu, právo,
čo jej patrí,
za šťastný domov,
jasné Tatry...

Údolia hôr,
nad nimi štíty, bralá –
– údolia hôr,
v nich bojovníci – skala,
cez ťažký smútok hmľistý
dvíhajú pravdy štít náš čistý.
Už horia grúne v boji svätom,
už hynie nocou, kto bol katom.

...

Do boja junač! K cieľi blíž –
však svitne sloboda
pre blaho národa –
– nad Tatrou zaskvie sa
dvojramenný kríž.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy na rok 1955, s. 25.

GORAZD ZVONICKÝ

ČERVENÉMU RUSKU

.....

Jak sršeň prilepený na omyle
bzučíš mi v uši, že si pánom chvíle.
Nie!... Tvoja päšť, pod ktorou zaniká
vzdor roľníka a tvrdosť baníka
pre tebe pieseň z úst mi nevytlčie.

Nepotrebujem tvoje srdce vlčie!

Zubaté Rusko, líhaš, vstávaš v zbroji,
a chceš ma uspať bájkou o pokoji...

Rozdávaš olivové halúzky
a len čo začneš havkať po rusky,
ČERVENOU slinou ústa sa ti penia.

Nepotrebujem tvojho vykúpenia!
Vytrhlo si mi jemnú slobodienu
z kvetináča, čo mal som na podstienku,
a dnes už ani sniť sa nesluší,
jak ohavne mi šliapeš po duši
a drúzgaš na jej vzdore svoje drúky...

Nepotrebujem tvojej bratskej ruky!

...

Vyzývaš Boha – reagovať môže!
Umelú lunu splodil zo súložie
tvoj zverský pud a cudzí (cudzí!) um.
Počúvaj dialok neomylný šum:
Deň s nocou a zdar s nezdarom sa strieda.

Nuž nevykrikuj: Beda nebu, beda!

Zdroj: ZVONICKÝ, Gorazd: S ukazovákou na mraku.
Buenos Aires 1958, s. 56.

GORAZD ZVONICKÝ

DRUŽSTEVNÍK

.....

Vzdoruje a sa pechorí
v jarme a v nemilosti
a nadávkami nesporí,
že biedi v krpcoch pokory
jak v hriešnej minulosti.

Úhorí pre ľud... Pre ktorý?
Mrzutý zo závozu
preklína lživé faktory,
čo nasilu sťa traktory
vtiahli do kolchozu.

Nezlomne trčí ako drieň,
neschne a neodkvitá,
len vzdor v ňom rastie ako tieň,
keď za horu sa skrýva deň
a bôľ mu hrdlo chytá.

Nemárni blahodarný znoj.
Nech nikto nedobiedza,
aby zapieral pôvod svoj,
keď – otrok – vezie štátny hnoj,
kade šla jeho medza.

...

Nič nemá a nič nestratí.
Škrčka mu po žalúdku,
brázdou zbavenou úvratí
kráča si v tupom ustatí
a v kolektívnom smútku.

Zdroj: Literárny almanach Slováka v Amerike 1961, s. 147.

RUDOLF DILONG

ODBOJ

.....

Nerátam svoje chvíle,
nerátam dni pred smrťou,
dnes to je vedľajšie,
o to ja nestojím,
sluchy ma pália,
žilami chŕlim krv,
sekundy moje trepocú sa v povetrí jak prápor,
ktorého bleskom sú tri farby slovenské,
prískokmi šialene sa odrážam
od zeme, ktorú prsmi kryjem,
od zeme slovenskej.
Do boja, do boja!
nastáva hodina,
skandujú pušky,
automat držte vysoko jak fakľu,
strašne ma štípe v ruke granát odistený,
srdce moje sa nedá utíšiť,
do predu!
do predu v mene zabitých,
a v mene tých, čo mena nemajú
a v mene tupených a v mene ozbíjaných,
do predu v mene koncentrákov,
a v mene krvi
a v mene našich bratov, čo ich Sibír skrýva,
na rozkaz našej cti, na rozkaz môj!

...

Okolo salvy smrtonosné
a rozrevané delá
už oznamujú účtovanie
a dunia tanky cez chotáre,
šturmujú chlapi prvé línie
pod prísny zrakom Boha,
ktorý sa díva s bombardiakú,
mňa neprekvapí, keď sa na ňom vráti z boja
sám anjel Cherubín,
lebo my v mene Krista na kríži
a v mene pravdy našej na kríži
musíme
vyplieniť semä diabla.
každému, kto vás udrél po srdci,
keď vlajku rodnú podupal
a nesodvihol s hnoja dvojkríž,
vytníte prázdny driek
a nerátajte rany,
vymeťte Slovensko!
Hore hlavy, kto trpel,
so slnkom prichodí náš súdny deň,
práchnivie starý koreň krívd,
kymáce sa zem,
planéty horia,
nebojte sa,
lebo toto je váš deň
s vašich mŕtvych,
ktorí aj zobudení z bolesti,
aj s franforcami tela

vymaširujú z hrobov
a v tesnej defiláde somknutí
odpochodujú
pred tribúnou, kde stojí matka Vlast'.
Idem.

Pustím sa na čelo boja s krížom,
do tejto svätej vojny idem
ako Ján Kapistrán,
nedbám nič,
oči mi hádzu smrť,
na požiar idem,
v hodine mojej ten, kto so mnou umiera,
nech modlí sa jak ja,
nech kľaje ako ja,
jediný jeden úsmev vidím v diaľke budúcej:
tam pri troch vrškoch dieťa hrať chce sa,
malé a krásne ako Slovensko.

A na oblohe prúdi prach,
nebo je postriekané dymom z atomu,
rakety jak trikolóry komét
vzduch brázdia rinčiac
a sypúc svoje vlasy ohnivé
na Dunaj,
na prezidentský palác,
dvíhaj sa nové zmŕtvychvstanie národa,
na bratislavskom hrade
tam dúha krúži,
ratoleť holub zdvihol

...

a my sme prišli načas,
bo zlorečený je, kto nejde
na odboj,
na šturm,
na bodák so zelenou chvojkou za čiapkou,
tam, kde zo zeme rastú barikády ako ľalie,
cítim sa ako junák,
vyskočím z jamy delovej,
pod', spolubojovník,
podaj mi ruku,
môj kamarát je mŕtvy,
v očiach mu vidím ešte vzdor
a krv sa valí jeho ústami,
aby žila,
aby zúrodnila zem,
aby z nej rástla sloboda
pre zlaté veky vlasti,
pre večnú slávu bojovníkov!

Zdroj: DILONG, Rudolf: Súdení. Bratislava 1946 (samizdat), s. 37 – 40.

MARIAN ŽIAR

KEBY TAK SMELI
(SLOVENSKÝM SPISOVATEĽOM ROKU 1963)

.....

Keby tak smeli,
keby tak mohli
tí, čo za pravdu mocný hlas zdvihli,
keby tak smeli povedať svetu,
či žije v duši človeka,
keď po rokoch strachu
myšlienku svoju
do pravdy oblieka.

Keby tak mohli
už dnes plným hlasom
hovoriť pravdu celú – a biť sa
(ako na mužov sa patrí)
s príšerným prežitkom,
neľudským nečasom,
čo i dnes ešte
zlým snom v tichom spánku vatrí.

...

Keby tak smeli,
keby tak mohli
hovoriť o všetkom,
čo dušu ľudskú zžiera,
svet by sa nezatriasol od údivu,
ale z tých, čo nový čas pohli,
koľká by farcha spadla,
ich život stratil by farbu šedivú.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1964, s. 109.

X. Y. Z.

ŠIBENICE

.....

Od krve pofrkáň ker
praská a stená, kvíliac ponad časmi.

Pod ním sa týči Lucifer
s červenou hviezdou medzi vlasmi.

Zem celá srší v požari,
v rumy sa rúti, v krvi sa pení.
Sudcovia v čiernom talári
do prázdna hľadia ako vyjavení.

Nad mrákavy a prepadliská
bolestne, ľahko, potichúčky,
jak vietor, ktorý v dierke kľúča píska,
kolembajú sa slučky.

Sú ako vence hriešnych dcér,
nebeské oká, oká prázdnej siete.

Zaštrngal nimi Lucifer:
„Ak zabijete, nikdy nezmriete.“

Prázdne je nebe belasé,
zabilo Boha slávne ruské plemä
a preto ani po čase
neobrátia sa vetry tejto zeme.

Do raja vošly národy,
všetko sa jagá v rozkošiach a v kvete.

Vražda je symbol slobody,
ak zabijete, nikdy nezmriete!

...

„Nech žije Stalin! Slávny súd,
čakáme, aby slovo padlo.
Shromaždili sme veľký ľud
a zvedaví sme na divadlo!
Nebojíte sa svätej luzy?
Neváhať! Splňte dielo slávy!
Vy neskončíte na haluzi,
zabíjajte len pyšní ako pávy!“

Nad priepasti a chmáry hája,
nad mraky čierne ako štice
vypínajú sa stĺpy mája,
vysoké štíhle šibenice.
Po skrvácanej čiernej krychle
kat sype sivé popoly
a nad ním hore v chladnom víchre
kolembajú sa mŕtvoly.

Koľko to súdov, Bože môj:
do očí „sudcov“ odsúdenci pľujú,
krv kysne, páchne ako hnoj
a stále nových popravujú.
Kým v drahej našej otčine
darebák každý ľudí súdiť môže,
hromničnú sviečku pálime,
za svedka berúc teba, večný Bože!

Teraz sa všetko rozhodne:
alebo zem sa zrúti hnilá, hluchá,
alebo mestá slobodné
osvetlí čistá žiara tvojho Ducha,

ktorý k nám ide v perleti
s košíkom chleba voňavého
a ticho krúžiac preletí
nad vápno hrobu masového.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1949, s. 130.

FRANTIŠEK SLAVKOVSKÝ

VÝKRIK ZO SLOVENSKA

.....

Bubnujem na poplach, napnite prudko blany,
ja tľčiem zúfalo, krv sa mi valí z dlaní,
ja trepem a kričím, nastavte svoje uši!
Čujete? V trýznenej duši obava búši.

Nespíte, pochopte skutočnosť, veď v tejto zemi,
na týchto rovinách, na tejto pôde tiež žijú ľudia, žijeme my.
Pochopte, že je človek ohrozený, že sa tu koná proti nemu,
že sa tu ľudskosť pochováva a rastie súmrak proti nebu.

Pochopte! Veď tma tu číha na dejiny...
Proti nám a proti našej vôli, nemáme na tom viny,
vrhli nás do noci boľavých nárekov:
Väznice, tábory, tragika! Rád by som vyriekol,

vykričal, vyplakal bolesti a všetky smútky tmavé.
Je toho toľko, je toho strašne veľa. Ach, žiale!
Tisíce zomreli, tisíce ich tam zmiera. Blízkeho človeka mi
obesili včera.
Čo si tu počať? Unavený padám. No ešte žijem, žije vo mne
viera.

Počujte, chápajte nás, veď žiť tu značí zmietat' sa nad hrobom,
veď žiť tu značí ošklivosť stavať a dávať sbohom
všetkému, čo je ľudské a čo má ešte cenu.
Zachráňte otrokov! Jak dobytok nás ženú

do baní, do fabrík, na zošátnené polia,
drieť sa a otročiť, by komunizmus znova
mohol ísť na výboj. Ďaleko strojí sa, hlboko na Západ.
Trubadúr otrokov bubnuje na poplach: Nesmiete zradiť a
nesmiete zaváhať!

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1955, s. 172.

ANDREJ ŽARNOV

SLOVENSKÝ ŽIAL

.....

Z vlčieho hniezda stalinského mieru,
z ostnatej hrôzy jeho obrancov
oponou hraníc prevrúť som dieru
za tvrdou kôrkou rodných vyhnancov,
v úzkostnom srdci pašujúc len vieru,
poslednú mincu z kraja trestancov,
z krajiny slz a hrobového smieru
cez svorku drábov, psov a financov.

S bôť som si striasol poníženie prachu,
vyrovnal šiju z krčv pokory
a hľadel zpiatky po šírinách strachu
do mlkvých dialok, až ta pod hory
kde z blčiaceho súmračného nachu
po strechách padal oheň na dvory
a ja som stál a cítil závan pachu
sťa zo zhorenísk tiahnuť cez hory.

Bezmocne stál a pozeral som zpiatky,
nemý jak balvan v starom cimiteri,
jak vydedenec zhavranelej matky,
tiahnuci s prázdnu dľaňou od dverí,
a hluchom lesom ako zpod oprátky
doľahol k ušiam z drápov príšery
posledný pozdrav mojej rodnej chatky
Circumdederunt sladkých materií.

Dych sa mi sovrel, hľadiac po oblasti,
i pýtal som sa ťažkých oblakov:
Čo sa to stalo, Bože, z našej vlasti,
skropenej potom hrdých sedliakov?
Čo sa to stalo, Bože, z našej vlasti,
že sa jej deti v krdľoch tulákov
nocami kradnú po lesoch a chrasti
s palicou biedy, kapsou žobrákov?

Čože tak stíchly piesne tohto kraja,
o ktorom zvoní slávou dejiny,
o ktorom šumia staré duby hája,
bystriny hôr a žito roviny,
v ktorom sa krása s velebnosťou spája,
z ktorého – ach môj Bože jediný,
v hrôze dnes tlčie o prah svojho raja
krvavým srdcom národ nevinný?

Čo sa to stalo z kruhu usadlosti,
akýže brloh, doba kamenná?
Kdeže je obraz ľudskej dôstojnosti,
Kdeže je česť a právo plemena?
Čože ten úškľab mrzkej ohavnosti
nad krížom pravdy, Bože, znamená?
Kam vás to vedie hviezda zúfalosti,
strašlivé kostry desu bez mena?

Kdeže sa podel úsmev našich polí?
Kto to tam strežie kroky noci?
Kto to tam stonie v lomoch po údolí?
Akí to tiahnu z baní otroci?

...

Kam vás to vedú z temníc, apoštoli?
Kde je váš jazyk, boží proroci?
Kto to tam kvíli v nevýslovnom bóli
nad šibeňou a nad jej ovocím?

Ach, des i vravieť, bratia moji, o tom,
aká to úzkosť, aká žaloba,
ako sa úži hrtán poza drotom,
ako sa tlačí k dverám poroba,
ako sa rúti chalupa i s plotom,
ako sa škerí z kútov chudoba,
ako tam švihá kosák s ostrým hrotom,
ako sa život smrti podobá!

Čo zmôže spev však, žalujúci v pále,
keď jeho slovo ledva šelestí?
Čo zmôže srdce, narodené v mále
keď sa doň viacej smútku nevmetí?
Keď naše žiale, podtatranské žiale,
z komínov fabrík, z veží námestí
deň čo deň vyjú na najvyššej škále
najšerednejšiu pieseň bolesti?

Mať aspoň hluché skaly miesto uší
a miesto srdca hrudu olova,
žeby tak neznal v rozdrvenej duši
zavše a všade ako nákova,
do ktorej nocou hrana kladív buší,
mrazivý brinkot želez domova,
a jeho obraz, čo i sny nám ruší,
nepálil ako rana morová.

Lež neutečieš, kliatba nepokoja
nedá ti usnúť v čujnom svedomí,
ni hory zlata žiaľ tvoj neukoja,
darmo sa vzpieraš; v plnom vedomí
aj keď si ušiel s pôlkou srdca z boja,
s druhou sa budeš v kraji pohromy
pod ťažkým jarmom na reťazi oja
trhať jak osud v prachu priedomí.

Hlbokou nocou nad krajinou desu,
keď nad ňou tichý vetrík zovanie,
v húštinách hôr a po cestách tam k lesu
šelestí z diaľav krídel švihanie:
to i tú prvú polku srdca nesú
plačlivé túžby domov oddane,
aby s tou druhou ako zo závesu
z ťažkého zvona bily svítane.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy na rok 1954, s. 160 – 162.

JÁN OKÁE

SLOVENSKO

.....

Vlast' moja drahá, aká si mi pustá,
aká si nemá vo smrteľnom krčí,
päť ti zapchala skrvavené ústa,
strežie ťa hora bajonetov hustá
a kým dav čierny v nemej hrozbe mlčí,
proti oblohe šibenica trčí.

Slovensko moje, milá moja smutná,
stúlené chvieš sa v pridusenom plači.
Skusuješ znova ako pomsta chutná –
potupnou slučkou vrah ti srdce putná,
na tvojich prsiach ako víťaz kľačí,
svet jemu priznal, že je v práve väčší.

Krvavý pokoj šibenica strežie,
v slučke sa do sna ukolíšu vzbury –
slovenské nebo na franforce reže
pohľadu väzňov ostrý profil mreže
a kým krv pijú žalárové múry,
Slovensko mlčí. Veď „sloboda“ zúri.

Zdroj: Literárny almanach Slováka v Amerike 1956, s. 137.

KAROL STRMEŇ

PLES

• • • • •

Koľko ste nastavali šibeníc!
Koľko ste krvi zanechali v lístí!

Špongia blenu, slíz a bič,
žeravá slina nenávisti,
zúfalý výkrik detí za otcom,
zavšivavené koncentráky,
rozkaz, čo dali porotcom,
nad popravište zarazené háky,
strach pred smrťou a bieda, bieda!

Stále viac mŕtvych. Pridaj k čiare čiaru,
palicu vrúbluj. Iba smrť sa strieda.

Ach, čo je z mojej vlasti dnes?
Len hanba, hanba, že jej nieto páru,
diabolský škaredý ples.

Zdroj: Putovné piesne Mikuláša Šprinca a Karola Strmeňa.

Scranton, Pa. 1950, s. 146.

OSUD UTEČENKA

LUDO BEŠEŇOVSKÝ

ÚTEK

• • • • •

Padajú hrôzy na otcovskú hrudu,
ktorú dobrý Boh dal nám do daru
a že sa krúti koleso osudu,
klesáme z lásky hlbín do zmaru.

Bola raz zem a teplé srdcia v hrudi,
človek s človekom ako rodný brat,
tri milióny týchto dobrých ľudí
uprostred sveta osud mal tak rád.

Ale to už tak odjakživa býva
a bude povždy v svete velikom:
pravá krása sa v utrpení skrýva,
človek z bolesti stal sa básnikom.

Už bežia vlaky poháňané strachom
a cesty plné biednych zástupov;
slovenské tváre, vyhlodané prachom,
meravo hľadia bité potupou.

Matka v náručí nemluvniatko kojí,
o nehu lásky hlávka opretá –
raz tiež takto šli v závoji slz moji
hľadať si kúsok šťastia do sveta.

My dávali sme srdcia bez otázky
jeden druhému podľa Slova slov,

• • •

dnes v mene tejto nekonečnej lásky
vedieme zástup otcov, sirôt, vdôv.

Hĺbkoví letci s ohnivými vtákmi
píšu zúfalosť v čelá oblakom,
a že je Ktosi and našimi zrakmi,
cesta nás vedie jak by zázrakom

Cez tône smrti v lono horských ruží,
kde tvrdé ticho vzkvitá v mäkký žiaľ.
Nespokojné je srdce pokiaľ túži,
lež osud všetky naše túžby vzal.

Zostala iba táto strašná cesta
za rodnou zemou, vinúca sa v tmách,
pocit zúfalstva a tie mŕtve mestá
premenené bombou na popol a prach.

Tak povedali si raz ľudia boží:
postavme kameň a ku nemu stráž.
Preto sa zloba preukrutne množí
a tu sa vlastne začal osud náš.

A že sa práve narodila Vesna,
taká vždy býva každá premena,
tu treba zastať a vyzliecť sa zo sna,
nasadiť masku ľudí bez mena.

Bo tvojej tvári, tak sa veci zdajú,
nie je viac treba v tomto mlčaní,
tu iba kvety skutočnú tvár majú,
jediná z krás čo ešte poraní.

Uprostred víru neľútostných časov
akoby krásy lúč sa prepadol,
tu sme a zem táto je nie viac našou,
vlastníme vlastne iba tupý bôľ,

Čo horí v nás jak zapálené mestá.
Vyhýbame im smutní pútnici,
pre ktorých nieto vo vlasti viac mesta,
iba jediné – na šibenici.

Ale človek je čo v krásu vždy verí
a ňou si svieti v bezútešných tmách,
hoc' odkopnutý od otcovských dverí,
slovo lásky si nesie na perách.

A už sme tu. Ach, koľko smutných tvárí
vynára sa nám s ranným úsvitom,
a naša pieseň podtatranskej jari
plače vo svete krvou ubitom.

Nuž zastavme sa a pozdravme hory,
veliké v kráse, s opachami skál.
Je ešte náruč čo sa pootvorí
a príjme ztraty nekonečný žiaľ?

Ty, čo sa dívaš premenená v obeť,
na živú bolesť sálajúcu z nás,
daj bielej slze v čiernom oku dozrieť,
rakúska matka, sme tvoj vyschlý hlas.

...

Vo výške kúsok belasého neba,
všade navôkol pieseň hôr a skál;
spálené ústa ticho šepcú: chleba –
lež niet nikoho kto by mi ho dal.

Tuná som zastal vysotený z hniezda,
keď víchre hnali cez krvavý brod,
nadmennou tichá, vyplakaná hviezda
modlí sa so mnou v nociach za národ.

Nebeské vtáctvo spevom jarným, sviežim,
napĺňa za dní prebolenú hrud',
ja mlčím s kvetmi, uprostred nich ležím
a vravím: krása, pozdravená buď!

Zdroj: BEŠEŇOVSKÝ, Ludo: V putách rodnej zeme. Michigan 1983, s. 8 – 10.

LUDO BEŠEŇOVSKÝ

TAK IDÚ

• • • • •

Niesli sme ohne lásky v sebe
a ty dnes preto umieraš.
Ztrpľe je hrôzou biele nebe,
ako ho v náruč zovieraš.

Májové rána, krv a hroby,
nenávisť ztuchlých kazemát,
jediné právo novej doby:
smrť, partizán a automat.

Tak idú, idú bez návratov,
desiatky, stovky, tisíce,
cez čierne ruky rodných bratov
za spevu luzy ulice.

Len preto, že v dňoch hrôzy vzali
obrany meč, pancier a štít,
na rodné polia mocne stali
a skríkli vo svet: chceme žiť!

Padol si tvárou k rodnej zemi,
krvavý bozk – to tvoja daň,
hoc' národ mlčí, nie je nemý,
raz zavznie výkrik: Slovač vstaň!

Zdroj: BEŠEŇOVSKÝ, Ludo: V putách rodnej zeme. Michigan 1983, s. 21.

LUDO BEŠEŇOVSKÝ

V CUDZINE

.....

Šli sme jak milý s milou v láske
cez šesť rokov ku brehom tiem,
chvely sa srdcia pri otázke:
čo bude s tebou, rodná zem,

až raz príde to, čo sa tuší
v čase čo hučí cez náš splav
a čo sa chveje hrôzou v duši
jak rosa v stebľách letných tráv?

A hľa, zub vlčí, ostne dravé
vrhly sa tvoju na krásu,
tam, kde vrel smiech jak víno hravé
kamene výkriku úžasu.

Čujem ho z diaľok jak sa blíži
a hľadá srdce človeka
a bolesť tvoja v tomto kríži
v snách ku večnosti uteká.

Jak žobrák cudzé kúty merám
hoci vieš jak som ťa mal rád
v bezmocnom bóli päste svieram,
keď sa tak dívam na tvoj pád.

Doplačeš viem, dokvíliš iste
a syn si možno nájde mať
a vtedy Ty, môj dobrý Kriste
v radosti našej budeš stáť.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1953, s. 65.

LUDO BEŠEŇOVSKÝ

NAČO?

• • • • •

Otázka ťažká v hlave mojej víri:
Načo sme vyšli, brati, vo svet šíry,
vyplúvať slinu, okydať sa blatom?
Či azda priniesť tu za moria chýry
slovenskej zeme našim bratom?

Tisíce doma hynú bez úľavy –
ostnatý drôt a hladná tlama bani
je temným spevom po dňoch veľkej slávy,
bezmerným hrobom v strašnom umieraní.

A my tu ako krkavci a vlci,
vzývame hnev a nenávisť nás šľahá,
kly dravcov jak by spočinuli v srdci,
bez hanby vyzliekame sa do naha.

Čo sa to stalo, čo sa to len stalo?
Ó, Jezu Kriste, tu nie korbáč stačí,
to nie sú kupci, to by bolo málo,
ani nie v horkom, ľútostivom plači,

Sa neskloň viac nad rozvadeným stádom.
Vpáľ do nás večné znamenie tulákov
a srdcia naše zašliapni do blata
a bi nás, bi nás mlčaním a hladom,
kým nespoznáme jeden v druhom brata!

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1959, s. 79.

LUDO BEŠEŇOVSKÝ

NOSTALGIA

Len raz sa ešte domov vrátiť,
len raz sa ešte vrátiť – raz,
bezmernou láskou chcel by platiť
tým tajným kúzlam večných krás,
tým snivým dušiam svojho ľudu,
tým prudkým črtám skálnych brál,
pritlačiť bozk na otcov hrudu
za všetko krásne čo som vzal
pohľadom lásky rozochvelým
od rokov detstva ku dňom tiem
a čo som ľúbil žitím celým,
ty moje všetko, moja zem!

Len raz sa ešte domov vrátiť
z bezmernej tejto boľavy,
z úžasu týchto chvíľ sa stratiť
k prameňom tichej úľavy,
rozvinúť dušu v nové snahy,
na rodných poliach zasa stáť,
privinúť tých, čo sú mi drahí,
dať kráse dušou pretekať,
v šík nerozborný zasa splynúť
a zlobe mocnú stavať hať,
život zúfale k srdcu vinúť
a milovať ho – milovať!

Len raz sa ešte domov vrátiť
po trpkých skúškach týchto dní,
vyspievať smútok svoj a zas žiť
a duši vraviť: zabudni,
Žes' bôľom ťarchy neraz klesla,
vzlykajúc v prachu ó, Pane,
na všetko kruté čo si niesla
a čo ti navždy zostane
jak živé stigma krutej lásky
kdekoľvek sa len v živí hneš
a čo kvet nežnej sedmikrásky
v spomienkoch ho vždy privinieš.

Len raz sa ešte domov vrátiť
cez vykúzenú cestu snov,
šialenou láskou chcel by platiť
a ľúbať teba, rodný krov,
kde dumy moje úzkostlivé
do bezdných smútkov ústili
a kde dnes ruky, plné krve,
rod môj na kríž zla pribili,
Sraziac ho vo prach hany, zloby,
šliapajúc jeho svätých práv –
výkriky hrôzy, krv a hroby
svietia mi z vlasti na pozdrav...

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1965, s. 51 – 52.

LUDO BEŠEŇOVSKÝ

MATKE

• • • • •

Viem, ako si ma čakala,
aké to boli boje!
A koľko si len plakala!
Kdeže si, dieťa, moje?

Keď porozkvital orgován,
vyšla si na podstienku,
krvácajúca zo sto rán
pohľadiť Božiu lienku.

A hľadela si do sveta,
do diaľok, do neznáma,
kým v rodnej zemi vendetta
horela ako slama.

To nebol viac svet pre teba,
to srdce na pahrebe,
nuž volala si do neba,
aby ťa Boh vzal k sebe.

Stalo sa. Zhasli bolesti
a zavrela sa brána.
To bola chvíľa milosti
a ja sa modlím za teba
bys' bola v rukách Pána...

Zdroj: BRÁZDA-JANKOVSKÝ, Andrej – ŠANDORFI, Rudolf:
Básnici sa vracajú. Toronto – Svätý Jur 1993, s. 17.

LUDO BEŠEŇOVSKÝ

MŔTVEJ MATKE

.....

Len jej obraz mi poslali
ako tak mŕtva ležala –
Čo roky siala v nádeji,
nuž prišla smrť a zožala.

Volávala vraj: o, môj syn,
kdeže si, kde, o, jediný!
V nádeji tejto trpela
a odbýjali hodiny...

Na nové struny udel bos
a moji rodní v porobe,
za rána sestra na kolchoz
a ona sama v chorobe

Čakávala na návraty,
smutné návraty otrokov,
dedina jak by vymretá,
len dážď šibal do oblokov.

Tak sedávala v čakaní
na svoju smrť, na svoju smrť,
za rána reval komisár
a začínala strašná púť.

A dni sa s dňami spájali
v ukrutnú reťaz osudov,
kto srdce má to nezvládze
ak neupadne do bludov.

Nuž neuniesla – priťažké
bolo to bremä pre jej cit,
zvolala: Bože! naposled,
keď šedosť dňa pozdravil svit.

Sestra sa práve vracala
s krčahom prázdny so Sberne,
začula ešte výkrik ten,
priskočila a – na perne

Zhasínal práve život jej
do škály ticha vzopätý –
na kolchoz padol prvý svit,
ohli sa rodných chrbáty.

Zazvoňte, ľudia, prišla smrť!
Lež nieto viac rúk ku zvonu,
mŕtvi odchodia v samote,
živí sa krčia k betónu.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy na rok 1958, s. 103.

RUDOLF DILONG

VO VYHNANSTVE
(FRAGMENT)

.....

Slovenská mať naša ťažko rodí deti,
nad slovenskou vlasťou temný havran letí,
bledých synov rodu zahaliť chce mračnom,
aby pohynuli v hrdle krvilačnom,
aby v jarme krutom sohýbali šije,
a kto slobodný bol, dnes už blen svoj pije,
dnes už plakať nesmie, koho rana páli,
železá a kladku na ruky mu dali,
Za mreže ho vtisli, v temniciach ho ???* mučia,
a len mraky tiahnu a len víchry hučia,
chmúravý sa kopia, z domu výkrik, tieseň:
horký náš kus chleba, smutná naša pieseň.
Vyleteli orli zpod rodného brala,
čo ich slobodienka v šíre svety zvala,
ušli z rodných krbov, kde ich zradca stíhal
a len slzavý zrak k oblakom sa dvíhal:
daj nám žiť, ó, Bože, daj nám dýchnuť voľne,
jak to vtáča nebies, jak to kvieťa poľné,
o ktoré máš starosť od vekov, čo svet je,
ochráň nás, ó, Pane, lebo nás smrť smetie!
Deti hrdých Tatier, chlapci urastení,
jak kvet v poli budú vetrom roznesení,
pôjdu svetom cudzím, lebo voľnosť volá,

.....

* Nečitateľné slovo.

pôjdu ta, kde nie je krivda kolo stola,
aby nie jak praded, čo sa v jarme shýbal,
nie jak rabi padli, ktorých osud zlý bol;
radšej ta do biedy, ta do zahraničia,
detva Jánošíkov, dnes už chásku ničia,
ta sa v sinú dial, kde nevonía váš chotár,
ako pltník ťahaj, trenčiansky jak drotár,
ktorý prežehnal sa ešte pri kaplici
a sňal ťažko klobúk doma na hranici,
Zastonal, krk zohol nošou ukonaný,
naposledy pozrel svoje rodné lány,
a tak putoval on, putovali iní,
hľadajúc kraj teplý mimo domoviny,
na juh a na západ, až po modrom mori,
by mal chleba ten, čo stráži doma dvory;
Bože môj, daj pomoc pre úbohú čelaď,
komoru jej uchráň, dônovok jej zveľaď,
pomodlil sa, aby vnuk jeho dní sa dožil
a jak srna v poli pod oblak sa složil.
Hľa, jak praded drotár išiel raz do sveta,
osud ten smutný jeho synov stretá,
Slovenská, hľa, mater, ťažké tratíš práva,
tvoja junač hynie, tvoja Detva zdravá,
ubolená mater zpod tatranských stínov,
plač tvoj usedavý čuť nad domovinou,
Zakvílily jedle, stá-stáročné duby,
hrnú sa do sveta tvoji rodoľubi.
Stála tu raz ríša Svätopluka kráľa,
dnes na foliantoch prach sa po nej váľa,

...

tak vstal z tisícročia Slovenský štát v časoch,
keď svet prežil svoj var v kataklizme, kvasoch.
jedni sa zaň bili v historickej chvíli,
druhí v kútoch hnili, iní jedli, pili,
verný národa syn, čo vlasť chovala ho,
bil sa za otčinu a za ľudu blaho
a toho, kto v ceste, kto naň ruku vloží,
bez ľútosti skántri, pošle na súd Boží,
kto sa vlasti dotkne, toho mečom skolí.

Len čo to za oheň na Kráľovej holi?
Ohník zbojnicky nie, to diablova zora,
pán brat presbyter tam, cháska senior,
to syn matky suky po nociach tu máta,
vrhá sa na zbojstvá za ten mešec zlata,
z jeho viery čiernej čerti pekla vyjú,
svätých nezná, nectí Panenku Máriu,
jed v ňom žlčou syčí ako had na strome,
že nie z jeho viery pán je v tomto dome,
chcel by vládnuť tuná, chce mať vlastný válov,
hľa, ten okrem seba neuznáva kráľov,
vrať: len ho udri, katolíka zabi!
tak štát vzal čert, vzali partizánski drábi
dnes už po nás ľahne hanba histórie,
synom Svätopluka nesvornosť krv pije,
a len malá hŕstka ako včely z úľa
vyletela z vlasti a sa svetom túla,
no v boj ďalej pôjdu, keď aj v cudzie kraje,
v nejednom spí pomsta, v inom odvaha je,

aj keď osud hnal ich z domu v stranu inú,
rúbať, prať sa pôjdu za vlasť, za otčinu,
až ten boj vás, chlapci, jak blesk Tatier schytí,
potom neuhnite ani v hromobití,
hej, mlad' moja, nech ti Boh dá v boji sily,
nevzdáš sa jak slaboch, čo sa v úkryt schýli,
len sa bi pod slnkom, popod mračien klenby,
neváhaj a nestoj, nepoľutuj, len bi!
neboj sa, mlad' moja, detva môjho rodu,
daj krv, keď to treba, za vlasť, za slobodu.

Idú chlapci, idú šírym svetom v prachu,
neúnavne idú bez obáv, bez strachu,
dobrý je Boh v nebi, neopustí deti,
veď to vtáča slabé z hniezda nevyletí,
aby sa nestaral Boh oň jak o svoje,
preto žiť a mať vzduch i nám slobodno je,

Ako Rastislav, keď starý bol a slepý,
bral sa ku Západu od panónskych stepí,
hnaný štvanicami vlastných rodných pánov
krušne zastal až pred altöttingskou bránou,
kade i dnes prešla Slovač v stopách predkov
hore po Dunaji s nostalgiou všetkou,
tak sa na tých miestach, kde sa národ sklúčil,
prezident náš Tiso – so slobodou lúčil,
Opúšťal nás v plači svojich chlapcov smutných,
a my v diasporách šli sme ďalej bludných,
smutná je tá zem, ó, smutné kopce, vrchy,
ďalej za horizont, ďalej zpod spár mrchy,

...

ďalej poza Alpy bez domu a vlasti,
so zármutkom ďalej v nekonečnej strasti.

Zdroj: DILONG, Rudolf: Súdení. (Samizdat). Bratislava 1946, s. 12 – 16.

RUDOLF DILONG

V CUDZINE

.....

Tu v cudzích smutných dialavách
niet sladkých vánkov rodných,
mrie chladný šumot na tvárach,
na morských plániach vodných.

Len strašne, strašne zďaleka
počuť, jak kvíli ktosi,
v diali mať naša narieka,
kohosi brat môj prosí.

Jak bežať preč od nich,
keď srdce ich tak bolí!
Pýtam sa mračien sprievodných;
z ktorých sa vrátiť polí!

Z ktorého slnca urvať kus
a z ktorých lúčín kvety
a položiť im na obrus
a pred dom povymretý!

Ako im utrieť oči mám,
z ktorého chleba dať im!
Len čo tak sám tu rozjímam,
dni svoje slzou krátim.

Tam moja vlasť a žiaľ môj tu
tiahne sa za mnou svetom,

...

túlim sa v krušnú samotu
jak socha k vodomedom.

Tíško si vravím slovo: trp,
ach, Ježiš Kristus večný,
mať moja, chráň si biely krb
a neba chodník mliečny.

Nedaj si vieru polámať,
nedaj ju hrdzi, moľu,
za teba prosím, moja mať,
za teba mati bôľu.

Ja už svoj kríž si ponesiem,
ty hrdá buď a pevná,
pi nebo a pi rodnú zem
jak sladká miazga révna.

Ja, syn tvoj v diaľnych končinách,
zriem s brehov toľkých morí,
ako ti srdce krojí nach
a rumeň s lícom horí.

A ako sa ti dvíha hrud',
keď zrak môj v diaľ sa vznáša.
Ty, mati moja, silná buď,
ty bôľna mati naša!

Zdroj: DILONG, Rudolf: Súdení. (Samizdat). Bratislava 1946, s. 17 – 18.

RUDOLF DILONG

PIESEN' VYHNANCA

.....

Pomiluj, ó, Hospodine,
vo vyhnanstve zachráň nás,
v svete šírom Slovák hynie,
v očiach jeho zhasol jas;
bez domova s bôľom v duši
naveky sa sužuje,
nikto slzu neosuší,
plač ten nikto nečuje.

Od Tatier sa mračno valí,
pohynula rodina,
brat tam kvíli zmĺkly v diali:
smutná naša hodina,
smutné chaty, smutné dvory,
smutné stichlé pahorky,
nezaplanú nebom zory,
chlieb náš stal sa prehorký.

Padol národ v utrpenie,
kto tú bolesť odčiní!
uprchlíka ???* ženie,
bez vlasti, bez otčiny,

.....
* Nečitateľné slovo.

...

bez mena je, bez pôvodu,
jak zver divá ranená,
za nezištnú lásku k rodu
trpká naša odmena.

Preč od domu v kútoch sveta
rozletel sa plachý roj,
nad ním nikto, čo ho stretá,
nezavzlykne, Bože môj,
nikto sa ho neopýta:
prečo lícia blednú ti,
či deň padá a či svitá,
zaplačeš sám v zákutí.
Otče dobrý vo výšine,
daj nám slová k modlitbe,
každý z nás ku tebe vinie
ruky svoje obidve:
Nenechaj vlast' na poddanstve,
slovenský ľud ochraňuj,
neopušť nás vo vyhnanstve,
Hospodine, pomiluj!

Zdroj: DILONG, Rudolf: Súdení. (Samizdat). Bratislava 1946, s. 19 – 20.

RUDOLF DILONG

HLADNÝ

• • • • •

Vyhnaný z vlasti vyčkávam zore
pokrytý prachom dedín a miest,
ktorý je smer môj a cesty ktoré,
kto privinie ma, kto mi dá jesť!

Niet pre mňa miesta, niet chvíle malej,
nenájdem v noci ostatnú z hviezd,
nehnem sa, stojím, nevidím ďalej,
kto mi dá ruku, kto mi dá jesť!

Na svete nemám tichého kúta,
na šiji čias sedí mi päšť,
na očiach temno, na rukách putá,
slabý som, bledý, kto mi dá jesť!

Neplačem teraz, nebudem slziť,
ku hrobu otca kríž svoj chcem nieť,
kto mi dá sily dni krušné zdĺžiť,
ísť ďalej chcel by, kto mi dá jesť!

Pýtam sa: kde vlasť, kde nájdem, kedy?
kde moja ľudská zhanená česť?
až padnem hladný v predmestiach biedy,
kto sa ma ujme, kto mi dá jesť!

Zdroj: DILONG, Rudolf: Súdení. (Samizdat). Bratislava 1946, s. 21.

RUDOLF DILONG

SIROTY

.....

Ustrnul v speve rodný bard,
padajú slzy otcom, matkám vyschly prsia
a deti hladné s vyvráteným zrakom
vkladajú do kolísok.

V tme sa nám chrámy zatvorily
a my pred Krucifixom na poli
vykriknúť chceme na Boha
cez pery zaťaté,
kým padá do prachu
v prehorských kvapkách rodná krv.

Lahly nám slatiny,
už niet sa po čom obzrieť,
nedáva kvety višňa
a prestal hučať v hájoch vietor,
vrchy sú bez orlov,
s poľany ovce sišly
na nemé kývnutie,
pastier sa prežehnal a skonol.
Tu pri Dunaji brány zavreté sú,
do všetkých dvorov bežal vinohrad,
už nebeží. Do ulíc, dymom zakrytých,
nezniesiteľne hlási tlampač nástup do jarma.
Nič počuť nechceme, nič vidieť nechceme!

Preč, preč od záhuby!
preč z kraja, kde niet pásma výsostného,
kde nieto zlatej koruhvy,
von odtiaľ, preč, preč,
von z vlasti zotročenej!

A s pravdou svojou ubolenou
pôjdeme z domu, beženci,
siroty slovenské,
po šírom svete v trávach hôr
stratené klince belasé
len lomoz víchrov,
len havran hladný
milovať bude vašu blízkosť
a iba pod srdcom vám
zavonia rozmarín,
zažiari biely domov.

Nechcite poznať viacej bóľu,
vyhnanci musia ísť,
ach, musia, kde ich oči vedú
po mape kontinentov ďalekých,
vozy a vlaky nákladné
snáď nepoberú toľko krvi tečúcej,
ach, nepoberú,
keď z prístavov sa bude valiť dym
a lodiam zatrúbi sa na odchod.

Zdroj: DILONG, Rudolf: Na vrchu nádeje. Whiting 1955, s. 18 – 19.

GORAZD ZVONICKÝ

UTEČENCOVI

.....

Strhaný ušiel supom z drápov,
šiel ako ten vlak – bez trati
a sklonený nad cudzou mapou
vždy dúfal, že sa nestratí.

A nešiel sám – šli milióny,
ako by ich bol víchor hnal,
len keď im zamĺkli rodné zvony,
do srdc im dýku vrazil žiaľ...

Bo všade od cudzieho prahu
iba psi na nich brechali
a smútok stuhol v silnú snahu
po prahu, ktorý nechali.

Lastovica si všade z jari
na hniezdo nájde blata dosť...
Nás mamona či neocharí
v tom svete – peklu na radosť:

Smrť mamone! Preč od jej tône!
Ó, kto vás, kto vás obstráži,
ovečky v hlučnom Babylone
rozpráhle z čistých čierťaží?

Mal som vám uviť ódu na bôľ,
čo srdcia viaže pospolu,
a musím revať: Aký diabol
vám nasial bodľač rozkolu?

V desiatom roku tvrdej školy
už viem, že nesvár je náš vrah,
a srdce sa mi krčí v bôli:
Štiepa sa cesta našich snáh...

Zdroj: Literárny almanach Slováka v Amerike 1956, s. 10.

GORAZD ZVONICKÝ

S PRIŽMŮRENÝMI OČAMI

.....

Môj ubitý duch spieva a sa kochá,
Ožívajú v ňom kvety spálené,
keď privrúc oči zastavím sa trochu
a pozvem k sebe krásy vzdialené.

Vieš, kedy sa mi z hrobu úsmev budí
a šťastie stúpa mi až k okraju?
Keď slovenskú diaľ pritisnem si k hrudi
a dávne veci tvár mi hladkajú;

keď ešte vidím, že sa horstvo z jari
v nádejnú zeleň čerstvo oblieka
a kohosi tam stretnúc sa mi darí
nájsť v jeho tvári stopy človeka;

keď dosiaľ čujem pritlmený hlahol
od Mariánskej hory v Levoči,
kde som sa sto ráz usmädený nahol
k prameňu, čo tam zurčí v klokoči;

keď vidím, ako môj dom neprijíma
sovietsky bozk a pozdrav krotivý
a neujíma sa v ňom ruská klíma,
bo tvrdá duša sa jej protiví;

keď vlk sa blíži sedliakovi k vozu
a vlka chlapi drúkom odženú
a nechcú vstúpiť s deťmi do kolchozu,
bo nenávidia hviezdu červenú!

Zdroj: ZVONICKÝ, Gorazd: S ukazovákom na mraku.

Buenos Aires 1958, s. 57.

MIKULÁŠ ŠPRINC

VYHNANCOVA PIESEŇ

.....

Keďže je tak, že doma žiť nám nemožno,
nesieme v srdci šírym svetom Slovensko,
krvácajúce jeho srdce, jeho slávu zradenú:
kým ešte žijeme a pokým trvá vyhnanecký deň,
dvíhame k nebu mlčiacemu rozblčanú pochodeň.

Sme ratolesti vrby smútiacej a skláňame sa
nad všetky vody piatich svetadielov;
dotyky prstov našich sú jak rany bleskov,
krížiacich sa nad západmi večerov,
cez ktoré svietia kosti mŕtvych priateľov.

Na šíPOCH našich ruží niet a iba dlhé trny
čnejú jak veže k ľahostajným hviezdám
cudzej a chladnej, nepriateľskej oblohy.
Bo ruže rastú iba doma a kto nechať musel rodnú zem,
ješť bude chlebík odriekania a piť bude blen.

No nesieme ťa jednako, zem, čo si navždy našou,
dobrá jak krajec chleba, odkrojený z všehomíra,
glg čerstvej vody pozdáva sa naše putovanie,
perlí sa slza na líci, kým do prachu ti skanie.

Lež nie je slza ako slza, bolesť ako bolesť;
to nie sú iba malé, bezvýznamné žiale osobné,
tá každodenná strava dní a nocí bezosných:
kto plače z nás, nech roní slzy zhanobenej zeme,
pokým jej slobodu a radosť znovu donesieme.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1954, s. 128.

MICHAL GERDELÁN

CUDZINA

.....

V cudzine si oplakávam rodné naše hory,
srdce moje po domove láskou vrelo horí,
aj doma si oslavujú bardi to, čo musia,
oj, tie múzy olympijské, tie voľačo skúsia,
to, čo srdce básnikovo na papier položí,
potajomky do priečinku kdesi si uloží.
Oslavovať treba stroje, aj tie päťročnice,
bo inakšie pohodlia ťa iste do riečice
a tá má dosť veľké diery, ak prepadneš dolu,
vymerá ti rodná strana pravdu trpkú, holú,
nebudeš už spievať voľne pieseň svoju v národe,
už ťa čaká len námaha, ťažká práca v závode.
Spievaj preto, ak len môžeš v cudzine,
pieseň tvoja doletí až k rodine,
vyplač bôle, túžby a dodaj im vieru,
že raz aj ich otrokárov belzebubi poberú!

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1978, s. 119.

IK*

LEN JEDNU TÚŽBU MALÚ

.....

Len jednu túžbu malú
rád by som vysloviť dnes,
počuj ju vietor – počuj
a nes, ďaleko ju nes.

Tá túžba moja malá:
by videl cez hory tam,
kde kraj môj plače smúti,
oči dvíha k nebesám.

Ani nie vkročiť nohou
na rodnú moju hrudu,
len okom zľúbať domov
a stisnúť ruku tvrdú

Všetkých tých vzdoro-chlapov
a pevne stojácich žien,
čo v tvrdom žitia boji
neklesnú nikdy. To chcem.

Zdroj: Rozhlady, roč. II, č. 3-4, 1957, s. 29.

.....
* Imrich Kružliak.

LUDOVÍT KANDRA

25. 4. 1948
(DO PAMÄTNÍKA)

.....

Za pravdou sme my vyšli, doráňaní, nemí,
zhrození, zbití a v ďaleko cudziu zem,
bez štipky nádeje, dávajúc duše v blen
horkosti, čo srdcia v kusiská ľadu mení.

I otec i mať, i Ty, i ja odsúdení
bremenom krivdy: chladnú mĺkvotu zrieť len
blízke nemať srdce a v prsiach samý blen
na večnú hanbu sveta v kľatbu ujarmení.
Stanko, nech Ťa to nebolí, žeš' tulákom sa stal,
svoj mladý život hodiac v ten nástup biedy,
nech Tvoja duša detská radšej nebo volí,
bo šťastný iba ten, kto volíť vždy dobre znal
hoc' cesta trnistá. Boh raz nás roztriedi,
za Jeho Pravdu trpieť, oj, to nezabolí...!

Zdroj: Kalendár Slovenského kultúrneho spolku v Argentíne
na rok 1979, s. 109.

DRAGA DIVÍNSKA*

DNI EMIGRANTA

.....

Emigranta dni
vyplňuje starosť o chlieb,
starosť udržať sa pri živote
hoc' i v biede, psote,
dni má plné prosieb,
jak žobráka dni.

Emigranta dni
spaľuje túžba za domovom,
oheň ten sa zhasiť nedá,
nádej na skorý návrat bledá
je jeho každodenným snom,
jak námorníka sny.

Emigranta dni
zohrieva láska k vlasti,
s ňou sa ľahšie zdoláva
ťažkosť dňa a únava
ustúpi cestu slasti,
keď o nej sní.

.....

* Pseudonym Dragy Paučovej, rod. Bobkovej.

...

Emigranta dni
posilňuje nádej, že sa vráti
raz domov k matke, otcovi,
národ strhne s tela okovy,
bôľ a krivdu splatí,
žiť bude jasné dni.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1951, s. 176.

JÁN OKÁE

EMIGRANTI

.....

Nemáme viac otčinu,
kde nám kosti spočinú?
V Glassenbachu, v Riede, v Ríme
na skapanie živoríme,
kde nám údy spočinú?

V atómovom znamení
rodí sa vek kamenný;
podľa dĺžky bajonetu
namerali práve svetu
v atómovom znamení.

Európa je hotová
ako žena Lótova,
zahľadení, kde sme boli,
meníme sa na stĺp soli
ako žena Lótova.

Sodoma a Gomora
prepadli sa do mora,
povetrím už zasa víri
zápach ohňa, krvi, síry,
vietor duje od mora.

...

Koho Pán Boh zatratí,
kto sa ešte navráti,
kto zaplní piesňou chvály
hrdé klenby katedrály,
kto sa ešte navráti?

Zdroj: BRÁZDA-JANKOVSKÝ, Andrej – ŠANDORFI, Rudolf:
Básnici sa vracajú. Toronto – Svätý Jur 1993, s. 64.

ANDREJ ROLÍK

VYHNALI NÁS!

.....

Nedali nám chleba ani masti,
Reč nám hanou okydali.
Odňali nám meno, dom vo vlasti,
Pútnickú palicu dali!

Vyhнали nás z domu metlou biedy,
Vyhнали nás až za more!
Vyhнали z našich srdc seba vtedy!
Slobodným nám svitli zore.

Vohnali nás hladných v dielne, v bane,
V život nám neprirodzený;
Vtisli ťažké kladivá, čakane,
K nim sme neboli zrodení.

Ale pritom zatvrdli nám dlane,
Päste k stisnutiu si zvykli;
Srdcia vzbĺkli – vetrom vždy plam vzplanie –
Žily vrúcou krvou žmykli!

Zdroj: BRÁZDA-JANKOVSKÝ, Andrej – ŠANDORFI, Rudolf:
Básnici sa vracajú. Toronto – Svätý Jur 1993, s. 80.

KATARÍNA BEZEMKOVÁ

TICHÁ SPOMIENKA

.....

Často si spomínam na môj rodný kraj:
V duši si ho vidím, ako krásny raj.
Keď sa ja domov vrátim, a rodnú zem si uvidím,
ja ju s kvetami vysadím.

To sú kvety biele, modré a červené,
to je naša farba, - slovenská zástava.
A keď uvidím krásne naše hory, rieky,
s mojimi drahými ja si podám ruky.

Keď zvony zazvonia,
zazvonia tu pieseň, ktorú v srdci nesiem,
z ďalekej cudziny.

Ale keď sa nevrátim,
bude cesta tmavá,
len jasný mesiačik bude svietiť na mňa,
A slnko zasvieti na dom bez okna.
Potom už nebudem – len tichá spomienka.

Zdroj: Kalendár Slovenského kultúrneho spolku v Argentíne
na rok 1977, s. 41.

SPEVY O NÁRODE A DOMOVINE

JOZEF DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN

VIANOCE 1958

.....

Zo všetkých krás – čo vôbec sú –
tú vianočnú ja milujem.
Táto ľudom radosť nosí.
Táto zdobí celú zemičku.

Dieťa Božie v noc tú svätú,
keď v tme, v hriechoch ľudstvo spalo,
znieslo na zem pokoj, lásku,
srdcia ľudské by zohrialo.
„Raz prišiel Ježiš sme na svet
a doniesol dar pokoja,
lež zbitý na smrť išiel späť –
že ľudia oň viac nestoja.

Vianoce? Možno sú kdesi,
i stromčeky, i betlehem –
lež od nás Ježiš odišiel
a oplakal už túto zem.“

Tak volá básnik z väznice
v krajine v pazúroch diabla.
Slovensko nemá Vianoce.
Slovensko – zem dnes prepadlá.

...

Smutno doma – smutno v svete!

Planých kristov až veľa.

Nenávisť ich duše plní.

Klamní sú to spasitelia.

Tí vládu šíria cez východ,

na západ, juh i k severu

a pokoj ľuďom i radosť

ukradomky zo sŕdc berú.

Dnešná doba – toť noc tmavá.

A jeden liek, ktorý treba

k vyzdraveniu človečenstva –

to je Ježiš – pokoj z neba!

On znova zem mierom zkrášli,

keď chudoba s panstvom spolu,

keď kultúra i technika

sklonia pred Ním hlavy dolu.

Podme všetci k Betlehemu

k jasliam Krista pokľaknime.

Jak pastieri, Traja Králi

v skrúšenosti sa modlíme:

„Božské Dieťa – spása sveta –

zažeh preč tých – čo jak zlodej –

kradnú pokoj, radosť ľudstvu

a zem zasa láskou odej.

Ľ na národ pod Tatrami
pozri – ako trpí, hynie
a Vianoce – jak prv boli –
daj drahej nám domovine!“

Zdroj: DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN, Jozef: Slávme hviezdy jasné.
Middletown 1963, s. 41 – 42.

JOZEF DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN

LÁSKA K VLASTI

.....

Miloval som ťa – vlast' moja –
v mladosti celú dobu
a lásku k tebe pokladal
za vznešenú ozdobu.

Milujem ťa aj v cudzine,
kde dnes dni moje bežia
i keď na mojej hlave už
šedivé vlasy ležia.

Ja budem teba milovať
aj v tebe vidieť útechu
i ako starec bezvládný –
do posledného dychu.

A keď nad mojím hrobom raz
sa lipa rozšumí,
smrť pozná, že lásku moju
ani tá neutlumí.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1964, s. 141.

JOZEF DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN

STOJ PRI NAŠICH DOMA, BOŽE

.....

Pridaleko leží domovina moja.
Verš tento môj vreľý je toho dôkazom,
že na ňu myslievam, svätím deň slobody,
že ostávam verný praotcov odkazom.

Za drahý rodný kraj hmatávam Kristov kríž
na mojom ruženci. Večera každého
pozdrav letí k nemu i prosba k nebesám
za ľud náš zo srdca kráča úprimného.

I tu v cudzej zemi, voľnej a bohatej,
našiel som tiež domov, lež nie ten hrejivý,
aký bol vo vlasti, keď bola slobodná.
Niet na žiaľ za domom tuná liek hojivý.

Deň slobody šťastným učinil náš národ;
mierom, blahobytom býval ovenčený.
Dnes ľud pod Tatrami znova je mučený,
červených kobyliiek morom obklúčený.

Bože na výsostiach, riaditeľ národov,
stoj pri našich doma, ako si dosiaľ stál.
Odvažujeme sa prosiť ťa, aby si
ak je Tvoja vôľa, kríž z ramien bratov sňal.

Drahý ľud slovenský, tvrdý sťa z kameňa,
ktorý si už prežil všelijaké strasti,

...

nepadni pod ťarchou dnešného bremena.
Ostaň verný Bohu, našej milej vlasti.

Boh, národ, sloboda nech sú tvojím cieľom.
Im zasväť radostne pozemský život svoj!
Lásku k Bohu, k vlasti ukáž aj činom dnes,
keď nepriateľ chce ju už zničiť stoj čo stoj.

Ešte raz chcem vidieť slobodné Slovensko.
Keď Boh sníme veniec trníový z rodákov
a mier im dopraje, pôjdem objať, zbozkať
domovinu drahú, rodné sestry, bratov.

Zdroj: DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN, Jozef: Pútnici. Básne.
Bright's Grove 1967, s. 84 – 85.

MICHAL GERDELÁN

VYDRŽAŤ!

.....

(Rím, september 1953)

„Hej, pod Kriváňom,“ tak zvučne znely
slová tie krásne, čo ľúbily svet,
perly slovenských dievčat ako kvet,
vesmír bozkávať, objímať celý.

Radosti samej zvučal les i háj,
a láskou rody krv napájaly,
minulosť slávna, hrdinov valy,
v národa srdci prvý vždy bol máj.

Hej, pod Kriváňom rastú otroci,
bo svitu slnka kati sa boja,
nuž plače synák i mati moja,
však slzy tiecť smú iba za noci.

„Hej, pod Kriváňom“ zas sa rozzvučí
a orať začnú chlapci vesele,
lež mnoho ešte z vás aj umlčí
katan, čo dosiaľ vám duše mele...

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1954, s. 96.

MICHAL GERDELÁN

NEBOJ SA!

• • • • •

Buď vždy iba človek a v duši, ak ju máš,
smelo sa pomodli Ave i Otčenáš,
buď a hrde vyznaj, Slovák som od rodu,
zavše som hotový zomrieť za slobodu,
bi sa, no buď istý, že ťa brat nezradí,
lebo miesto Boha v srdciach sú dnes hady.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1977, s. 23.

MICHAL GERDELÁN

ODKAZ

• • • • •

Smeješ sa i tam, kde život píše bôle,
hor' sa, hrdina, nechže plačú iní
i skákať môžeš až do Božej vôle,
bo rodná strana zmyje vrahov viny.

Svet už vie celý, rehot na perách, z krvi
keď si tvoriť začal život dobrodruha,
nebol si posledný, nebudeš ni prvý,
keď ti pred očima mrela samodruhá,
Čo brat z východu za „oslobodenie“
poslal až do hrobu z proletárskej lásky,
veď vraždil aj doma sťa na posedenie,
keď si hladný kulak zberal v poli klásky.

Len sa dobre obzri, vzhliadni do široka,
čo za dvadsať rokov doniesol si rodu,
kde sú voľní muži – vy iba otroka
orať donútite neslobodnú pôdu
a tá sa vám vymstí, chleba nedorodí,
nehladká ju ruka zbožného roľníka,
už vám ani sliepka kurence nevodí,
nečuje gazdinú, zočila zbojníka.

V čo ste premenili bardov, čo nám peli
o slobode ducha, národ keď v porobe
zmietal sa po veky, už vám onemeli,
od srdca si môžu iba v chladnom hrobe,

• • •

bo vám len mašiny, búšenie kladiva
kultúru smú tvoriť, šuster verše strúha
u vás už zatíchla múza večne živá,
bo ódy vyspievať nechce na súdruha.

Dnes by ste tak radi vo slobodné svety
váš jed rozvážali, však škoda papiera,
u nás ešte čisté v srdciach rastú kvety,
nezničíte túžby, silná naša viera,
že sa raz vrátíme do slobodnej zeme,
kombajn postavíme na miesto, kam patrí,
znovu si úhory sami poorieme
a kríž dvojramenný osvieti zas Tatry.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1968, s. 76.

LUDO BEŠEŇOVSKÝ

SLOVENSKO

• • • • •

V krvi ťa nosím a ťažký je to dar,
vklínený hlboko, hlbšie jak vlastné bytie;
či klesám v peklo dní, či stúpam pred oltár
do srdca útočíš jak večné vlnobitie.
Stokrát som prekliat deň i pečať tvojej krvi
pod slinou vlastných, pod bičom krutej sily,
prisahal: nikdy viac! A preds' som kvílil prvý,
keď vetry krvavé do tvojich brehov bili.
Myslel som: chlieb si a všetko je len brucho,
nasýti iná zem, poviem jej: dobrá mati!
Lež, Kriste, biely chlieb a v hrdle sucho, sucha,
neprežrieš bez bólu a bez slz – nedá ti.
Je to v nás, je to v a nieto na to lieku:
to preniesť musí sa, prebolieť do ostatku. –
Nesiem ťa v úžase strminou tohto veku
jak stigma krvavé Veľkonočného Piatku.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1969, s. 134.

LUDO BEŠEŇOVSKÝ

TU ZA MOROM

.....

Tu za morom v cudzom kraji,
po celodennom hurhaji,
v tichu noci keď usínam
na svoj rodný kraj spomínam.

Na tie polia, lesné stráne,
mäkkú náruč, teplé dlane,
na hrob matky v tôni stromov –
na teba najkrajší domov.

Tak som prežil detstvo svoje,
prvých lások nepokoje.
Prv než sa skončí život môj,
priviň ma zas domov môj.

Bože môj, očuj, Slovensko
daj mi vidieť,
vidieť ho ešte raz, len raz, len raz!

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1971, s. 150.

RUDOLF DILONG

SLOVENSKO

.....

Boh pôdu vyznačil,
dýchol do hrudy,
ožiaril tvárou;
vravíš na púšti:
oheň, ty hreješ
z raja i škárou.

Je záblesk, nádej,
k zemi sa prihni,
kde húšťou bôr je;
na chlme s burinou
i Boh je oráčom,
na svojom orie.

Vravíš, nás veky stali,
zborili, zhanili.
Čo z našej ceny!
Bojíš sa seba,
sme málo, pod bičom
sme v potupení.

Špie tisícročie,
trň nespavý
ženie krv do očí;
neboj sa, volá Boh,
prichýľ sa ku grúňu,
pober sa k úbočiu.

...

Z kamenných vrchov
znie utrpenie,
nezomiera bod;
prinášaš, Bože, v srdci
nám Golgotu,
ten zeme plod.

Kríž dolu, nebo hore,
obzory vo vrení
hodina, Tvorcu hodná;
akt stvorenia
nového: staň sa! Vstaň!
Rozviaž sa z uzla, moja rodná.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1971, s. 184.

RUDOLF DILONG

DOMOV NÁŠ

.....

Náš je ten dom pod svahom
i stráne slnečné,
kde pltník dolu Váhom
keruje pri Strečne,
kde z dvora vidno hole,
voniam dub po lístí,
kde otec kosil pole
a matka v zemi spí,
kde slovenská brať v chráme
túli sa ku brati
– ešte sa vrátiť máme
k dedovskej úvrati.

Zdroj: RAN, roč. I, 1991, č. 3, s. 1.

M. Ž.*

SLOVÁCI

.....

Malí a túžiaci, nekonečnej viery,
jak chodník haditý, čo k prameňu vedie,
obrázok pred sebou a kúštik úsmevu:
Pán Boh daj dobrý deň! – Ak cestu neznáte –
ja vás tam privediem.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1969, s. 147.

.....

* Pravdepodobne Marian Žiar – Imrich Kružliak.

M A R I A N Ž I A R

M Ô J N Á R O D

• • • • •

Svet si dnes rozum lame
ako si život zachrániť
– a čo my máme?

S pravdou sme prešli svet,
na čele nosíme ju
ako náš dedičný kvet

A to je málo –
A tak nám zostáva
o milosť prosiť Božie oko

Aby nám svetla dalo
slobody doprialo
a vlastné meno

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1969, s. 147.

LUČANSKÝ

ZA BOHA A NÁROD!

Za Boha a národ,
jak sladko to zneje!
Za národ, za svojeť,
jak' to sladká obeť;
za národ život dať,
veď to mnoho nie je.

Za Boha a národ,
veď to heslo sväté;
kto ho vzýva darmo,
tíska sa sám v jarmo,
preto jeho meno –
nech bude prekliate.

Za Boha a národ,
kričí mladý, starý,
ale v srdci svojom
zášťou a so sdrojom
dotiaľ heslo hlása,
dokiaľ sa mu darí.

Za Boha a národ,
aj nepriateľ kričí,
by ťa tak roznietil,
do otroctva vhnitil,
varuj sa ho, bratu,
lebo on ťa zničí.

Za Boha a národ,
jak to sladko zneje!
Len tomu je sláva,
kto svoj život dáva;
nech mu na mohyle
večná pamäť peje!

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1949, s. 103.

TOMÁŠ J. VETEŠKA

DOMOVINA MOJA

.....

O Tebe snívam slzou doráňaný,
ja jeden z mnohých, čo prešli oceány,
cez krížne cesty v cudzie svety sveta,
bo mne i v diali zostávaš vždy svätá!

O Tebe spievam, bo Tvoj som a Ty vždycky moja,
veď vlastným cveng i šum reči Tvojho zbroja,
keď z hrudy Tvojej zrodil som sa v plači,
to si mi dala a to mi plne stačí.

Po rokoch a dňoch tuná z druhej strany,
nad oponu temnú a ponad oceány,
tak často vzhliadam v nekonečné diale
a slza v oku pohnutím mi hraje,
keď zblúdím za mrak – až na Mliečne cesty,
keď počúvam len ubolené zvesti

z Beskýd po Matru – od žriediel rodných riek,
pieseň, že zmenili na vzlyk, ston a nárek,
Že zakuli Ťa v kosák a skradli sídla naše,
na Tatré hrdej – na našom Parnase,
sovietske hordy plodia koncentráky,
preto tak často blúdia moje zraky
po Mliečnych cestách večerom po splni,
bo čakám na deň, keď túžba sa splní,
keď svitnú rána a naplní sa čas,
keď púčiky skvitnú v chotároch Sedmikrás.

Na úpätiach a lazoch zeleného Mnicha,
na Sitne, kde vojsko Svätopluka vzdychá,
na Zubore v Metodovej tieni,
kde tisíc pramienkov sa striebrom pení
a kamenčie sa v zlato rýdze mení.
Kde šelest pátričiek letí k prahom neba,
kde mamka požehnáva čierny peceň chleba,
kde živitou a čerstvým senom niva vonia
a keď na poludnie z dolín k nebu zvoní
a vánok fujár zaznie spod Kriváňa –
oráč pokľakne za pluh a šepce Anjel Pána.
Kde oviec stádko v salaš bača stáča,
kde furman buky zväža spod Machnáča
a rubač stína tristoročné hraby,
kde štíty skalísk krásia pyšné hrady –
na Jána v polnoc z hlbok švárnej Makyty
ohňom sa jagá poklad kliatbou zakrytý
a v zrnkách krištáľovej jarnej rosy
s lampášmi sa hrajú svetlonosy –
ďateľ svižný do taktu im v duby mocne ťuká
a nám kukučka v brezinách roky kuká.
V máji keď jačmeňa vyháňajú klasy,
objíme šuhaj dievča celé krásy,
lesné panny jej vijú z čečín vence,
na vetvách liesok šveholia vtáčence,
po grúňoch valach si juchá
k oltáru kráča mladucha...
Nech slnko voľna ti zasvieti,
nech slobodné sú Tvoje deti,

...

nech pieseň slávy zaznie zas
v šírych chotároch Sedmikrás!
Tak si ťa v sníkoch vídam – aj vo vytržení,
či v sláve skvitáš, či hynieš v ponížení
Si Matkou otcov a všetkých našich mám,
hoc rozťali nás divné svety a šíry oceán,
ja syn Tvoj som a Ty Mamka moja milá,
Otčina rodná – zlatovlasá víla!

Zdroj: Kópia básne v osobnom archíve autora.

MIKULÁŠ ŠPRINC

DVOJKRÍŽ

• • • • •

Pod miniatúrnym Bratislavským hradom
vpravený do sivého kameňa
pod pohostinným nebom Kanady
slovenský dvojkriž velebí sa.

Putuje s nami svetom únavne,
keď doma nesmie vztýčiť sa,
najhlbší obsah Slovenska,
na nebi jeho trblietavá stálica,
čo ani ráno nehasne,

A je to, bratia, úžasné,
tá dejín naša nevýslovná skratka,
keď z hrobov idú k nemu predkovia,
procesia dlhá našich pokolení,
na prsia všetkých túli nežne
spoločná, nadčasová matka;
tú jedinečnosť, ktorá tebe patrí,
tvoj osobitý podiel na osude sveta
zvýraznil dvojkriž ako plná veta.

Veď všetky rieky majú svoje pramene
a všetky stromy svoje korene,
každý z nich poznať treba po mene.

• • •

Dvojkriž je našou alfou-omegou,
najbyťostnejšia naša odedza,
krv naša na bojiskách vyliata,
prudký dych našich hôľ a strání,
vták našich lesov na svitaní,
spoločná vôľa, ktorá trvá,
a láska naša posledná i prvá.

Zdroj: ŠPRINC, Mikuláš: Bratislavský park. Básne. Rím 1968, s. 64 – 65.

M. Š.*

ŽIAL NAD SLOVENSKOM

.....

Tatra nemá – stojí sama,
v dolinách jej víchre stonú,
homole jej svätostaré
v mútnych Tatier slzách stonú.

Slováci, to dielo vaše!
Vy sami si hrob kopete,
Vy moríte sily vaše,
Vy sami sa zničiť chcete!

Pozri, syn Tatry stratený,
hľad' ako Dunaj mútno beží,
tam nad ním mohyla stojí –
V tej mohyle – ktorýže leží?

Ja neviem – a bár's by vedel,
čo poviem, ti nevyhovie,
ale spýtaj sa tej mohyly,
kto v nej leží – nech ti povie.

„Prach a popol otcov tvojich
s kosťami tvojho národa!“
Takú správu ti mohyla
o poklade skrytom podá.

.....

* Pravdepodobne Mikuláš Šprinc.

...

Jasala sa sláva tvoja,
Ty, Tatro, Tatro šedivá!
A teraz sa svet široký
na smrť tvoju hanobnú díva.

„Kde, kde ste zapadli, veky? –
Hlas speváka zo skaly zuní –
„Zhynuli ste!“ Tak v kryptovom
tichu ohlas Tatier duní.

Zhynuli? Ach, ba zhynuli!
Miesto slávy, hanba holá –
smrť špatná miesto života
tak skutočnosť strašná volá

Chladnosť vaša, ó Slováci!
vaše zvady a nemravy –
tie sú hrobom Tatry šedej,
tie sú smrťou Matky Slávy.

Tak sa stalo, vy to viete,
viete, že klesla vaša vlasť,
a predsa nemáte vôle
za ňu žiť, za ňu život klásť

Zdroj: Kalendár Slovenského kultúrneho spolku v Argentíne
na rok 1979, s. 106.

AUTOR NEZNÁMY

VLAŠŤ MOJA

.....

Tam stojíš bolesťou zmlkla –
pri kríži
Už ti viac nikto viacej
neublíži,
a hľadáš, hľadáš do prázdna,
dopila si kalich do dna
a vravím tomu vykúpenie
z poroby.
Ten život tvoj sa podobá
viac na hroby,
v ktorých tlie zrno viery,
nádeje
a to je to, čo sa raz zmení
na deje,
raz, keď sa tá veľká chvíľa
priblíži,
a padne slovo: Dokonané!
– na kríži.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1964, s. 166.

L. MARTIN

SLOVENSKO MOJE

.....

Vidím ťa Slovensko
ako Benka, Beniak, Bešeňovský
v riavach, čistom vzduchu
kde sa dýchalo zdravo pstruhom, deťom.
Vidím ťa, Slovensko, ďalekých nocí
nespočetných dní,
čo sa vidieť nedá
zakryté súknom červene
krvi odsúdených.
Vidím ťa Slovensko
v žalároch
v studení stien, neľudských korbáčov.
Vidím ťa Slovensko na mape bez mora, oleja,
zráňané, chudobné.
Vidím ťa vznášať sa, horská hmla na vrchoch.
Vidím ťa, očima hrdinov, čo písali básne do žuly v okovách.
Vidím ťa, Slovensko
ako dieťa matku,
vidím ťa
a držím tvoj obraz v srdci.
Navždy.
Ó, Slovensko moje!

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1988, s. 122.

MARUŠA JUSKOVÁ

JAR 1947

• • • • •

Nám slnko spieva podaromky
a darmo zlatou krásou čarí jarnú romancu
Nám z nedohľadných diaľok z vlasti kynú domky
tak ako väzňom – ukradomky
a pre slzu nám nevidí už zrak
a nečuje už ucho spevy čiernych drozdov.
My čakáme len, tichí na zázrak
sťa apoštoli pravdy, práve tak.
V chorobe lesklých očiach horí noc,
čo čaká, až sa jeho brehov dotknú prvé lúče,
tie sladké lúče svitania, že na pomoc
Bodaj by padli všetky zaklínania, čary,
nám príde v tmách jar, ako svetlonos,
bodaj by zmizla beznádejnosť noci,
bodaj by videl zrak, jak slnko nad Slovenskom žiari
a zhynul výraz mrtvých z detských bledých tvárí!
Bodaj by už raz za cudzárskym plotom
neznelo v ušiach, ako úľak siren:
čo s nami zajtra, pozajtra a potom?
Bodaj by sny nám nekvitli už skrvaveným potom!
Ó, Bože pravdy zíd' už z Tvojho sídla
a sotri špinu pohanenia z čela,
čo na nás čas a ľudská krehkosť kydla,
a krídla daj nám mocné, Bože, krídla,

• • •

ku slnku vzniesť sa mäkkých odpúšťaní,
kde šušťí krv, sťa mocné more symfóniu
o láske národu dnes, pozajtre a vlani,
ktorú ni čas, ni zloba neodstráni.
Srdce? Len jedno daj nám, ako ruži
čo v jedno pojí na stá lupeňov,
a pri tom každý z nich ten istý tlkot tuší,
ten spája úzky zväzok v ešte užší.
A jednu túžbu splň len, jeden cieľ,
veď ty už vieš, čo tanie na mysli,
v snách vyčarený návrat, čo jak skorocel'
zahojí rany tisíc doráňaných tiel.

Zdroj: Kalendár Slovenského kultúrneho spolku v Argentíne
na rok 1979, s. 107.

UJO Z KOLAČKOVA

POZDRAV Z ALVINSTONU

.....

Hej, ja som malý Slovákik.
Do školy ešte nechodím.
Ja vás zdravím tuná všetkých,
slovensky ku vám hovorím.

Rodičia mi povedali,
že Slovensko je ako raj,
že Slovensko je veľmi pekné –
ba najkrajší na svete kraj.

Dnes náš národ pod Tatrami
smutne žije, plače, stone.
My mu pozdrav posielame
z našej haly v Alvinstone.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1959, s. 169.

MARTÝRI A OSOBNOSTI

RUDOLF DILONG

ODKAZUJE MŔTVY

.....

Ja Dr. Anton Vašek,
muž zavraždený,
prijatý Bohom na večnosť,
musím sa vrátiť ku vám popod hory zelené,
snáď ešte dneska prejdem mestom skamenelým,
vkročím do ulíc mrazivých:
som jeden z vašich mŕtvych,
som jeden zabitý,
opúšťam spánok zeme, ktorá trasie sa,
povstávam z hrobu,
k vám idem: otvorte!

Búšim na bránu, búšim na steny,
zobúdzam vás po nociach
a zobúdzam vás večer, na ráno,
na božie dni ja zobúdzam vám svedomie,
vám v Bratislave
a v mestách, mestečkách,
vám na lazoch a grúňoch,
čo úhor oriete,
vám robotníkom na poli,
na cestách,
idúcim do fabrik
a pracujúcim na mostoch,
na vodných priehradách
s vojakmi zákopníkmi,

...

vám, ktorí oznámili moju smrť,
vám idem povedať,
že nespím,
že nemám odpočinok tichý,
odkedy som bol zadusený.

Vy, živí,
vyšli ste z domov, chat,
všade ste, čujem kroky za sebou,
žaloby čujem z pohorenísk,
o uši moje bije vzlyk zo žalárov
a zavýjanie vetra kolo šibeníc,
vodíte ma po cmiteroch
a hryzba duší, ktoré kričia na Krista,
hučí mi v krvi vystydlej,
klope mi na srdce,
ktoré už cítim stonásobne mŕtve
a na ňom s trhlinami smútku,
jak somnambul, sa blížim k vašim oknám,
vášnive kričím: otvorte!
nech napijem sa vzduchu rodných chát
ešte raz!
ešte raz pustte ma za stôl si sadnúť
ku pravde slovenskej,
nech za ňu zomriem
poznove smrťou krčovitou!

A vedzte, ja mám pravdu,
ja, zavraždený Anton Vašek,
dnes žijúci už v šírom vesmíre,

ja, občan božích svetov slobodných,
posiatych miriadami hviezd,
nestojím v hanbe pred vami, ó, vrahovia,
čo ste ma chceli zbaviť vlasti,
i mena,
i cti, lebo som hrdý
a hrdý budem večne,
že z pravdy slovenskej som nepopustil
ani o piad' na roli dedičnej.

Ale keď budem počuť salvy nových dní,
keď udrú na zvony,
môj večný spánok znova pretrhne sa,
slovenský hlas ma z hrobu zobudí,
vyvolá von
a ja sa znova vrátim živý ku vám,
zvolám na otcov srditých,
na synov kostnatých:
za mojím hlasom do šíku!
ja, mŕtvy Anton Vašek, kážem vám,
tak ako zomrel som,
tak ako do hrobu ma dali,
tak kážem z pomsty nie, len z lásky k rodu:
zbavte sa hyen pekelných,
Slovensko vráťte Kristovi
a tým, čo pysky penia sa
po krvi ľudskej žíznive,
ukážte cestu pokuty,
netvorom v ľudskej podobe
nech neznie v ušiach slovo vlast!

...

Kolíška vrahov zrátané má chvíle
na mordovisku supov! Sbohom páni!

Zdroj: DILONG, Rudolf: Na vrchu nádeje.

Whiting 1955, s. 108 – 110.

RUDOLF DILONG

IN MEMORIAM HRONSKÝ

.....

Dohorí svieca nad ránom a svetlo rodí sa
a tmy sa rozídu,
nezhaslo nič; čo svieti, nezbaví sa svetla,
hľa, ani človek nestratí sa v sebe samom,
duch, vyradiac ho z hmoty, väčším stvorí ho
a všetky prechody len potvrdzujú jeho hodnotu,
že stal sa tlmočníkom bytia ľudského
a nositeľom dlhu, splácajú sa stvorenstvu
a vracajúc sa živý z výšiny, kde okruh vzduchu hraničí,
kde inak vzniká čas a inak priestor povstáva,
spieva si, lebo návraty sú úžasné a túžobné,
ešte i z obzorov, kde žiari veľkosť sfér,
kde váhy tela zbavený vie pohľad na zem položiť
a predpovedať ľudské zmŕtvychvstanie bez hlasu
a vnoriť sa do nášho vnútra slobodne,
vtedy keď znie vo zvuku všetkých svedomí
a vidí obraz svoj, keď ľudia ruky podajú si,
ani ho neudiví tento objav vernosti,
ku ktorému sa za života nedostal
a preto zomrel potichy pre vlastnú obranu.

Ó, nebolelo nič tak, tak ako strata otčiny.
Slovensko! Mal v ňom výslnie, mal sladké poludnia,
na misku maľovanú viacej kvetov maľoval,
za tieto kvety bil sa zbraňou brúsenou,

...

prehra ho neskrivila, nešiel smutný z bojiska
a pretože ho nepokoril nepriateľ, sa nevzdal idey,
že najprvšia je sloboda a potom ide večnosť tvorivá,
volil slobodu a hoc aj cudzinu, tak chladnú a tak zdĺhavú,
vyhnanstvo prijal, kúsky bytia rozbité,
aby sa pripútal viac k rodu koreňom,
aj v nešťastí chcel ostať pri oltári právd.

Nezaspal genius, vrú v jeho krvi váhy diaľkové
a hučia denné tragiky a ľudské konflikty,
ktoré si tvoria priepasti, víchricu i balvan záchrany
a zhusťujú sa, ako chmáry očí démonových, zlých,
čo prekážkou sú ľudí k ľuďom, dedín k dedinám
a krajín ku krajinám bez máp, bez hraníc,
vložiť tak do úst výkrik a do zraku oheň žeravý,
ó, vtedy z rebelanta nová bytosť rodí sa,
v boji sa vzoprie diablom pre čistotu ducha vlastného,
niet inej veľkosti v ňom, ako túha zomierať,
bo medzi martýrstvom a stratou slobody niet váhania ni na
diaľku.

Prišiel si žiť, si mojím druhom z pokolenia bojov,
žiť v diele, myslení a v slove roduvernem,
čo živé narodí sa, nebojí sa púti po svete,
sťa orol na skale, si rozhladel sa, krúžiť treba ti
a vetrom k boju vlastné prsia dáš.
ale to v piesni vyznie jedinej,
lebo si sám i vzduch, i priestor, i hlas v znení bojovnom,
všade si, v kráse živlov, ako zápasia,
i v kráse boja človeka o človeka,
lebo ťa živí sen, že nie je všetko márne v zeme dejinách,

v dejinách ľudských bolestí,
v dejinách nádejí,

A nebál si sa tých, čo zabíjajú, lebo nezabijú,
i ponad vrahov šiel tvoj úsmev potichy,
k záhrade raja svojho postavil si s mečom anjela
a zamknul si pred hriešnikmi svoj záhon jarnej priesady,
valmi si obohnal svoj ružový svet na brehoch,
sú zodpovedné stráže tvoje telesné i za ich tiché sny,
kvitnú ti v každej vôni, ktorú nikdy nečuť v ústach motýľov
a od nich odráža sa bezmocný hnev očí satana.

Ó, bol si pánom seba vo vyznaní prózy,
nešiel si k sektám, ktoré pohnevane hľadajú na seba,
lebo len nezávislosť všemocná sa môže držať právd,
ktorými prejde ponad katarakty vôd, čo berú zpod nôh zem,
zato však zaplatil si cenu vysokú: dal si sa všetkým celého,
neveriac v sofizmy a neveriac, že možno predať silu ducha,
ó, bol si ťažký robotník a držal si sa vedy hlbín,
ale i vedy spevov škovránčích, i vedy lúčín voňavých,
čo život dáva ľuďom-pútnikom, i cestám milosti,
snáď nadčasový život, snáď i nesmrteľný,
ktorý sa vymaniť vie z tône, vleklosti a kríz.

Chodníky víťazov i premožených sú var' príťažké
a veľké vízie po kataklizme sú prizriedkavé,
s trofejou ide každý len vo vlastnej vôli,
preto si mohol hovoriť, že obeť treba milovať
a krutý svet už nechcel počuť, čo si povedal,
vraj všetko dopovedané je, niet čo strácať čas,

...

hľa, okríkli ťa nepravdou, čo neočistí človeka,
nepočítajúc to, že lož má krátke nohy
a krátky je krik proti cti a proti cnosti ideí,
vtedy keď triumf ľudský tomu blízky je, kto zachová si vieru.
Osudy svoje stvoril si si vlastným srdcom,
chcel si viac milovať tých, čo sú trpezliví,
ktorým i bolesť telom stala sa a svedectvom je vizionára,
nechcel si pravdu, ktorá slúži kráľom bludov,
ni pravdu, ktorá v spáleniskách vyhrabe si stan
a v sveta potope sa rozhostila v havranoch,
ty miloval si Noeho, čo vieru budoval,
tvoj koráb každú bytosť ľudskú mohol zachrániť,
ale tvoj osud ostal v tvojom srdci a nie v srdciach zvrhnutých.
Alchymia, ktorou si vedel z bylky trávy zrobiť Božie oltáre,
stvorila pole tvojej nezraniteľnosti v tomto veku,
keď si už nežil pre mlčanie verejné
a aplauz nebol odmenou a vavrín nebol snom,
ale si našiel samotu a návštev sveta zhrozený
rozmýšľal si o budúcnosti slovom všemocným,
ako kto píše Apokalypsu
a v diaľkach vidí deje, ktoré prežije len duch,
i keď sa stratí to, čo zemou menoval
a menoval jej bojom a jej odpočinkom,
jej viditeľnosťou, jej svitaním, jej mráкотou,
aby tu nevyhaslo svetlo, ktoré rozhrňalo šeré oblaky,
lebo len tmy sa rozídu,
odchody sú len rytmikou pri večnom zrode života.

Zdroj: Literárny almanach Slováka v Amerike 1964, s. 60 – 62.

RUDOLF DILONG

ĎURČANSKÝ

.....

Národ sa pýta: koniec nám?
je možný pohreb slnka?
je to smrť blankytu?

Kde oko dovidí, spí rumovisko
a kataklizmy prsty mrazivé,
kde ruka čiaha, stoja kríže
a bolesť z nenávratu.

Pádili jazdci popod hory,
sype sa na zem smrti prach
a rosa s mŕtvych padá,
niet mesta železného,
niet hradieb, iba chmúrny popol,
hmla dotýka sa neba ako pomník,
vek dymu, pohrebisko krvi
a chladný odlet vtákov.

Národ sa pýta: koho pochovali?
štát synov božích?

Na Kalvárii domoviny
iskierkou viery, Bože,
pálil si srdcia ľudu svojho,
keď tisícročie zacláňalo rabov
a veky tiahli kazematmi,

...

tie čierne, dlhé noci,
keď pútnik rukou chytal rosu
a niesol k ústam horkú trnku,
v tých trpkých šerách ľud náš žil
a doba zatvrdlá
hltala pokolenia,
kým nad kolískou pacholiat
mať znova zaspievala na ráno
a na deň sviatočný.

A trval chvíľu záblesk dňa
a prišla temná moc
a chrám je zborený,
Syn Boží, dneska s kríža sňatý,
či môže oči zavrieť nadlho?
Či možno Pravde v hrobe hniť?

Národ sa pýta: kto je nádejou?
a koho ešte máme?

Pred tvárou osudu
matere našej trpiacej,
i jej riek, pokrútených žiaľom,
jej lúk bez mládze,
jej strnísk suchých,
i jej hôr znivočených,
vydaj svedectvo, kde sme
a kde sú naše oči skrvavené,
vydaj svedectvo, Ďurčanský!

Čuješ, ó, smelý bojovník!?
Zrak zdvihni ponad obzor,
pozri, tvoj národ slzí na pahorkoch,
pred domom na prah čelaď nesadá,
a v izbách starci modlia sa bez slov
a jačaním je úder hodín,
tak zúfalých, že srdce rozorvú,
ako keď pohrebný zvon bije hlásky
a trhá s očí slzu,
ale dnes vedz, ó, bojovník,
trpieť je mnoho, dúfať viac,
a národ shrieva veľký sen,
hľa, od hôr jeho až po hviezdy purpurové
šľahá v ňom mocná nádeja
a viera v obráncu,
akého zo slovenských rodičiek
len jedna odchovala do boja.

Von z vlasti hnaný za svetlom
voláš do sveta srdc
a hľadáš právo žiarivé
a jasné méty slobody,
dni tvoje sú bez oddychu,
jak galejník sa kryješ mŕkavým potom práce,
vrah sledí za tebou
a ja, čo čujem s veží hodiny,
šepkám a rátam, koľko bije
zvon tvojho srdca
a z vrúcnej duše modlím sa
za teba, bojovník.

...

A na Slovensku ľud tvoj opustený
čaká na teba,
ty nové sviatky Tatrám donesieš,
kde vládne tupé mlčanie
a pri jaskyniach náreku
zastaneš raz
a iskrou božou dotknutý
zapáliš rodu svetlá budúce.

Veríme tvojmu srdcu,
čo verné je a mocné ako hrad!

Zdroj: DILONG, Rudolf: Na vrchu nádeje. Whiting 1955, s. 111.

ANDREJ HORA

LIST BOJOVNÍKOM ZA SLOBODU

.....

Tá cesta tvrdá je a krvou značená,
po ktorej ideme, druhovia moji.
Ďaleko v cudzine, bez kríža, bez mena
padnú z nás mnohí v tomto boji.

Lež pre nás iba táto cesta bola
– kto mohol zradiť z nás volanie krvi?
Zem pokorenú, čo o pomstu volá,
a národ, čo jarmo poroby ho drví?

Nám osudy slobody fakľu dal niešť
a volať v štyri sveta strany,
že zdvihli sme hlas svoj na protest
za národ náš zotročený, zapredaný.

V tom našom boji aj táto je cena.
Na svete nikto nebude môcť riečiť:
Žil národ, v srdci Európy, bez cti a mena,
čo prijal jarmo, nebránil si česť...

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1950, s. 58.

ANDREJ HORA

MARTÝRI

• • • • •

Po kraji šírom legendy už žijú,
kamenným mestom ide strach.
Spomienku na Vás vrahovia nezabijú,
martýri naši, mŕtvi, vo väzeniach.

Národ náš nie je už stádo – bez citu
srdce mu vraví, kto ho mal rád,
kto pravdu obránil mu ubitú,
kto jeho vrahom je, kto jeho kat.

V zamŕklych pohľadoch, v sovretých pästiach
nenávisť blčí, ako pahreba,
zaiskri oko pri nových zvestiach,
modlitba s kliatbou nesie sa do neba.

Do srdca sovrel Vás ten tichý ľud,
mučeníci naši, v cudzine i doma.
Slovenskom rastú z Vašej už krvi, múk
bojovníci noví – tisícami stoma.

Slobodu našu nikto už nezavraždí,
hlboko v dušiach pustila korene,
po nej kút kraja žízni každý –
do krvi prenikla, do vzduchu, do zeme.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1957, s. 127.

MIKULÁŠ ŠPRINC

MUČENÝM SLOVENSKÝM ŠTUDENTOM

.....

Železo lásku nezlomí
a kati vaši vraždia márne;
nad zemou vanie Boží Duch
a večer chodí do mučiarnie.

Pozri si prsia, mladý kamarát,
škvrčala včera tvoja koža;
možno, že zajtra dodýchaš,
no pravdu s tebou pod zem nepoložia.

Padli z vás stovky, tisíce,
a Boh vie, koľkí ešte padnú;
ak nik, tak vietor vyspieva
hrdinskosť vašu bezpríkladnú.

Vzpiera sa mladosť vaša hrdo
a súdruhovia kynožia vás márne;
bo miluje vás Boží Duch
a veje ku vám do mučiarnie.

Za Boha, za štát, za právo
trhajú vaše plnokrvné svaly;
krv strieka vrahom do tvári
a srdcia vaše tvrdnú ako skaly.

...

Vzpína sa hrud' a svierajú sa paste,
dnes láska k rodu – to je vaša vina;
s poslednou silou zatni zuby,
už v diaľke hučí guľomet a mína.

Zdroj: Putovné piesne Mikuláša Šprinca a Karola Strmeňa.
Scranton, Pa. 1950, s. 2 – 3.

MIKULÁŠ ŠPRINC

SLOVENSKÝ KRÍŽ

.....

Na kríži visí obeta,
zapadá slnko bronzové;
obeť je slávou odetá,
keď vyjde mesiac v obnove.

Keď kat už svoje vykoná,
utrie si ruky, napije sa vína;
lež práve vtedy odhrnie sa záclona
a veľkosť začne vyznievať
a voňať ako rozmrvené lístky
rozmajrína.

Pod každým krížom dvojakí sú ľudia:
na obeť jedni hľadajú s obdivom,
kým druhí, poranení večnou slepotou,
po klinoch udierajú ešte kladivom.

Diabolská rozkoš vidieť
hanebne padnúť hrdinu,
bo veľkosť jeho je ich urážkou.
Hyeny takto vyčkávajú hodinu,
keď lev na púšti padne
a supy s nimi majú hostinu.

Na našich krížoch slovenských
prezident Tiso, Matúš Černák,
ich srdcia ako maky červené.

...

Zhasína slnko veľké, karmínové,
lúče sú slávnou kulisou,
kde veľkosť vznešene sa vyníma;
slovenská veľkosť, ktorá
zadubencov uráža.
Pod kríž náš prichodia a myslia,
že slina slnko zaháša.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1956, s. 22.

KAROL STRMEŇ

REKVIEM ZA KAROLA SIDORA

.....

(december 1953, úryvok)

Niet takých skvostov
nieto takých skvostov
jak diamanty zo závoja
Niet bolesti
jak bolesť moja.

Kto by chcel spievať pieseň žiaľu,
ťažkého žiaľu slovenského,
ako by gúľal ťažkú skalu
do vrchu hrbatého.

Lebo tá pieseň ubitá
mu nevymaní čelo z dlaní,
ani tá skala skalitá
ten hrbatý vrch neodstráni.

Iba čo cesta ostáva,
kade si gúľal kameň holý,
a nad ňou pieseň boľavá
letí a bolí, večne bolí.

A predsa ty hlas môj
premeň sa v surmu
ty ruka moja staň sa
veliacou šablou

...

bleskom i výzvou
a ty jazyk vyslov
útočný povel miesto umrelého
rázne a pevne a čisto.

Slobode česť!

Za ňu nám lámu
kosti i srdce
ona je páskou z velúru na očiach
navždy mŕtvych
žiari a ohnivo káže
biť sa a nevzdať!

Tu padol jeden z nás
do srdca trafený
padol a leží.

Vpred! Na jeho hrob
položte prilbu
a ideme ďalej ako nám kázal
kým nosil meč
a národa štít.

Pred nami sa dvíha
nad hory čierne
luna budúcnosti.

Zdroj: Horizont, roč. XXXVIII, 17. august 1991, s. 9.

KAROL STRMEŇ

5. JÚL 1955

.....

Bombu mu poslali a mŕtvy leží,
ohnivá korisť stroja. Vedľa neho,
ako nám dokazuje obraz z novín,
bolestné trosky z tela krvavého.

Ty spomínaš: tu chodil medzi nami,
v tom kresle sedel, tam sme išli spolu.

A cítiš, priateľ, ako vražda ťažká
otvára v tebe samom prameň bóľu

a čiernu ružu životného žiaľu.
Ach, Matúš Černák! bolí, bolí, bolí
ospevovať ťa, oplakávať slovom
jak hlasom vetra na spálenom poli.

Buď zato pozdravený, oheň smrti,
slovenský erb, i tebe navždy chvála!

Hodinky našich vigílií znejú
v priestore, ktorý bolesť vymerala,

a prítomní sú s nami mučeníci
a bojovníci s nezlomeným štítom.
Dokedy, Pane? dokedy má básnik
nádeje lapať ako vodu sitom

...

a mŕtvych počítat a pochovávať?
Tu leží mŕtve telo Černákovovo
a my sme kolom neho ako reťaz,
jak slza. Tu sme. Pane, povedz slovo!

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1956, s. 31.

JOZEF DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN

SLOVENSKÍ APOŠTOLI...

.....

(Rím 1962)

Slovensko, z ktorého vyhnal bludy
Cyrilov a Metodov jasný hlas,
Slovensko, z ktorého sa rozšíril
do iných krajín pravej viery jas,

pozdravené buď slovami pevca,
ktorý sa narodil v lone tvojom
a teraz – keď nie si voľné –
žiť musí v cudzom, nie v kraji svojom.

Nejedna povesť našich dedín, miest
zásluhy bratov solúnskych hlása.
Pred tisíc sto rokmi predkom našim
nimi prinesená bola spása.

Nebyť ich a lásky vznešenej,
ktorou vieru hlásali horlive –
neboli by Slovensko minuli
iných Slávov osudy strašlivé.

V dnešnej divo rozbúrenej dobe,
v ktorej slovenský ľud je vohnaný
do novej biedy, je útechou zrak,
obracáť k vám, bratia požehnaní.

...

Dnes, keď vidieť, že sa všade šíri
komunizmu blud, nevercov pýcha,
z vášho života – apoštoli drahí –
nádej v lepšie časy na nás dýcha.

Vy svetlá ste, ktoré jasne svietia
a razia cestu v rozklade veľkom,
do ktorého sa národy rútia.
Zdá sa, že svet je dnes skoro peklom.

Kráčať za vami – vierozvestovia –
to musí stať sa všetkým nám heslom,
keď z dnešnej búrky šťastne vyjsť chceme.
Váš život je spásonosným veslom.

Vaše čnosti, vaše zbožné mravy
i našimi nech sú každodenne.
Mravy pre ľudstvo sú drahokamy.
Len nimi život náš stúpne v cene.

Čujte, svätci, naše vzdychy v dobe,
kedy prežívame veľké strasti
a proste Boha – voláme v žiali –
za skorý obrat v nám drahej vlasti.

Zdroj: DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN, Jozef: Slávme hviezdy jasné.

Middletown 1963, s. 12 – 13.

JOZEF DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN

ZA MOJÍM BISKUPOM J. VOJTAŠŠÁKOM

.....

(Sarnia, Ont., august 1965)

Nie každý list z domu, kde bratia nám hynú,
z vlasti zotročenej, drahý mi, vzácny je.
I dnes mi doniesol bolestnú novinu,
že náš spišský biskup Vojtaššák mŕtvy je.

Spišská Kapitula, už si osirelá,
i spišskí veriaci, Spiš, Liptov, Orava.
Už si bez veľkňaza, spišská katedrála,
spišská diecéza zronená, boľavá.

Na plač harfa moja dnes sa obrátila.
Uboľený musím žiaľnym zvolať hlasom,
že na ľud slovenský ťažká prišla chvíľa.
Preto oči naše zrosené sú plačom.

Plačú v Zákamennom biskupa rodáci.
Slovač doma, v svete modlí sa Rekviem.
Kvília Tatry slávne. Klonia sa i vtáci
pred hrobom hrdinu. Slovenská plače zem.

Spravodlivý Bože, pokladať mi neráč
za hriech, keď zavolám: Teraz si už ráčil
dovŕšiť Slovákov kríž, utrpenie, plač.
Ľud slovenský syna vznešeného stratil.

...

Vlastenec bol skvelý, s teplou láskou k vlasti.
K rozkvetu Slovenska prispel on kráľovsky.
Nehľadel na rany ľudu bez účasti,
v pomoci ku biednym štedrý bol, otcovský.

Už zomrel náš veľkňaz, Slovák obľúbený.
Odišiel bojovník, odišiel po boji
za Boha, národ náš dnes tak zarmútený.
S Bohom, drahý biskup, spi večne v pokoji!

Národe, neplač už, lež teš sa a raduj,
že duch mučeníka vzlietnul k Pánu Bohu.
Modlime sa k nemu: Biskup náš, oroduj
za národ slovenský, vlasť našu úbohú!

Otče, odpusť vinným! Zahoj naše bóle!
Chráň ľud pod Tatrami, aby nezahynul.
Prosíme oddaní vždy do Tvojej vôle,
by si svätožiarou biskupa ovinul.

Zdroj: DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN, Jozef: Pútnici. Básne.

Bright's Grove 1967, s. 51 – 52.

MARIAN ŽIAR*

SMUTNO PO DNI
(NA PAMIATKU T. J. GAŠPARA)

.....

Ulička malá, opustená, život
ŕa kdesi zabudol. Keď si nám žila,
večer ti spieval a my sme žili večerom –
Ticho sa vchádza do ľudskej smelej besedy,
a ty si bola kolíska naša,
dôverný svedok častej nezbedy...

Bože môj, jak ten čas letí, a jak
sa tratia sokoli... Jak hasnú vatry,
jak pole pustne, spomienka na to jak bolí...

Komusi treba tajomstvá zveriť,
tie ľahké hriechy života.
Až potom možno sa zmieriť
a zatriať slovom ešte raz,
až potom človek môže uveriť,
že nie je dlžník života.

Ulička malá, dôverná, tichá,
s klietkou slávika za dvermi domu...
„Či pani sama? Či hostia prišli?
Kyticu, prosím, nože do vázy...”

.....

* Pseudonym Imricha Kružliaka.

...

Tu úsmev letí v ústrety
a pohľad očí ako vo vášni.
Kto by sa hanbil ticha oázy,
kto by nelovil v korune stromu?

Večery pradú svoje legendy,
oči im svietia túžbami.
Hodiny kradmo bijú do času
a ľudí viažu so snami...

Ulička tichá, verná, časom ranená,
pod bránou svieti stopa do hrobu.
Tebe sme dali kus krásy života,
keď si nám vila svoje vretená.

V útulnej tvojej dôvere
slovám len oči svietili.
V pohári vína keď život plával,
piesňou sme svety ľúbili.

Až prehorela haluz pod nami
dali sme sbohom časom tým,
odišli každý za osohom,
vo viere rožkom opití...

Dnes tam už sotva pradiť sen.
Večer je prázdny ako deň.
Kolovrat v kúte nemý je.
Starý hosť tam viac nepríde...

Ulička naša, v smútku ti svietia ešte kolená,
ale čas kradne, jedno po druhom, tvoje pradená.

Zdroj: Literárny almanach Slováka v Amerike 1973, s. 80 – 81.

MARIAN ŽIAR

ZA ANDREJOM ŽARNOVOM

.....

(Marec 1982)

Bory na Záhorí tichým bôľom šumia,
umĺkol škovránok, jak to porozumia?
Bory na Záhorí, chlapi v tvrdej roli,
obrázok osudov na slovenskom poli.
A tomu životu spieval si do kroku,
v pochode úmornom často bez obroku,
hrmel si nádejou i silou víťazov,
že právo národa je jeho okrasou.
V tom svätom zápase plnosť tvojho ducha,
z neho sa spev rodí, zvoní, neutícha,
jak rieka vnorená do tajov kameňa,
kde hymna času znie pravá, bez zámena.

Bory na Záhorí... Kto za pravdu horí?
Váš básnik, tvrdý muž, čo slobode dvoril!
Na kameň nah robe zaštepíť mu vetu:
Životom i spevom patrilo svojmu svetu,
jak zákon otcov káže. V ňom žil, v ňom žije,
pokiaľ naše srdce za náš národ bije...

Bory na Záhorí snivým vánkom vejú,
pamiatku básnika besy nezavejú.
Raz nový čas svitne, rod ožije v sláve
a s menom Žarnova vstane v svojom práve.

Tak viera naša znie. S pohľadom na tvoj rov
dvíhame ju hrdo, drahý Andrej Žarnov.

Zdroj: Most, roč. XXIX, 1982, č. 3-4, s. 69.

JOZEF VARINSKÝ

MARTÝROM SLOVENSKEJ SLOBODY

.....

Keď zbronela žiara na slovenskom nebi,
len čo sprchať začal slobodienky lúč,
len čo chystali Ti soľ i ražný chlebič,
len čo vzdýchli si prsia velehôr,
– a už mŕtvy padáš, ako meteor,
lebo zočili Ti plazi zemských dier,
na Benešov rozkaz rapčia guľomety,
lebo tak to bolo, – žes' bol príliš veľký
vedec – Bohatier.

V kopaniciach Tvojich zasa kvitnú trpký,
lež kým Košariská nová bolesť zviera,
bratia Tvoji veria, – i cez údel trpký,
že čo veľké tu, že nikdy nezomiera.
Zas' v pitvoroch Tvojich kurčiat húf sa mrví,
hoc' jar v pliesni hnije, k vzrastu nemá vznik,
horí za mrežami brata zbité líce,
Bradlo Tvoje hyzdia hrozné šibenice; ...
Lež Ty vlastou kráčaš, slobôd martýr prvý,
veľký Štefánik.

Z druhých svetov hľadáš a srdce Ti jasá,
predsa raz už Slovač žiť si počína,
ba Pribina ožil i nitrianska krása,
Slovensko je štátom, – žije Otčina.
Od mliečnych ciest hľadáš, vidíš lúče samé;

výdobytky drahé Hlinku, Rázusa,
pod koč prezidenta kvety vytriasame,
matky synkov živia teplom náručia.

Lež do žiarnych lúčov štrnásteho marca
sa i závišť čierna kostrou hompála;
kým sa žltým ohňom prvé kašky vzňali,
zbláznili sa českí, spupní generáli,
a divo nám vraždia brata Kopala.

A je taká sudba slovenského rodu,
a tak zvyknutá je tá slovenská mať,
že položia mnohí život za slobodu,
a že všetci budú hrdo umierať.

Už prichodí diabol dravým jedom slepý,
až pre Vesnu našu šibeň hroznú chystá,
prihnali sa hyeny zo sibírskych stepí,
už si ostrí driapy hrozný komunista.

Lež junáci žijú, prsia nastavili,
boľševickej pliaže hrdo na odpor,
hľa, ostatný náboj, – neboja sa smrti,
domov horí v dýme, psíča samé kvíli,
v doline sa valí zradcov bľabot z hôr,
neopustia národ, – ani o hroznej chvíli,
odchádzajú hrdo, Ištok, Kubala,
Mikuš, Hanušovský.

Bože, Tys' ich videl, ich starenky-matky,
Ty si rátaš v nebi všetky obete.

...

Hrozní grófi mostov vraždia Šaláta.
Padá i Ricotti, Slameň, Klinovský,
Šmigovský i Vašek.
Lež, vedia zomierať, vidia Tatier chrámy,
i Matúša Čáka v plnej zbroji stáť.
I volajú ešte spopod smrtnej tlamy:
Nech žije slovenský samostatný štát.

Šliape komunista trojvrch náš i krížik,
ba i šarkan vlieta do pokoja noci,
a bombami vraždí ženy, starcov, deti.
Na samotný rozkaz šéfa-Satana,
Ty si videl, Bože, koho privádzali,
starca slabučkého, sedel na vozíčku,
veď má diabol v pláne i justičnú vraždu,
za národ umiera Doktor Vojtech Tuka.
Rysuje sa šibeň proti plánu neba,
ešte dokrúca sa ráfik na koliesku,
kým martýrske ústa pre svet navždy zomkol
Amen Zdravasú.

Nebom rozkaz počuť, ako v sieni kráľov:
– Hľa, korunou venca Tatier martýrov
ovenčíte hlavu prezidenta Tisu.
Lebo jedon opis testamentu svojho
pred trón Boží kladie s darom žertvy svojej,
lebo nemohol viac za vlasť obetovať,
lebo mu dal Pán Boh v kútku karpátskom
iba jeden život ...

Určil si nám, Bože, čas ten riavou spešný,
predaleko Tvojich čistých večností.
Odpusti nám, Pane, boľ náš dravý dnešný,
tak, ako i všetky naše hriešnosti.

Len mŕtvych rátame, i vyschnuté lieky,
zakiaľ mnohým, mnohým hanba šibe v líc:
ešte raz nám posväť drahé ruženčky,
čo sme vyhrabali spopod šibeníc.

Keď prst Boží čiaral nebies vysokosti,
keď cerili kliská vlci z čumákov,
keď hľadeli na nás vzácne predkov kosti,
kde ostali šíky chrabrých junákov?

Už sa prevalila, už sa s plazmi mrví,
jedna doba ťažká, s peklom zbrataná;
k nebu stíhol výkrik mučeníckej krvi,
a syn, syn sa zľakol driapov katana.

Keď tam do hláv snežných hromy búrok bili,,
had sa vlastou krútil, peklom dráždivý.
Pýtam sa nás všetkých, – čo sme urobili,
keď drahého Otca kati vraždili ...

Na čo skladať slová ku hanebnej dráme,
dušu načim umyť v Božom učení;
pokorou srdc vložiť v jedno LIBERA ME,
aby prosil za vlast každý mučeník ...

...

Lež ty žiješ ďalej: Vodca umučený,
čas je iba zemský diaľka mĺľová,
pokým bratia tvoji v ľarche jarma žijú,
palmou svojou píšeš novú históriu,
– a z nebies nás učíš národ milovať.

Zdroj: Literárny almanach Slováka v Amerike 1963, s. 103 – 105.

AEA LUBICKÁ

SLOVENSKÁ GOLGOTA

.....

S Tebou, Ukrižovaný, rad martýrov
na bolestnú kráča Goolgotu,
so zrakom vyžratým od prachu, od potu,
v páľave zjatrených múk,
s krvavým jarmom na šiji,
za zvukov trúchlivých paší,
s bremenom sputnaných rúk.

A predsa Tys' korunu výsostnú niesol,
Ty Kráľ kráľov,
korunu trňami vrazenú do hlavy,
s gloriolou víťaznej oslavy
vlastných múk.

Ty, ktorý si trikrát pod krížom klesol
a k prebodnutiu vystavil svoju hrud',
ktorý si volil cestu trním vystlatú
a do prachu pokorne snížil
vznešenosť svojho majestátu,
ó, milosrdný buď!

Vystri svoje ramená
a vlej posily do ochabnutých rúk,
veď po šľapajách Tvojich kráča
s krížom potupy slovenský ľud,
v páľave zjatrených múk,

...

so zrakom vyžratým od potu,
na popravište kráča
za ostrých švihov korbáča,
na slovenskú Golgotu.

A katani klíny už chystajú
vraziť do slabého jeho tela –
ó, Pane,
ktorý si palmu vzkriesenia
vítazne zdvihnul
ponad hlavy nepriateľa,
zadrž! Zahynúť nedaj!

Alebo voved' nás do brány
vzkriesenia cez ťažkú porobu,
cez utrpenie a poníženia muky,
cez krvavú našu Golgotu,
však potom nás opäť vyzdvihni z hrobu,
uzdrav zrak vyžratý od potu,
oslobod' sputnané ruky.

Do prachu sražený čaká ubiedený ľud
na pastiera z Tvojej dobroty,
za cenu najväčšej obety čaká,
za cenu krvavej Golgoty,
núkajúc k smiereniu veniec svojich rán –
a k nebu vznáša sa modlitieb tymian.

Na slávnostné Aleluja čaká,
keď v záblesku veľkonočnej nedele
zatíchne ťažký šum piatkových pašií,
šum vzdychov otrokov s jarmom na šiji,
keď s palmou víťaznou zaskvie sa
prebodnutá, zjazvená Tvoja hrud'.

Ó, Ukrižovaný, milosrdný bud'!

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1955, s. 107 – 108.

KOLOMAN GERALDINI

SLOVENSKÁ TRAGÉDIA

.....

(Venujem Jánovi A. Kocúrovi)

Tisíce dlhých rokov korbáčmi nás bili,
um náš iba cudziu slávu svetu hlásal,
otrokár i chlebík od úst našich kmásal,
smutno spievali sme, keď nás uväznili.

Tragédia naša, zdá sa, že v nás drieme!
Milší nám je korbáč slobody jak lúče,
radšej máme šibeň slobody jak kľúče,
milšie nám je peklo ako vlastné plemä?

Otrokár nám znova chomút na krk vložil,
z našej kože korbáč v cudzej ruke ožil,
do chlebíka nášho vtína zuby zmija.

Národ v poklonách zas na zemi sa svíja,
v tisícročí zvyklý kráčať na Golgotu.
Zbav náš národ, Pane, krvavého potu!!

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1948, s. 91

I. J. HONTIANSKY*

MŔTVY VELITEĽ!

.....

(Glasenbach, v deň popravy 29. augusta 1946 o 7. h. ráno)

Už rozpukla sa ruža v poli
v najkrajšom rozkveti,
už odznel ortieľ v metropoli,
čo srazil orla s výšin
v slobodnom rozlete.

Oblaky mŕtve zastaly
a Dunaj tečie vybúrený.
Plač z kútov, miest a dedín
neostal bez ozveny.

Nie!

Dnes vydal rozkaz mŕtvy veliteľ,
aby sa každý chytil zbrane,
čo rád má Slovensko,
čo rád má slobodu,
čo rád má jar.

Gardista Malý. Tu!
Gardista Sabol. Tu!
Gardista stotý a tisíci. Tu!
Hlásime príchod
náš mŕtvy veliteľ!
Veliteľ – Otomár.

.....

* I.J. Hontiansky = Ivan Javor = Dr. Viliam Ries.

...

Hlásime príchod z cudziny,
z ktorej Ťa na smrť vydali
bez hriechov, bez viny,
aby si krvou pokropil
rodičku našu zem,
aby si odišiel, kde Hlinka, Rázus, Štúr
snívajú večný sen.

Splníme rozkazy
do chlapa, do nohy.
Zdvihneme národ zo skazy,
náš národ úbohý.
Ďakujem, chlapci,
mŕtvy vám ďakujem.

Skloňte sa prápory
hlboko až po zem.
Sláva Ti veliteľ,
náš mŕtvy Otomár!
Boh nech Ti daruje
slobodnú večnú jar!

Už hučia bubny, vejú zástavy,
nad nami oblúk dúhový.
Už počuť kroky z vravy
i pochod ťažký sborový.
Už počuť kroky z Prešova,
od Malaciek i Zvolena,
smrť tvoja bude pomstená.
Už rozpukla sa ruža v poli

a krv z nej striekla na Tatry.
Už schádza rudé slnko s holí
a premieňa sa na vatry.
Už horia vrchy, stráne, obzory,
len jedle stoja mlkvu stráž.
Len Ty, náš Otomár, Ty neskonáš
bo z Tvojho hrobu slávne zazorí!!!
Na stráž, náš veliteľ! Na stráž!!!

Zdroj: Zápisky Jána Bábika z Rakúska 1952 – 1954, 2. zošit.
Kópia v zbierke zostavovateľa.

BOŽIDAR

18. APRÍL 1947

.....

Nemali ste ma žiadať písať o tom:
o jarnom dni z meravého smútku.
Lež niekto musí byť i kamelotom,
na slová deliť bolesť stale prudkú.

A potom ešte mnohí z vás sú takí,
čo nevideli osemnásty apríl.
Preto mám v očiach uslzené mraky,
že som sa tohto blenu sýto napil.

Lež nemôže byť tuná reč len o mne.
Ja som len zlomok v krčovitom plači,
keď na slovenskej Kalvárii zlobne
o Tisov plášť sa rvali rudí hráči.

Nechcite, prosím, by som ráňal ďalej
žeravé plody tejto histórie.
Postojme v ten deň, hoci v chvíli malej,
na samom vrchu našej kalvárie...

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1958, s. 53.

F. P. Košťák

ČIERNY VEK

.....

Už padlo slovo ťažké jak olovo,
už opäť švihá bič a chrbty krvavé sú,
chovajú kráľovstvo Svätoplukovo –
kde je spravodlivosť veľká, pravdy kde sú?!
kde je svetlo naše, kde je to slnko jasné,
kde ste hviezdy na nebesiach?!
Ešte včera svietily tu, dnes už všetko hasne...
Tma v dedinách, tma po mestách...

Slovensko moje, zem sladká kvíli,
tváre blednú, kvety vädnú,
lebo v tejto vrano-čiernej chvíli,
Bože náš, vešať budú Tisu!
Dohára sviečka, svetlo naše večné
a päste rabov zaťaté sú...
Krvavé pomsty vraha nekonečné.
Bože môj, zastav, lebo zomrie národ žiaľom!
Spusťte paľbu sveta reportéri,
že krivda sa tu deje na národe malom!
– Mocnosti sveta žijú v dobe chiméry.

„Však o jeden hrob dnes vo svete viacej,
ako vytrhnúť list z knižky modliacej.“
Čujte nás, veď zomiera národ celý.
ten hrob, to hrob národa nášho bude,
že dnes je tma – veď príde aj deň biely,
to svätec stojí pri červenom súde!

...

Už padlo slovo ťažké jak olovo,
a slzy niet zastaviť už síl,
už padlo kráľovstvo Svätoplukovo,
kde ľud za Boha v šťastí žil.
Už opäť nastal ston tisícich rokov,
čuť v kaluži krvi vrahov tanec divý,
na rukách opäť cvendží rabstva okov,
ale Tiso nezomrel, je večne živý.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1954, s. 110.

AEA LUBICKÁ

ČIERNA ZÁSTAVA NA ČEBRATI

.....

Ó, Čebrať,
ty vrch náš slovenský,
ty večitý strážca ružomerský,
čo sivou hlavou prikyvoval si
bohatierovi na cestu,
keď v zlatistom brnení pravdy
bojoval za sväté práva,
čo videl si zástupy verných,
nesúcich vence pre našu nevestu,
keď Pán vekov jej do vena dával
ľahodnú súhru farieb našich
– to ona, naša zástava –
čo z utrpení a snáh skvitla
všetkých pokolení,
ó, aká sa na slnku jagá a mení,
naša postać a naša sláva.

A nevesta radostná,
v ľahode farieb našich tak skvostná,
s jagavým dvojkrížom na čele
vyznala v horúcom pocele
pred svetom svojho Hospodára,
lebo Pán dlane milosti
často neotvára,
vystaviac svätyňu večných čností

...

národu malému,
skloniac sa v zápale k nemu
a pozdvihnúc ho k sebe blíž.
Nad Tatrou zajagal sa vtedy
slovenský dvojkríž!

Ó, Čebrať,
dnes je tvoj smutný deň,
dnes nežiari pochodeň
bielučkých baránkov
ružovej zory,
dnes nezvučí pieseň radostná
z hrdielok škovránkov,
dnes pohrebná svieca
nad Slovačou horí,
dnes tvoja hora šepká
smútočné requiem,
dnes kvíli celá zem
od Tatier bralných po Bratislavu,
dnes na štíte tvojom vztýčili
čiernu zástavu.

Pútniče, zastav sa a pod' sem blíž,
a čítaj tie znamenia!
Kde je ten slovenský dvojkríž,
čo rozpínal ochranné ramená
nad slovenskú zem?!
Vidíš tú zástavu?
Počuješ requiem?
Počuješ srdce slovenskej zeme

ako sa v krčoch vzpína,
počuješ nárek:
„Vrahovia, vráťte mi syna,
ktorého nad všetko milujem!“?

On to je,
on, najväčší medzi veľkými,
ktorému zvonía všetky hrany,
on, ktorý aktmi oplúvaný,
hrdo kládol hlavu
pod šibenicu
a dvíhajúc žehnajúcu pravicu,
modlil sa za slovenský rod,
za potupenú našu slávu.

Ó, Čebrať,
plač slzami kamennými,
plač,
ty moja verná Slovač
a prisahaj na túto zástavu,
– nad Tatrou bralmi ťažko sa blýska –
prisahaj na tieto braliská,
že nikdy nezradíš rod,
prisahaj v chorále vzbúrených vôd,
ty Slovač od Tatier po Bratislavu,
prisahaj na neho,
a dvíhaj z potupy našu slávu!

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1949, s. 146.

W. C. HRADECKÝ

PAMÁTKA MONSIGNORA TISU

.....

Proč mračí sa tak Tatry v mlhách šedých?
Proč trudno šumí slovenské ty lesy?
Proč smutek ve Slováků tvářích bledých?
Proč ztichly ve všech vískách šumné plesy?

Vždyť přehnaly se těžké mraky války
a ztichl rachot střelby, hrůza boje!
Co smutně hledí Slovák v tajné dálky
a srdce všech je plné nepokoje?

Že monsignora Tisu více není?
On v neznámém kdes hrobě mrtev leží!
Ta zvěst teď po dědinách krev všem pění
a smutek těžký celý krajem běží...

Já nečetl jsem politické zprávy
ni spudní přelíčení nesledoval.
Já nezáviděl politické slávy,
kdo v tomto poli zalíbení choval.

Však v moje srdce těžká žalost klesla
nad trudnou zprávou tragické té smrti.
Ten žal má ruka v tyto verše vnesla,
bo těžký v mojí duši všechno drtí.

Ja tyto verše napsal ze socitu,
co tryznu synu bratrského lidu.
Však z bázně jsem je zanes' do úkrytu,
až srdce zvířená se ztiší v klidu.

Dnes po letech čtu tyto verše znova
a zármutek se nový v srdce krade:
neb tyran vrhá v utrpení nová,
lid drahý Tisův v okovech je všude!

A proto, monsignore Tiso, bratře v Kristu,
co pomněnku ti nesu tuto píseň,
jde v duchu k předraženému tvému místu
a k tvému hrobu klekám, v srdci tíseň.

A kolem hučí neláska a vřava,
mne lid tvůj vždycky milým bratrem bude.
Jen ďábel v srdci lidu nesvár dáva.
Tvůj odkaz láska. Láska všude!

Zdroj: Prvý prezident v slovenskej poézii (antológia básní). Zostavili
Pavol Holeštiak – Peter Kubica. Čadca 2004, s. 130 – 131.

JÁN HORÁK

MSGR. W. C. HRADECKÉMU

.....
(Za báseň Památce monsignora Tiso
v Katolíckom Dělníku 1. júla 1951)

Monsignor, vy ste s bôľom napísali
verš o Tisovi, clivú rapsódiu
o jeho smrti, čo jak rana páli
a slovách, čo i poza smrťou žijú.

Vo vašich veršoch zaplakaly Čechy,
šumiace Čechy lesov, riek a dolín
a vaša ťažká bolesť bez útechy
hrob Tisov zdobí vencom vavrínovým.

Verš Čecha o Tisovi! Slovo ticha
a neskalenej lásky v tieni drámy.
Nám s českej strany zpravidla len pýcha
zvonila guľkami a obuškami.

No, my sme ľutovali české pästi,
utierajúc si českú slinu s tvári.
Nezabudli sme... Dunia naše hviezdy
a kosti našich drahých po chotári!

A ruky idú. Čierne roky kalu.
No, neľutujte otroka. Je živý!
My nie sme národ bezmocného žiaľu,
sme chudoba, čo nemá rodnej skyvy,

Sme trpiaci, čo bez slz znesie stratu,
sme nový mladý rod, čo zaľal zuby,
budúca zora slovenského štátu,
čo svieti do okna i v kobke zhuby.

Nám putá nie sú sväté, bratia Česi,
len sloboda a česť a viera zdravá.
Neľutujte nás, veľké naše lesy
nešumia žiaľom, ale piesňou práva.

A v tom je mŕtvy Tiso živý s nami.
Čo bolo, bolo. Nová doba volá.
Berlu si do rúk sobrať chceme sami
a sami rátať činžu svojho poľa.

Monsignor, vy ste s bôľom napísali
verš o Tisovi, verš, čo do srdc bije.
Nemaly azda tvrdé naše skaly,
slovenské skaly, skaly tragédie,

Ozvať sa ozvenou? Sme ozaj radi
i vášmu vencu na Tisovom hrobe.
Tam pri ňom rod náš semä pravdy sadí
a mlčiac dvíha k Bohu ruky obe.

Zdroj: Jednota, 8. 8. 1951, s. 4.

JOŽO ZVONÁR-TIEŇ

PRI ČERNÁKOVOM HROBE

.....

Zastav sa, druh môj – pútnik unavený,
pri skromnom Černákovom hrobe
v mníchovskom cintoríne –
v ňom národ slovenský je pripravený
na pochod ku víťaznej dobe...

V ňom leží ten, čo z rytmu otcovského mlyna
učil sa poznať ducha Bohom daných práv;
v ňom odpočíva telo bojového syna,
čo pevne, verne strážil mlyna tohto stav.

V ňom leží ten, čo v chlupskej uváženej chvíli
do boja mužne vkročil za svoj bitý ľud –
keď historickou vetou nepodvratnej sily
vyjadril vôľu Stvoriteľa – jeho súd,

Že slovenský je ten kus zeme pod Tatrami,
výnosu celého jej Slovák iba pán,
že v krajine, kde slovenských sú predkov chrámy,
niet miesta pre bezbožných korisťníkov stan.

V ňom leží ten, ktorého nesklonili hrozby,
nezlákal ani kariéry zvodný hlas –
čestnému chlebu verný z rodných polí kosby
hrdo sa postavil za svoj ľud, jeho klas.

V ňom leží ten, čo s vervou na dedičnej roli
národa nášho zaryl prehlboko pluh,
aby v jej nových brázdach tučné plody boli,
slovenskej žatvy iba neúnavný ruch.

V ňom leží ten, čo zore nádejného rána
prežiaril lúčmi slnca víťazného dňa,
by rodu nášho pokoleniam bola daná
odmena vytúžená najsladšieho sna.

V ňom leží ten, čo v práve neuhýbal moci
a hrdo, pevne držal pridelený post –
stál na ňom pohotový strážne vo dne v noci,
by pohostinstvo vlasti nezneužil host.

V ňom leží ten, čo s národom i po porážke
stál ako žula Tatier na podstate cti –
ktorému ani cela, mučenia dni ťažké
k svedectvu falošnému neskrivili rty.

V ňom leží ten, čo z prachu poníženia znova
pozdvihol rodu svojho pošliapaný štít,
by Stvoriteľa splnili sa večné slová,
že nezahynie národ, čo chce Pravde žiť.

V ňom leží ten, čo znova z vole Tvorcu bytia
vystihol zákonitosť rozbúrených dôb:
že v obetiach je nádej neslobodných skrytá,
v ich nesvornosti ale: smrť a večný hrob.

...

V ňom leží ten, čo preto obetavosť hlásal
z výšavy žertvy nezhojených rán;
pod kúkoľ nesvornosti, čo čas zradou nasial,
očistný kládol oheň roduverných strán.

V ňom leží ten, čo priveľkým bol sokom v boji
gangsterskej družbe podlých démonických síl –
smrť preto poslali mu na pekelnom stroji,
bo pre svoj malý národ veľký život žil.

V ňom leží ten, čo duchom nepodlieha smrti –
daromne chcel ho zmŕtvíť pre rod krutý vrah –
v ňom kolo slovenského osudu sa krúti
dejinnej večnej sudby spravodlivých váh.

Chystaj sa, druh môj – pútnik unavený,
pri veľkom bohatierskom hrobe
v mníchovskom cintoríne –
v ňom národ slovenský je pripravený
na pochod ku víťaznej dobe...

Zdroj: ZVONÁR-TIEŇ, Jožo: Zakliata zem. Exilné básne.
Lausanne 1975, s. 61 – 63.

L A C O T U R Č A N *

POSLEDNÉ SBOHOM
(PROF. DR. F. HRUŠOVSKÉMU)

.....

Zas' búšil žiaľ ma vo vypätú hrud'
a pieseň moja, veniec rozmajrinu vije,
ťažko mi plakať: vôľa Božia buď,
keď jeden z najlepších už viacej nežije.
Však šiju kloním v pevnej viere,
hoc' mi srdce znova trpkým zvoní žiaľom,
smutne zneje moje „miserere“,
slza kynie lícom kňaza nad misálom.
I ľud môj plače nad rakvou tvojou:
veď sloboda nikdy v hroboch nedozrieva,
kto teraz stane vpred našich vojov?

Bôľom kvíli v jeseň vetrík od Znieva.
A, ty, detvo nebotyčnej Tatry,
tu pri čerstvom hrobe v jeden somkni sa šik,
tu rozpáľ znova svornosti vatry,
a jednou voľou „SVORNE VPRED“ vry na pomník.
Odišiel – ostali chryzantémy
vôňa vo vencoch nad opusteným hrobom,
a básnik čo bôľom ostal nemý,
vo veršoch volá posledné sbohom.

Zdroj: Kalendár Austrálskych Slovákov 1957, s. 8.

.....

* Pseudonym Ladislava Littricha ml.

JOZEF SLOVÁK

NAMIESTO KYTICE NA HROB
(PAMIAATKE DR. FRANTIŠKA HRUŠOVSKÉHO)

.....

Len páru skúpych slov, jak telegram už býva
a predsa zpráva v nich, čo musí zabolieť:
Je mŕtvy jeden z nás. Umrel. Viac ho niet.

Zmĺkol hlas a viac už neozve sa,
hlas triezvy, rázny, aký má mať muž,
vypadlo pero z rúk a článok o slobode
nedopíše už;
bo smrť – tá krutá, neúprosná,
čo každého z nás potká,
vprostred diela životného
vpísala mu: „Koniec. Bodka.“

V cudzej diaľke skončil cestu žitia,
cudzia hruda kryje telo jeho,
to umrelo, to mŕtve je,
no žije duch a žije jeho dielo.

Žije duch a žije dielo jeho
a je tu jeho čistý štít,
na ktorý sľub nám vpísať prichodí;
že chceme dielo jeho dokončiť.

Dnes tam je už, kde Tiso, Sidor, Černák,
kde skôr či neskôr každý z nás raz bude,
no duch jeho pochodňou nám svieti
cestou k voľnej rodnej hrude.

Bo vrátime sa – celkom iste – na Slovensko rodné,
pod Tatry odveké, k Váhu blúdivému,
čo lemujú ho starodávne hrady,
vrátime sa – celkom iste – hoc' rednú naše rady
a ne jeden z nás v cudzej spočinie zemi,
vrátime sa, bo deň ten vytúžený
raz svitnúť musí nad Slovenskom rodným.

My vrátime sa, i keď ďalšie telegramy
prídu ešte a v nich zpráva, čo musí zabolieť,
tak ako táto: Je mŕtvy jeden z nás. Viac ho niet.

V cudzom kraji hrob je jeho z hlíny,
kvet vencov na ňom dnes či zajtra povädne –
kytku prostých slov – tu z diaľnej cudziny
kladíme naň jak Sbohom naše posledné.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1957, s. 27.

JÁN DORÁNSKY

SBOHOM, PÁN BISKUP...
(BISKUPOVI JÁNOVI VOJTAŠŠÁKOVI)

.....

V kapitulskom chráme plače Boh
a Spišská diecéza padla na kolená
jak srazila ju bolesť z nôh,
čo kvíli z Vášho mena
pán Biskup Vojtaššák...

Opúšťa hniezdo Cirkve ohnivák
a stonú zvony do nocí a do dní,
že v smutnej procesii vedú
votrelci, bratia rodní,
Biskupa Vojtaššáka Jána
na cestu martýrov,
v šlapajách Krista Pána...

Kde zástavy sú, čo včera v ústrety Vám vialy?
Kde birmovancov nespočetné pluky,
čo krotké boli, keď ste im v pluvíáli
delili nebo z dobročinnej ruky?
Kde klerici sú, borci zápalistí,
čo z tíše seminára
do bojov niesli viery štít svoj čistý
medzi náš ľud, na stupne oltára?

Nebodaj mnohých kryjú chladné rovy,
mnohí púť ťažkú nastúpili s Vami.
Bol birmovanec Váš, čo pod kvérom Vás stráži,
i ten, čo šmarili ho do sibírskej tlamy.
Odvisli, padli i pohynuli v boji.
Jeden sa ešte rúbe, druhý sa ešte plazí.
Jeden jak Vy pred sudcom hrdo stojí
a mnohí Judáši sú – vlasteneckí kňazi,
Čo zradným bozkom vydali Vás súdu,
čo s Bohom paktovať
a diablom slúžiť budú...

Pán Biskup, veľa Vám želiť, banovať...
Vy sa však za nás prihovorte,
keď Boh k Vám príde do väzenskej cely
v anjelskej eskorte,
aby ste neboli taký osamelý.
Ťažký kríž niešť nám dáva vek;
po šírom svete rozsypal nás kruto
jak zrnká pátričiek,
a nikomu nás ľúto...

Sbohom, pán Biskup, napokon
zdeptaný kvet ešte lipne k jari.
Preklenie nebom Babylon
modlitba v breviári...

Zdroj: Literárny almanach Slováka v Amerike 1955, s. 101 – 102.

M. S.

APOŠTOL

.....

Dnes hovorí k vám biskup Vojtaššák

Ja, biskup spišský, Ján
odmietam slúžiť rozvratníkom telom
a týmto starým srdcom nezlomným.

Tu stojím pevne ako koreň
na skale, ktorú nerozrazí blesk.
Tu, v Kapituli pri šedivom chráme
vystieram ruky nad Slovensko
a žehnám dušu národa,
schytenú medzi škripce zo železa.

Starý som bol, a do cely ma vrhli,
fackami ako britkým vavrínom
ovenčovali moje bledé líca.

Ježiša vo mne ponížovali
a ja som stál a hľadel do ich očí.

Puškami, ľstou a obuškami
chcú ma dnes dostať na kolená,
a Kajfáš prosí, na Stalina zaklína:
zraď biskup spišský, zraď!

A ja sa smejem diablovi,
smeje sa nahlas moje staré srdce,
a s Krížom dvíham i svoj vlastný kríž.

Pozlacujte si Hradčany,
a na červeno natierajte
guľaté veže Kremľu –

Moje zlato je svätožiara mučených,
a moja červeň Ježišova krv!
Tu, v starodávnej Kapituli,
tých vyobcúvam ktorí s Bohom kupčia,
aby im Boh dal milosť ľutovať,
a pred Levočskou Pannou Máriou
vystrieť sa na zem, plakať nad Slovenskom.
A Verných žehnám, v mene Trojice,
keď vidím toto storočie
rozkvitať v teplej mučeníckej krvi,
sťa záhon ruží z vatikánskych záhrad.
Hovorí spišský biskup Ján,
a jeho tvrdosť, jeho neoblomnosť
svieti jak ostrie meča
svätého Pavla.

Zdroj: Kalendár Slovenského kultúrneho spolku v Argentíne
na rok 1979, s. 93.

NEZNÁMY AUTOR

OROL SKALNÝ

.....

(Pamiatke slovenského dejateľa Alojza Maceka,

Rím, 26. septembra 1975)

Malo to byť stretnutie
a bola to rozlúčka,
bo smrť prostá, prostučká,
odstihla Ti perute,
Orol Skalný.

Len čo si sa s oblakov
spustil na posvätnú zem
Ríma s krdľom Slovákov
a pobožkal Petrov lem,
Orol Skalný!

Krúžieval si za mlada
nad slovenským obzorom,
Tvojho života balada
doznela za morom,
Orol Skalný!

Dobro, čo si vykonal
tam doma, tu v cudzine,
neroztopí žiaden kal,
rozrastie sa, nezhynie,
Orol Skalný!

Tvoje meno ako kvet
bude kvitnúť v národe.
Uctí si ho celý svet,
svet žijúci slobode,
Orol Skalný!

Zdroj: Kalendár Slovenského kultúrneho spolku v Argentíne
na rok 1977, s. 123.

AUTOR NEUVEDENÝ

TAM U NÁS, NA JUHU

.....

(Otcovi biskupovi Dominikovi Hrušovskému, 1982)

Vítame biskupa.

Je z nášho kraja. Má
v očiach i prstoch cit
pre veci živé sťa
jačmeň, keď striebro v ňom
naráža na lúče.

Tam u nás, na juhu,
nebo je vysoké,
zem, Bože, široká,
že ani netuší,
že dľaň by prestala
a vznikli míľniky.
Náš chlieb je voňavý
a my sme Cyrilov
stoklasý výžinok,
dediči nitrianskej
mitry a koruny.

Ako ho pozdraviť?
Je z nášho kraja. Má
zvedavý úsmev, dar
slúžiť a milovať,
akoby zlé ani
nebolo bývalo.

Ľahko ho privítať,
veď je to biskup náš,
ktorého od vekov
Boh pre nás vymyslel,
tak ako vymyslel
aj srdce ľudstva, Rím,
tam u nás, na juhu,
Rím našej nádeje,
Rím, čašu podvečer
sinavoružovú,
štít náš o kupolu.
A skúšku v zápase.

Pán biskup, vítam vás
akoby spakruky,
ale vám prinášam
sinokvet oblohy,
zlatý kvet celého
južného chotára,
červené vinice
i lásku v Kristovi.
Aby ste vedeli.

Zdroj: Most, roč. XXX, 1983, č. 1-2, s. 26 – 27.

GORAZD ZVONICKÝ

KARDINÁLOVI

.....

(1985)

Čo zúrodnilo pôdu na úpäti
tej vyhasnutej sopky Zemplína?
Hľa, omládza a rodí zdarné deti,
na ktoré hrdou smie byť otčina,
čo s vierou živou čaká na Ducha,
že lávu lásky znovu rozdúcha.

Vihorlat je sťa otvorená váza.
Už dávno z jej úst vykypela láva.
V nej väzí koreň nejedného kňaza,
čo svojím menom kraju lesku dáva,
veď čo je kňaz? Tá sveta lepšia časť,
je zeme kvas, čo Cirkvi dáva rásť.

Pod milou tôňou vidieckeho domku
raz detské svetlo uzreli.
Nevdojak myslím na mladíka Tomku.
Hneď toľké oči sa naň upreli,
lež v Božom oku skrsla vyššia méta
a výzva: Chodte do celého sveta!...

Na koho Ježiš pozrie, koho volá,
dotknuté srdce ľahko neodolá,
a junák, pozbavený príťaže,
na Ježišov svoj člnok priviaže

a plavčíci sú odhodlaní: vedia
záujmy Božie sunúť do popredia.

Dnes dom a Cirkev má v ňom kardinála,
čo v oceánoch loví do sietí...
Nie je to div, čo tuhá láva vzplala?
Kiež verné srdcia vzplanú k obeti,
keď na požehnanie ruky rozpína
veľkňaz a skromný veľsyn Zemplína!

Zdroj: Most, roč. XLIV, 1999, s. 225.

ZRADCOM A ODRODILCOM

LUDO BEŠEŇOVSKÝ

KOŽENÉ FOTELE

.....

Kožené fotele, páni a sláva,
a slová o krvi tečú vám z úst.
Takú ťa pozná svet dnes Bratislava;
brat brata požiera, lístok a chrúst.

Červené bodáky a hrobov rady
a vaše fotele vklínené v nich.
Traste sa tvorcovia slovenskej zrady,
je naša nenávisť vpísaná v nich.

Aká to podlá hra s otcovským menom!
Na večnú hanbu ste slovenským dňom.
V podzemí varí sa pušný prach s blenom,
kdekoľvek kročíte stojíte v ňom.

Šialenstvom bez konca hlava povitá
a krvi nenávisť čo nezná dna,
tých mŕtvych za vami – kto ich spočíta?
– mučených, zabitých, zbavených sna.

Zločincom a vrahom právo ste dali
postaviť nenávisť na prestol práv.
Spievajte: boli raz červení králi
a stádo zločincov tvoril ich hláv.

...

Ešte sa napite, nakrmte mäsom,
stonmi mučených hrajte si prím,
od srdca k srdcu, od dedín k lesom
steli sa predzvesti tajomný dym.

V chalupách, po horách, v noci i ráne,
všade sme. Čakáme. Vo strehu zbraň.
Ťažobou odplaty horia nám dlane,
ktoré vám vyplatia vladárstva daň!

Zdroj: BEŠEŇOVSKÝ, Ľudo: V putách rodnej zeme. Michigan 1983, s. 20.

ANDREJ ŽARNOV

NA VRUB ČECHOSLOVÁKOM

.....

Vy ste chceli zničiť, vykántriť reč, národ,
lebo vy ste matky vlastné zradili!
Vo vás všetkej špiny dnešnej je tu zárod
vy ste žitia nášho dych, krv stavili!
Realisti slávni, kde ste to až zašli?
Každý sa dnes klania iba mamonu
a tie sväté ciele pošliapané zhasli,
každý sa len hmoty modlí démonu.
Veď svet sa Vám smeje, Prahy harlekíni,
bo jak ona káže „shimmy“ meliete
a pod vašou strechou rastú ľudia kmíni,
za nosom ľud v priepasť zhuby vediete.
Vy ste zapovrhli rodnú česť a vieru,
vy ste v hrobe otcom pokoj nedali,
pre vás dneska sa tu bratia bijú, žerú,
vy na veľkých kreslách ste pardáli!
Tak. Vás prvých u nás nespustíme z očí,
páliť, ničiť budeme váš plod
a pľuť, kde len noha renegátska vkročí,
aby od pijavíc, psov bol čistý rod!

Zdroj: Nástup. Časopis pre Slovákov doma i v zahraničí,
roč. XVIII, č. 3, 1997, s. 8.

Š. I. P.

ČECHOSLOVÁK

.....

Ani ryba, ani rak,
ani gríska, ani mak,
ani masťný, ai slaný,
horší teraz ako vlani,
ani vrece, ani mach,
ani Slovák, ani Čech,
ani teplý, ani chladný,
za peniazmi večne hladný,
tomu slúži, kto ho platí,
že cti nemá, cti netratí,
pre slobodu stavia mreže,
vlastným deťom hrdlá reže,
Zrady nemá nikdy dosť
a kliatba je jeho chvost.

Zdroj: Literárny almanach Slováka v Amerike 1953, s. 48.

M. Zvon

EMIGRANTSKÁ UPOMIENKA
(VENOVANÉ ČECHOSLOVÁKOM)

.....

Bez vlasti chodím – vši ma kúšu –
s tak beznádejne prázdny m vrecom,
nepredal som si voľnú dušu;
ktože mi môže zapchať ústa
slubmi, pästou, abo ceckom?
Kupčáci, sbohom. Moja účta.

Vy si len majte riedku slávu
a môžete sa ešte zdúvať,
veď sadnete si na prhľavu
či nasilu, či podobrotky –
potom ja začnem oheň plúvať
kým nebudete krotkí – krotkí.

Len sa mi ešte nerozpučte,
len sa mi držte v dobrom zdraví,
mám veľké manko v mojom účte
a ten ho predsa platiť musí,
kto iba dožil všetky kravy
a šklbal všetky zlaté husi.

...

Kupčáci, sbohom, moja úcta,
kým dozrie táto moja zmenka.
Ja som si nedal zapchať ústa
sľubami, päšťou, ani ceckom –
toto je prvá upomienka –
dnes ešte chodím s prázdny m vrecom.

Zdroj: Literárny almanach Slovák v Amerike 1953, s. 108.

X. Y. Z.*

H U S Á K

• • • • •

Ach, to je krása, veje nach
a splýva brokát na brokáte.
Dnes pije s vami, páni, vrah!
Dnes pri červenom sladkom víne
ceria sa jeho zuby zlaté.
Hoci sme hosťmi na hostine,
na našich očiach číta strach.
Neviem zahnať chmúrnú dumu,
úsmev nám mrzne na tvárach
a hoci všetci tlieskajú mu,
tlieskanie rúk mu kričí: VRAH!
Pozrite, kriví slizké ústa,
bojí sa, kričí, tají dych,
v pohári sa mu pení hustá
krv, ktorá hučí na stole
a s kvetmi šumí v mŕtvom smútku,
vyráža v každom hovore,
prediera sa mu v očnom kútku,
voňajú po nej paláce,
špejú mu po nej trosky chrámu
a keď sa púšťa do práce,
na žltých rukách zjaví samu,

.....

* V časopise bola poznámka: Slovenský básnik v zahraničí.

• • •

horia mu od nej líca bledé,
stala sa jeho hrozným sokom.

Ešte aj vo sne NKVD
ľudí mu strieľa pod oblokom.
Krv prúdi, nemá nikde hať,
nasiakly už ňou všetky lúky.

Raz budeš za ňu slzy žať,
príšerný strojca našej muky.
Ale potom nech nesníme ťa
s osiky nikto zčernalého,
nech obídu aj kavky vraha
a vyvalené oči jeho,
nech ako rana morová
sa šíria tvoje hanby nové
a nepukne zem sirková
pre čierne líca Judášove!

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1947, s. 154.

KAROL STRMEŇ

ZLATÝ VEK

.....

Morituri te salutant, ó doba slnca
obrobili sme panské
plníme ešte normu hladu, splň sa
tisícročnica zverstva

Muž stojí ako ozbrojené zviera
i dievča s kverom na pleciach
rotačky chrlia noviny, deň zíva
zástupy mlčia šialené a mdlý je strach

Deti sa rodia úchytkom, ich plač sa
podobá plaču starcov (pisku krysy)
výroba zasa pokročila, zradca
konečne visí
konečne bude lepšie
sú o tom spisy

Milujte svojich kyrysníkov, píšte
o svojich pánoch koledu
človeku nezávidte
skôr hovädu.

Zdroj: Rozhlady, roč. IV, č. 4, 1959, s. 8.

JOŽO ZVONÁR-TIEŇ

VSTAŇ, JURO JÁNOŠÍK!

.....

Zas chrbtý shrbené šlahá bič rabských rán
a z jazví nezaschlých dávneho storočia
prská krv šírinou –
a znovu z hradných brán
volajú: na pánske!!!
mrazive na bubnoch bubnujú krajinou.

Čuj, Jur náš Jánošík, ako to búri krv
a ako v podhradí hrom hnevu buráca
legendou tvojich čias –
vstaň a stoj ako prv,
valaškou pozatoč
oživiť hrdinskej revolty spiaci kvas.

Krivda zas za prestol pravdy sadla krutá
a sirôt v údoliach zaznieva lkavý plač
ozvenou po bralách –
na rukách sú putá
a v srdciach túžby plam
vykúpiť novú deň hoci i na márach.

Odkliatie zeme tej, pokorou sníženej,
v jaskyniach pre drahú slobodu chystá zboj
kliatbou zlou umdlený,
by život zase v nej,
vzkriesený švihol síl,
oživol právom čias mohutnej premeny.

Vstaň, Juro Jánošík, bičuje v kliate blesk,
Ďumbier sa potáca a Hoľa Kráľova
žiariť chce vo vatrách –
červených skučí vresk
v otrockej šialbe chvíľ,
aby ju vo vlnách pochoval dravý Váh.

Nástupy chystáme pre slávu na pochod,
krok duní ozvenou tajomných tvojich skrýš,
Juro náš Jánošík!
Blíži sa tmavý bod
ku koncu, k zmiznutiu,
aby zas epochy slobodnej vzbĺkol vznik.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1955, s. 40 – 41.

Jožo S M A K

DO ŠÍKOV, SLOVAČ!

.....

Do šíkov vernej Slovače si staň,
kto ešte kvapku slovenskej krvi máš.

Každý – či starý, či mladý –

I ty, čo doteraz si spal!

Nech zhustnú bojovníkov rady
za právo, za slobodu, národ náš.

Kto Slovák si, v šíku rodnom stoj,

z pleca na plece prelož zbraň,

a mužne vykroč vpred!

Vypni prsia jak dedo tvoj,

čo guľky sa nebál,

päsťou sa bil a nikdy neustúpil späť.

Či nevidíš to ťažké jarmo,

tú doráňanú boľavú šiju,

ten korbáč, čo mater ním bijú,

drábi cudzí na tvojom dvore?

Či nevidíš, že iný otcovu brázdu orie,

hrtan gniavi – krv zo žíl pije?

Či nepália ťa odreté rany,

nebolí ston kňazov, čo bôľom vraví,

tá krv, čo Slovák steny väzníc farbí?

Či nevidíš tie rady nových šibeníc,

tých supov, čo vrhajú sa do ulíc,

na mŕtvoly, vietor čo prudko kníše,
tie čerstvé hroby, kde nie sú kríže?

Či nevidíš tie zbité oplŕvané tváre,
tých barbarov – hordy dravé,
čo kravy viedli do kostola –
kríž vyhodili a neznali Boha?
Či nevzkypí detvianska krv v tebe?
Do šíkov vernej Slovače si staň –
v mene Božom zvíťazíme.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1964, s. 154.

ANDREJ HORA

DAJ BOJOVNÍKOV NÁM, PANE...

.....

Sú bojovníci a sú žoldnieri –
Prvý za česť a právo sa bije,
Druhý za žold – v ideály neverí
a zdupká z boja, keď ten tvrdý je...

Daj bojovníkov nám, Pane!
A zbav nás každej zmije.
Za národ dvíhame k Tebe dlane,
daj slobody mu, nech zas ľudsky žije.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1987, s. 228.

MODLITBY ZA VLAST'

VALENTÍN BENIAK

SLOVENSKÁ MODLITBA

.....

Požehnaj rod náš, Bože, z večných výšin,
v boji o bytie pospeš mu na pomoc,
nech v sveta búrkach my sme zemou tíšin,
nech našu pravdu bráni Tvoja moc.
Nech pokoj hostia bohabojné viesky,
daj našim mestám krásou pretekať,
daj Tatrám hrozbou hromov, ľúte blesky,
by nepriateľ náš musel zutekať,
strachom zutekať!

Palica, s ktorou Slovák v svete blúdil,
nech koreň pustí, vetvu zelenú,
z fujary pastier sväté sny nám vlúdil:
Slovenskú republiku scelenú.
Nech nieto brata, čo by v jarme tápal,
v ňom by reč materinská znemela,
v nás vlastenectva žiari mocný zápal,
jak v žití všednom krásna nedeľa,
božia nedeľa.

Zdroj: Slovenský národ, roč. III, č. 4, 28. 1. 1992, s. 7.

JÁN HARANTA

OCHRAŇUJ, BOŽE, SLOVENSKÝ NÁŠ KRAJ!

.....

Ochraňuj, Bože, slovenský náš kraj,
tak prosíme Ťa, vrúcne prosíme Ťa,
ak nehodní sme dostať, nekáraj,
je hodno lásky Tvojej každé dieťa.

Vlasť naša na posviacku chystá sa,
keď z Tvojich rúk jej skrsne palladium
a živá vďaky našej podobizeň
ukáže lásku Tvoju dobrotivú

národom všetkým, ktoré zemou šliapu
a dajú s našim rady za obeť
svoj ťažký dar za výkup z týchto bied.

Preto nás chráň a žehnaj našu zem,
keď nežičlivosť kladie drapy sem
a vernosť ticho čaká na odplatu.

Zdroj: HARANTA, Ján: Klienti. Turčiansky Svätý Martin 1944, s. 20.

Tiež: Kalendár Jednota na rok 1947, s. 145.

NEZNÁMY AUTOR

BOŽE, ČOS' RÁČIL...
SLOVENSKÁ HYMNA PRE CHRÁM V ČASE POROBY

.....
(ŠtB v exile 1950)

Bože, čos' ráčil vekov od nepamäti
slovenský národ vo viere viešť k právu,
by hrude verný ctil Tvoj zákon svätý,
slobodným slovom pel Ti česť a slávu:
Zloba nás gniavi, mučených krv volá –
Ó, Bože, pomôž, nech nás zlo nezdolá!
Ó, Bože, pomôž, nech nás zlo nezdolá!

Bolestná Matka, ku Tebe sa vinie
trýznená Slovač, k Tebe ruky spína.
Patrónkou zve Ťa ľud, čo v mukách hynie:
Neopušť dietky, primlúv sa u Syna!
Zloba nás gniavi, mučených krv volá –
Ó, Matka, pomôž, nech nás zlo nezdolá!
Ó, Matka, pomôž, nech nás zlo nezdolá!

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1953, s. 68.

JOZEF SNÁK

ZA SLOBODU VLASTI

Ty krásna si slovenská naša zem,
za slobodu tvoju modlím sa deň čo deň.
Modlím sa ja, modlia sa všetci synovia tvoji vyhnaní,
modlia sa mladí, starí, deti, všetci, ktorí sú týraní,
za slobodu tvoju, krásna naša zem,
lebo si najkrajšou na svete, akú si predstaviť viem.

Modlitba spoločná všetkých nás k Tebe, ó Pane,
smilovania a ľútosti za národ náš u Teba nájde.
Nedaj nám zahynúť vernej Ti rodine Slováka,
vyslobod' našu zem z týrania, kladiva-kosáka.

Zdroj: Kalendár Jednota na rok 1951, s. 186.

JOZEF DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN

MODLITBA ZA VLASTĽ...

.....

Bože mojich predkov, vladár neba, zeme,
ktorý vieš, čo treba vlasti pod Tatrami,
slyš modlitbu moju, keď v deň nášho sviatku
srdce k Tebe dvíham s vrúcnyimi prosbami.

Ty's Slovensko stvoril, ovenčil ho horstvom.
Aj dnes Ty šatíš v kraji lesy, nivy,
zdobíš polia zrnom, lúky kvetinami.
Ó, chráň tú krásnu zem, buď jej milostivý!

Žehnaj ju, keď ju jar pozlacuje bozkom,
keď ju v lete kropí rodákov mojich pot,
keď jeseň odmenu dáva požehnanú,
i keď čas zimy je, ochraňuj ju od škôd!

Udržuj v národe vieru, lásku k Tebe,
mravnosť, ktorú náš ľud mával cez storočia.
Odním bratom mojim kalich utrpenia.
Udeľ im slobodu – nech už neotročia.

Ó, daj tiež – Bože môj – by tí naši bratia,
ktorých do osídel komunizmus pobral,
čím prv sa vrátili k viere našich otcov,
v ktorej Cyril, Metod, i Tiso zomieral.

...

Aj Slovač v cudzine nech Tebe verná je
a hľadá, čo pojí – nie čo rozdvaja.
Nech žije po práci – za Boha a národ –
z prameňov kresťanských aj dnes ukojuje.

Zdroj: DRAGOŠ-ALŽBETÍNČAN, Jozef: Slávme hviezdy jasné.
Middletown 1963, s. 58.

TICHOMÍR

PROSBA K BOHU

.....

My Slováci ťa žiadame,
ó, Bože, slyš náš hlas!
Hľa, smrť nás už má vo tlame,
príd, Bože, a nás spas!
Hľa, nepriateľ nám berie zem,
ľud rozprŕcha sa svetom preč,
ta ide, kde niet miesta preň,
kde tratí vieru, mrav aj reč.

Jak žlkne lístie v podzime,
tak bieda civí nás:
za pospas iným slúžime,
čo žijú z našich krás –
Jak škodnú žúžel zo stromu,
tak cudzopasnú chasu zdláv.
Čuj našu prosbu pokornú,
a zdob nám hlavu vencom práv!

Ó, Bože, osviet národ náš,
by svoju cenu znal,
by nad bytom si držal stráž,
by prestal zrady kal!
Veď dosiaľ kráčaľ za vrahom,
čo viedol k vlastnej skaze ho,
tých šliapal v šiali neblahom,
čo chceli spasiť biedneho.

...

Ó, Bože, svojho Ducha vzniet,
jak oheň žiadaný,
čo svieti, hreje, čistí svet,
ba šľahal Tatrami
a preporodil kňazstva cit,
by slávu Božiu hľadalo,
by sverený ľud znalo ctiť,
by o zemský zisk nedbalo.

Ó, Bože, dajže posily,
ó, dajže hojne nám,
by nezvratno sme ľúbili
svoj národ i svoj chrám.
Veď človek šťastný na svete
v národe svojom vie byť len,
a keď mu život odkvete,
nuž viera stvorí blaho preň.

My Slováci ťa žiadame,
ó, Bože, slyš náš hlas;
hľa, smrť nás má už vo tlame
príď, Bože, a nás spas!
Ty, ktorý jedným pokynom
svet zničíš ako bublinu,
skroť zloducha v skutku zločinom
schráň svoju čelaď nevinnú.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1954, s. 192.

OTEC FRANCIS FUGA

MODLITBA ZA SLOVENSKO

.....
(Prednesené na Svetovom kongrese Slovákov
18. júna 1971 v Toronte)

Všemohúci Bože,
aj my, Slováci, sme tvoje deti.
Rozníť bratskú lásku,
aby sme boli schopní
spolupráce v tvojej vinici a na roli dedičnej.
Utvrd' medzi nami svornosť,
aby sme si s radosťou navzájom pomáhali.
Nedopušť, aby sme zabúdali
na svojich trpiacich bratov a sestry pod Tatrami
a Vihorlatom.
Chráň aj nás,
ktorí sme roztratení po šírom svete,
aby sme neutonuli v mori iných národov.
Drž nad nami svoju ochrannú ruku,
aby nás nepohltili neresti dnešnej doby:
nevera a hriešna starostlivosť o pozemské
bohatstvo a rozkoše.
Zúrodni medzi nami zasiaté zdravé semeno
spolupatričnosti.
Požehnaj nás v ochotnej a vytrvalej práci za Boha
a slovenský národ.
Uštedri zdravie a horlivosť vedúcim
spolupracovníkom i všetkým bratom a sestrám,

...

ktorí úprimne zmýšľajú a ešte ochotnejšie pracujú
na dosiahnutí nášho posvätného cieľa.

Prived' na správnu cestu bratov a sestry,
ktorí pre svoju pýchu a nerozmyslenú horlivosť
hatia národnú prácu tým,
čo všetko svoje úsilie vynakladajú za dobro svojho
národa.

Dopraj nám, aby sme v bratskom porozumení
dospeli k opravdivej národno-slovenskej jednote,
bez ktorej my Slováci doma i v cudzine nežijeme,
len živoríme.

Všemohúci Bože, synovsky ti ďakujeme
za doterajšie milosti;
požehnaj nás a naše sväté podujatia.
Prosíme ťa, vypočuj nás.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1972, s. 28.

MONS. JÁN REKEM

BOŽE, STRÁŽCA NÁRODOV

.....

Bože, strážca národov,
ochranca ujarmených a vyhnančov,
rozpomeň sa na náš slovenský národ doma
a roztratený po celom svete.
Od úsvitu slovenských dejín dobrovoľná a nútená
emigrácia
bola trpkým chlebom často i najlepších synov
nášho národa,
počnúc vyhnanstvom tvojho verného služobníka
a nášho múdreho vladára Pribinu
a jeho apoštolsky zanieteného syna kniežaťa Kocela.
Daj, nech títo vznešení emigranti z našej rodnej
zeme svietia svojím dobrým príkladom.
Oni využili ťažký osud svojej kultúrnej a politickej
vtedajšej emigrácie,
aby v novej slobodnej zemi zbudovali a rozhojnili
slovenskú kultúru,
oboznámili s ňou svet a zapojili ju na myšlienkové
prúdenie okolitého nového prostredia.
Oni zo zapustlých a neúrodných močiarov Panónie
pracovitosťou a usilovnosťou
pod múdрым vedením sv. Metoda
vybudovali kultúrne a materiálne prekvitajúci
nový slovenský národ.

...

Daj nám, Pane, Ducha Pribinovho a Kocelovho.
Daj nám sily nasledovať ich vzor, aby sme aj my
v tejto novej, slobodnej vlasti, Kanade,
pod ochranou sv. Cyrila a Metoda,
rozhojnili kultúrne dedičstvo našich otcov
a pomohli oslobodiť ujarmený slovenský národ
pod Tatrami.

O to ťa prosíme na príhovor Sedembolestnej Matky,
Patrónky nášho slovenského národa,
skrze jej Syna, nášho Pána Ježiša Krista. Amen.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1973, s. 28.

EPIGRAMY

- J D - *

NÁRODNÁ KAUA

.....

Zotročiť národ, to je previnenie
a keď sa človek právne na to díva,
čin vyznieva jak hrubé porušenie
vlastníctva kolektíva.

Preto tak mnohí, neľutujúc trovy
chcú kauzu zveriť do rúk fiškálovi.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy na rok 1954, s. 173.

.....

* Ján Doránsky.

- J E D -

KOREŇ TRAGIKY

.....

Máme vlast' iba v utrpení,
srážať z nôh a potom kritizovať,
ľud v krčoch platí človečenstvu daň:
územná malosť hlavnou z príčin neni,
skôr malosť duch tých, čo horlia zaň.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy na rok 1954, s. 84.

- J E D -

NAŠE KRÍZY

Vy doma ani nevíete,
čo v exile je všakých kríz:
napríklad – týždeň tomu už –
nevyšiel nový časopis.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy na rok 1958, s. 160.

- J E D -

PRESUNUTIE KOMPETENCIE

Smrť buržujským parazitom.
Po krk v hanbe ostanú:
štát všetko, čo patrí ľudu
vzal pod vlastnú ochranu.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy na rok 1958, s. 160.

- J E D -

ČESKO - POMLČKA - SLOVENSKO

.....

Bola mostom, čo mal spojiť,
nádejou, že scelí,
dnes je tým, čo rozlučuje,
symbolom, čo delí.

Pomlčku sme odstránili,
tá nás nerozdvojí;
ale šibeň s naším Tisom,
čo miesto nej stojí...

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy 1958, s. 195.

- J E D -

ODZBROJUJEME

.....

Studená vojna
horúca zdá sa,
vojna sa chystá,
pokoj sa hlása.
Odzbrojiť všetkých
riešenie krajné,
zdravý um káže,
zbrojiť len tajne.

Zdroj: Kalendár Kanadskej slovenskej ligy na rok 1961, s. 103.

- J E D -

ŠÍRITELIA KNÍH

.....

Stavajme si knihy
do poličiek v radoch,
zaistil ich pre nás
nakladateľ v skladoch.
Ak ich inde vidieť,
to v spôsobe známom:
daroval ich autor
s pekným autogramom.
Jeden knihu nechcel,
ten druhý ju vrátil,
požičal ju tretí,
štvrtý nezaplatil,
no a krajan piaty
zapriahol raz káru
a odniesol knihu
šiestemu do daru.

Zdroj: Literárny almanach Slováka v Amerike 1962, s. 25.

Š. I. P.

FAMÍLIE

• • • • •

Čo dnes kryjú slávne mená?
Človek na to s hrôzou hľadí:
V srdciach zrady celé sklady,
v prázdnych hlavách kopa sena.
Famílie, - beda, beda,
Bojme sa ich ako vreda –
vnuk si rebrík spravil z deda,
za grajciar sa vrahom predá.

Zdroj: Literárny almanach Slováka v Amerike 1953, s. 67.

MEDAILÓNY AUTOROV

Bešeňovský, Ludo (1910 – 1994), pôvodným menom Ľudovít Baran, rodák z Lipt. Sv. Michala. Učiteľ, osvetový a kultúrny pracovník, básnik, literát, dramatik. Do r. 1945 vydal dve knihy pre deti, tri krátke veselohry. V rukopise mu ostal román a dve drámy. Od r. 1945 v exile, od r. 1948 v Kanade, kde pracoval ako robotník. Neskôr vydal štyri básnické zbierky.

Bezemková, Katarína (1895 – 1988), rodená Hronkovičová, rodáčka zo Šišova. Odišla do Argentíny v r. 1924. Čulá spolková pracovníčka, ochotníčka, učiteľka. Stála pri zrode Slovenského spolku v Argentíne, spoluzakladateľka novín *Slovenský ľud*. Zomrela v r. 1988 v Buenos Aires.

Dilong, Rudolf (1905 – 1986), rodák z Trstenej. Františkánsky kňaz, básnik, národovec. Jedna z najaktívnejších osobností slovenského exilu po r. 1945, spolupracovník F. Ďurčanského. Najplodnejší slovenský exilový básnik, autor viac ako stovky básnických zbierok. Od r. 1947 žil v Argentíne, od r. 1962 v USA, kde aj umrel.

Divínska, Draga (1922 – 2002), rodným menom Draga Bobková, rodáčka z Divína. Manželka Jozefa Pauču (1914 – 1975). Učiteľka, redaktorka, vydavateľka, prekladateľka, autorka mnohých básní, rozprávok či humoresiek. Od r. 1945 v exile, od r. 1950 v USA. Najvýraznejšia ženská autorka v literárnom živote slovenského exilu. Členka PEN klubu v Londýne.

Doránsky, L. Ján (1911 – 1973), pôvodne notár. Dramatik, básnik, spisovateľ, redaktor, vydavateľ, kultúrny pracovník. Rodák z Trstenej. V r. 1939 – 1945 pracoval na kultúrnom odd. Min. národnej obrany. Od r. 1945 v exile, od r. 1949 v Kanade. Patril k najaktívnej-

ším exilovým pracovníkom v kultúrnej oblasti. Väčšina jeho diel ostala v rukopise. Publikoval pod značkou –jed-.

Dragoš-Alžbetínčan, Jozef (1909 – 1977), rodák z Kravian. Vysvätený za kňaza v r. 1936. V r. 1945 väznený. Do exilu odišiel v r. 1949, od r. 1951 v Kanade. Popri kňazskej službe sa už od raných rokov venoval i duchovnej tvorbe. Vydal štyri básnické zbierky a štyri modlitbové knižky pre Slovákov v zahraničí. Zomrel v Ríme.

Fuga, Jozef, František (1923 – 1987), rodák z Vinného. Kňaz, národovec organizátor, vydavateľ. Vysvätený v Ríme v r. 1945. V r. 1954 odišiel do Kanady. Predseda Zahraničnej Matice slovenskej. Autor mnohých článkov, rozhlasových prejavov, obrazov národných dejateľov, no najmä zástavy so slovenským znakom. Vydal 24 kníh či brožúr. Popredný propagátor pamiatky Dr. Tisu v zahraničí.

Geraldini, Koloman (1908 – 1994), narodený v Terchovej v rodine Taliana. Básnik, prekladateľ, literárny kritik, právnik, matičiar. Blízky spolupracovník J. C. Hronského, spoluzakladateľ tlačiarne Neografia. Okresný veliteľ Hlinkovej gardy v Turč. Sv. Martine. Do r. 1945 vydal štyri básnické zbierky. Od r. 1945 v exile, od r. 1948 v Argentíne.

Gerdelán, Michal (1914 – 1988), rodák zo Sečovskej Polianky. Učiteľ, publicista, spisovateľ, autonomistický bojovník, aktivista HSĽS. V r. 1948 odchádza za hranice (Nemecko, Taliansko). Pôsobil v SNR v zahraničí. Kanade redigoval gr.kat. časopis *Mária*. Od r. 1956 žil v USA. V exilovej tlači uverejňoval poviedky, novely, eseje, články. Autor historického románu *Kráľ otrokov* (1962).

Javor, Ivan (1904 – 1989), občianskym menom Viliam Ries. Rodák zo Španej Doliny. Kňaz, básnik, literát, prekladateľ, redaktor. Vysvätený v r. 1930, neskôr z kňazstva vystúpil. Spoluredaktor časopisov

Štiavničan a Náš boj. Básne publikoval vo viacerých literárnych časopisoch. V r. 1945 – 1955 väznený. Vydal dve básnické zbierky, dve knihy pre deti a dve monografie.

Jusková, Maruša (1916 – 2004), rodáčka z Nitry. Učiteľka, publicistka, poetka. Publikovala už ako 11-ročná (pseudonym Marína Marjorová). Do r. 1945 pripravila dve básnické zbierky a dve knihy pre deti. Publikovala vo všetkých literárnych časopisoch. V exile od r. 1945, od r. 1949 v Argentíne, od r. 1962 v USA. Členka Slovenského ústavu v Clevelande.

Kandra, Ľudovít (1904 – 1993), rodák z Banskej Štiavnice, evanjelik. Učiteľ, osvetový pracovník, literát, kultúrny pracovník. Od r. 1945 v exile, od r. 1949 v Kanade. Publikoval pod pseudonymom Peter Klas. Jeho najvýznamnejším dielom je dvojzväzkový román *Satan proti Bohu* (1951 – 1952) s tematikou tzv. SNP. Druhý román – *Svetlo pod halenou* (1960).

Košťák, František (1927 – 2007). Rodák z Fridešova na Podkarpatskej Rusi. Pracoval ako úradník v Košiciach a popri tom sa venoval novinárskej a literárnej činnosti. V r. 1949 odchádza do exilu. Od r. 1952 v Austrálii, od r. 1958 v USA. Autor jednej básnickej zbierky, mnohých veršov, noviel, hier i novinárskych článkov.

Kružliak, Imrich (1914 – 2018). Pochádza z Detvy. Národovec, osvetový pracovník, organizátor, politik, humanista, publicista, literát, básnik, redaktor, vydavateľ. Od r. 1949 v exile, od r. 1951 v Mníchove, kde pracoval ako kultúrny redaktor v Rádiu Slobodná Európa. Ako básnik používal pseudonym Marián Žiar, značky mž či I.K..

Okál, Ján (1915 – 1990). Narodil sa v Gombáši (Hubová). Učiteľ, dôstojník, básnik, spisovateľ. Po skončení učiteľského ústavu pôsobil ako učiteľ, od r. 1940 na kultúrnom oddelení MNO. Od r. 1945 v exi-

le, od r. 1950 v USA. Autor viacerých kníh a básnických zbierok. Venoval sa publicistike i redakčnej činnosti. Redigoval o. i. *Slováka v Amerike* či *Literárny almanach Slováka v Amerike*

Ondruš, Cyril (1919 – ?), rodák zo Švošova. Absolvent reálneho gymnázia a Vojenskej akadémie, dôstojník slovenskej armády. V r. 1949 odchádza do exilu, usadil sa v Kanade. Autor mnohých básní, článkov, úvah, ktoré publikoval v krajskej tlači. Autor básnickej zbierky *Pahreba* a divadelnej hry *Rastislav* (1954).

Rekem, Ján (1917 – 1989), kňaz, organizátor, spolkový pracovník, publicista, historik. Rodák z Trenčianskej Teplej. V r. 1945 uväznený, v r. 1947 emigroval. Od r. 1949 pôsobil v Kanade medzi krajanmi. Autor mnohých literárnohistorických štúdií a dopisovateľ do mnohých krajských časopisov. V r. 1964 ho pápež menoval za monsignora.

Rolík, Andrej (1896 – 1981), evanjelický kňaz, národný pracovník, básnik, publicista, prekladateľ. Narodil sa v Brdárke na Gemeri. Do USA prišiel s rodičmi v roku 1909. Za kňaza vysvätený v r. 1921. Venoval sa spolkovej a ľudovúchovnej práci v národnom duchu, prispieval do krajských časopisov. Vydal tri knižky s príležitostnou poéziou či divadelnými scénkami.

Strmeň, Karol (1921 – 1994), obč. menom Karol Bekényi. Rodák zo Slovenského Medera. Básnik, redaktor, prekladateľ, polyglot. Absolvent teológie, filozofie, slovenčiny, pedagogiky a románskej filozofie. Od r. 1945 v exile, od r. 1949 v USA. Tu pôsobil ako univerzitný profesor francúzskej literatúry, učiteľ románskych jazykov a redaktor. Okrem iných literárnych diel preložil i *Nový zákon* a Danteho *Peklo*.

Šprinc, Mikuláš (1914 – 1986), rodák z Krompách. Katolícky kňaz, básnik, pedagóg, redaktor, prekladateľ, publicista, vydavateľ. Od

r. 1943 redaktor *Kultúry*. Od r. 1945 v exile, od r. 1946 v USA, kde pracoval ako učiteľ moderných jazykov a filozofie umenia. Autor 18 básnických zbierok. V r. 1954 založil časopis *Most*. Spoluzakladateľ Spolku slov. spisovateľov a umelcov v zahraničí.

Varinský, Jozef (1914 – 1969). Pochádza z Dolného Lieskova. Básne publikoval už počas štúdia v rôznych mládežníckych časopisoch. Jeho životnou láskou bolo letectvo. V rokoch SR pracoval na kultúrnom oddelení MNO. Vydal tri zbierky. V r. 1945 odišiel do exilu so skupinou maticiarov. Zakotvil v Argentíne. Tu bol známy ako básnik a publicista.

Veteška, Jozef, Tomáš (1921 – 2008), národný bojovník. Pochádza z Lazov p. Makytou. Prvý SR prežil ako vojak. Na Západ definitívne odišiel v r. 1948. Ako kuriér absolvoval viacero prechodov hranice. Čsl. súdom odsúdený na trest smrti. Po usadení sa v USA sa plne zapojil do krajaňského života a obrany Slovákov. Napísal množstvo článkov a vyše tritisíc listov americkým redakciám a vydavateľstvám, kde korigoval nepravdy o Slovensku a Slovákoch.

Zvonár-Tieň, Jožo (1919 – 1989), rodák z Neštichu (Smolenická Nová Ves). Spisovateľ, básnik, novinár, organizátor, aktivista Červeného kríža. V r. 1947 promováný na doktora práv. V r. 1949 odišiel do Nemecka. Tu redigoval *Slobodné Slovensko*. Od r. 1966 redaktor BBC v Londýne. Vydal množstvo článkov, veršov, prózy a viacero kníh.

Zvonický, Gorazd (1913 – 1995), vl. menom Andrej Šándor. Kňaz, básnik, pedagóg, redaktor, prekladateľ, vydavateľ. Narodený v Močaranoch. Od r. 1948 saleziánsky kňaz. V r. 1950 emigroval do Talianska. 13 rokov pôsobil v Argentíne, potom v Ríme. Spoluzakladateľ Zahraničnej Matice slovenskej. Vydal viacero básnických zbierok a knihu esejí. Založil a redigoval edíciu *Lýra*.

Žarnov, Andrej (1903 – 1982), vlastným menom František Šubík, rodák z Kuklova. Hovorca mladej, tzv. porevolučnej generácie mládeže a apologét národa. Básnik, prekladateľ, lekár, patológ, profesor Lekárskej fakulty. Svedok bolševických zločinov v Katyni. Autor viacerých básnických zbierok. Po r. 1945 degradovaný a perzekvovaný. V r. 1952 emigroval do USA, kde pôsobil ako lekár. Zakladateľ a prvý predseda Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí (sídlo Cleveland, Ohio).

DOSLOV EXULANTA

Na svet prichádza nová zbierka slovenskej exilovej poézie, ktorú pripravil historik Martin Lacko. Je to záslužná práca, lebo pri dnešnej neoliberalnej (fakticky trockistickej) ideológii, ktorá zachvátila Európsku úniu i USA, už o hodnoty ducha nemá nik záujem. Sám som kedysi pred 20 rokmi vydal dielo o slovenskej poézii v Austrálii. Bol to skutočný samizdat čo do tlače, ako aj výberom zbierky, lebo som v nej uverejnil všetky básne, ktoré som našiel v Slovenskom štíte – mesačníku Slovákov v Austrálii. Za to ma dostatočne skritizoval dnes už nebohý spisovateľ v Austrálii Pavol Hrtus Jurina, jemu svojským spôsobom. Za čas som to odložil ad acta. Keď som sa emailom dostal do kontaktu s Dr. Holeštiakom z Čadce, ktorý vo vydavateľstve Vzlet vydával aj práce Slovákov z exilu, poprosil som ho, či by z tej zbierky vedel vybrať najkvalitnejšie básne. On tak aj urobil a našiel ešte dvoch výtvarníkov, ktorí pre publikáciu vyhotovili pekné obrázky. Kniha vyšla pod názvom *Slovenská poézia v Austrálii*. Na prednej obálke bol obrázok typický pre Austráliu – medvedík koala s mláďátkom na chrbte sediaci na povalenom strome. Dôvodom na vydanie bolo to, že v čase môjho príchodu do Austrálie Slováci v rôznych častiach sveta vydávali svoje zbierky poézie (v Kanade Ľudo Bešeňovský, v USA Rudolf Dilong a Ján Okál, v Taliansku Gorazd Zvonický, vo Švajčiarsku Jozef Milučký), len v Austrálii nie. Avšak nebolo tu ani ľudí nadaných pre poéziu. Medzi výnimky patrila Laco Turčan. Jeho báseň *V Melisovom ateliéri* je skutočný skvost. No svoje básne uverejňoval pririedko. Ešte menej ich publikoval ďalší talentovaný básnik Milan Hornoporubský. Po ňom prejavila istý talent i Slovenka z Juhoslávie Mária Čapelová a po nej ďalší Slovak Andrej Gustáv Marčok. Ten však písal po srbsky a tak tu svoju knihu poézie i vydal. Toto ma mrzelo a chcel som, aby sa aspoň čo-to z tvorby Slovákov v Austrálii uchovalo. Pravda, pre terajších vládcov na Slovensku to nie sú žiadne hodnoty. Malo

to aj svoju dohru. Predseda Slovenského klubu v Adelaide ma požiadal, či by som im nemohol pomôcť zorganizovať výstavu o Slovákoch v Južnej Austrálii, keďže som bol vtedy zamestnaný v Juhoaustrálskom múzeu. Poprosil som riaditeľku Migračného múzea, či by sa taká výstava mohla uskutočniť. A vďaka nej sa aj uskutočnila. Tu patrí vďaka Slovákom v Adelaide, že pripravili nádherné artefakty. Okrem iného aj futbalové dresy a fotografie slovenského futbalového mužstva Slovakia Adelaide, ako aj moje knihy *Slovaks in Adelaide* a *Slovenská poézia v Austrálii*. Pretože hala Migračného múzea bola priveľká, spolu s nami vystavovali aj Slovinci. Výstava sa stretla s úspechom, čoho dôkazom boli mnohé pochvalné poznámky a podpisy, dokonca aj od turistov z Japonska. Povedzte to však predstaviteľom dnešnej vlády na Slovensku!

Slovensko si prešlo strašnou kalváriou. Po druhej svetovej vojne najprv likvidácia Slovenskej republiky, obnova ČSR pod pomstychtivým Benešom a potom komunisticky puč viedli k dvom veľkým politickým exilom z rodnej vlasti – po roku 1945 a po roku 1948. V prvom exile boli významní politickí a kultúrni predstavitelia prvej SR. Veľmi zaujímavo opisuje ich život v utečeneckých táboroch P. G. Dobiš v knihe *Za ostnatým drôtom; generácia medzi dvoma svetmi*. Tiež aj Ján Okál v knihe *Výpredaj ľudskosti*. Mnohé štáty, ktoré prijímali našich utečencov, boli druhou svetovou vojnou zničené. Výstižne to vyjadril profesor František Vnuk, sám exulant: „Bolo si ťažké predstaviť, kde ľudia bývajú, veď všetko bolo zničené sústavným bombardovaním spojencov v Nemecku a v Rakúsku.“ Za takejto situácie väčšina emigrantov opustila Európu a rozhodla sa pre krajiny ako Kanada, USA, Argentína, Brazília, Venezuela a Austrália. Život utečenca vo Venezuele opísal napr. žilinský rodák Ladislav Šándor v knihe *Emigrantským svetom – slovenskou pravdou* či Ladislav Jankovič v knihe *Dva životy jeden osud* v Argentíne.

Viacerí autori v tejto zbierke nie sú básnici, no báseň pokladali za najlepší prostriedok ako vyjadriť svoje pocity k daným udalostiam

vo svojej vlasti, ale napr. aj k úmrtiam významných slovenských predstaviteľov. Pravda, z niektorých príležitostných básnikov sa neskôr vyvinuli takpovediac profesionáli, ktorí svoju poéziu vydávali aj knižne.

Zbierka poézie a epigramov, ktorú pripravil Martin Lacko, má svoju výpovednú hodnotu aj dnes. Hovorí o pohnútkach ľudí, ktorí stratili svoju vlasť. A ak by dnešní svetoobčania ovládajúci slovenské médiá museli raz v podobnej situácii opustiť Slovensko, mnohí z nich by si tiež uvedomili že vlasť je len jedna a pre nich je to tiež iba Slovensko. Pravda, nie všetci, viacerí majú totiž v sebe priam geneticky zakódovaný odpor, až nenávisť.

No stále možno povedať: Chráň si svoju vlasť, máš ju len jednu!

A to je hlavné poučenie tejto zbierky poézie aj pre budúce generácie.

Ján Vrtielka, Whyalla, Austrália,
18. september 2020

EXULANTSKÉ VERŠE
(1945 – 1988)

Zostavovateľ:
Martin Lacko

Vydavateľ:
Slovenský dejepisný spolok
Bytča 2020
270 s.

1. vydanie

Zodpovedný redaktor: Martin Lacko
Jazyková korektúra: Pavol Hargaš
Grafické spracovanie a sadzba: Ivan Varšo

© Martin Lacko
© Slovenský dejepisný spolok

ISBN 978-80-973443-3-7